

ახალი უმაღლესი სასწავლებელი

N E W U N I

სტუდენტთა მესამე სამეცნიერო
კონფერენციის თემისების კრებული

გამომცემლობა „ენივერსალი“
თბილისი 2016

სარედაქციო კოლეგია:

სარედაქციო საბჭოს თავმჯდომარე
თამარ გარდაფხაძე – სამართლის დოქტორი, პროფესორი,
ახალი უმაღლესი სასწავლებლის რექტორი

სარედაქციო კოლეგიის წევრები:

დავით გეფერიძე – სამართლის დოქტორი, ასოცირებული
პროფესორი, ახალი უმაღლესი სასწავლებლის

ბიზნესის, სამართლისა და სოციალური

მეცნიერებების ფაკულტეტის დეკანი

ანნა მარუაშვილი – ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი,
ახალი უმაღლესი სასწავლებლის ბიზნესის,
სამართლისა და სოციალური მეცნიერებების

ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე

მანანა ნანიტაშვილი – ეკონომიკის დოქტორი, ახალი
უმაღლესი სასწავლებლის ბიზნესის, სამართლისა და
სოციალური მეცნიერებების ფაკულტეტის ბიზნესის
ადმინისტრირების პროგრამის ხელმძღვანელი

მარინე დონგუზაშვილი – დოქტორანტი, ახალი უმაღლესი
სასწავლებლის ბიზნესის, სამართლისა და
სოციალური მეცნიერებების ფაკულტეტის ლექტორი

ქართული ენის რედაქტორი -
ფილოლოგიის დოქტორი ვალერი კვანტრიშვილი

© კრებული, 2016

გამომცემლობა „ენივარსალი“, 2016

თბილისი, 0179, გ. ავარიაშვილი გამზ. 19, ტელ: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge; universal505@ymail.com

ISBN 978-9941-22-856-8

ԵՅԻՒՆԻ ՑՐՑՈՒ

աხալու շմալլյեսո սասնացլեթլուս
սტուդենտու

Եղլմմծցանելու:
Կրօպեսորո մաս ჭանու

ԹԹԱԿԱՐԱԿԵՑՈՍ ՊՐՋԱՇՈՒԵՔԱ ՀԱ ԱՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏԱ

մասունքուն տաճամեցոծրոծամի այդույրո ցեղազրեծա մրացալ
սայրտաժորուսո პրոծրունյամա նարմոժոծս, րոմելու գաճանցաւե-
ցա մեռլուն ցրունունցանցուն սամալացեծու - դոկլոմաթույրո
մոլուածարակացեծու արուս մոխանշենոնուն. սայրտաժորուսո դազե-
ծուս մշցունունցու ցնուտ գաճաჭրա սայրտաժորուսո սամարտլուս
ძորուտագու პրոնցունու. մոլուածարակացեծա շրտունյեսո პրոցեսու,
րոմլուս դրուսաց աճամունեցու ցամոխաթացաւեն ննդերեցեծս, ացոյէ-
սորեցեն սայշատար პոխունցուն դա ցեցեցեն գաճանցաւեթունցեծս.
սայրտաժորուսո մոլուածարակացեծու մոմդոնարյունս բոցորուց որ-
մերու, ասեցե մրացալմերու դոնեցու. յարտուն դոկլոմաթունու
գուրմուն մոլուածարակացեծս ցրու մնունցենունցա այցս: րամեյ սակուտ-
ենց նետանեմեցուս մուսաճնցաւել ցամարտունյունու անրտա ցացլա-ցա-
մունցալա. նեցեցուս մուեցաւու մոլուածարակացեծա արուս նապոցուրո
դա սանցուու. ցաճանցաւեթունցուն մուեցաւու մոլուածարակացեծա նե-
ունցուն ունու նորտուրտուգատմունուտու դա տցուսեցրո սուակլուս.
բոցորուց ար սանցարութու մոլուածարակացեծա, սածոլորո չամ-
մու ունու սաճացու ան նետանեմեցելու սակուտեցուս ցաճանցաւեթուն
տաճամեցրու ցրունունցանցուն սամալացեծսա. մացալուտագ, ցուցո
ռուն. յու արուս մեռու մասունքուն ռուն նեմդցոմմունունցուն ցըու-
նունցունցուն ունուունունցուն դա ցունոնմունցուն դապորուսկունցա
սածքուտա ցավմուրսա դա ամեն-ս մորուս. բոց արա մոլուածարակացեծ
գուն մունցուն մասունքուն ցաճանցաւեթունսա ունցունուն.

მოლაპარაკების ორგანიზება, როგორც აღინიშნა, სახელმწიფოთა შორის პოლიტიკური საკითხები მუდმივი დიპლომატური წარმომადგენლობის მეშვეობით რეგულირდება. გაცილებით თავისუფალია საქმიანი პარტნიორის არჩევა, თუმცა, მისი არამარტო მოძებნა, არამედ საიმედოობის თვალსარისით, ფინანსური მდგომარეობა მეტად აქტუალურია. მის გასარკვევად და ინფორმაციის მისაღებად შესაძლებელია ორი გზა. პირველი – საქართველოს საერთო-სამრეწველო პალატის ინფორმაციის შეკრება და დამუშავება, უცხოეთის საელჩოების ეკონომიკური განყოფილებების, ქვეყნის კომერციული ბანკების, სპეციალური საცნობარო მასალების გამოყენება. ეს ყველაფერი შრომატევადი სამუშაოა. იგი დაკავშირებულია მრავალ სატელეფონო საუბართან და ფაქსების გაგზავნასთან.

მეორე – საზღვარგარეთის საინფორმაციო სპეციალური ფირმების მომსახურებათა გამოყენება. ასეთი ფირმები ცალკეულ კომპანიათა საქმიანობის ამსახველ მრავალფეროვან მასალას ფლობენ. ყველაზე აქტუალურია პოტენციური პარტნიორის შესახებ ინფორმაციის მიღების დროის დადგენა. ეს საჭიროა უცხო ფირმის გასაცნობად, რომ გამოირიცხოს მოსალოდნელი გაუგებრობა, ფუჭად არ დაიკარგოს დრო და თანხები არასასურველ პარტნიორთან ურთიერთობის შემთხვევაში. ეს ყველაფერი იმას ნიშნავს, რომ მოლაპარაკების დაწყებამდე საიმედო ინფორმაციები მოვიპოვოთ კომპანიის უკეთ გასაცნობად, რათა შემცირდეს ხარჯები და მენარმეობითი საქმიანობა მომგებიანი გახდეს.

მოლაპარაკების მოსამზადებლად საჭიროა მოლაპარაკების დაგეგმვა, რადგან მონანილები შეხვედრაზე პროფესიულად და ფსიქოლოგიურად მოემზადონ. რა თქმა უნდა, უშუალოდ მოლაპარაკების მსვლელობისას შესაძლებელია ბევრი რამ შეიცვალოს, მაგრამ წინასწარ კარგად მოფიქრებული და მომზადებული მოლაპარაკების შემთხვევაში, რისკის ხარისხი მნიშვნელოვნად მცირეა.

მიზნის დასახვა, ეს არის ის, რისკენაც მოლაპარაკების მონაწილეები მიისწრაფვიან, რაც უნდათ განახორციელონ, რასაც სურთ მიაღწიონ. მიზანი შეიძლება იყოს კონკრეტული ან აბ-

სტრაქტული, საპოლოო ან შუალედური. საუბრის ძირითადი მიზანი ინფორმაციათა გაცვლაა, ამიტომ განსახილველ თემებზე წინასწარ თანხმდებიან: სასაუბრო თემის შეთანხმება; განსახილველი საკითხების მონიშვნა და ორგანიზაციული საკითხების გადაწყვეტა. მოლაპარაკების ორგანიზაციული მომზადება გულისხმობს დელეგაციების ფორმირებას და მოლაპარაკებაზე ქცევის სტრატეგიული მეთოდების შერჩევას. დელეგაციების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი შემადგენლობების განსაზღვრაზე მრავალი ფაქტორი ახდენს გავლენას. ორმხრივი მოლაპარაკებების დროს, როგორც წესი, მონაწილეთა რიცხობრივი თანასწორობის პრინციპს ითვალისწინებენ.

ფსიქოლოგიური მნიშვნელობა აქვს შეხვედრის ადგილის შერჩევას. საკუთარ ქვეყანაში თუ სტუმრად, რადგან მასპინძელი მხარე შემდეგ უპირატესობას იღებს, სრულად აკონტროლებს სიტუაციას და მოლაპარაკების მსვლელობებზე ზემოქმედების მრავალ საშუალებას ფლობს. მაგ: მოლაპარაკების ოთახის შერჩევა, კულტურული პროგრამის მიზნობრივად შედგენა, ასევე მასპინძელი თავს უფრო დამაჯერებლად გრძნობს. ეროვნულ ქვეყანაში მოლაპარაკების ჩატარებას უპირატესობასთან ერთად გართულებაც აქვს. კერძოდ, ინფორმაციის უქინობის მოტივით, გადაწყვეტილებათა მიღების გადადება ნაკლებად შეუძლია: სტუმარ-მასპინძლობის ეთიკიდან გამომდინარე, მასპინძელი მხარე გარკვეულ დათმობაზე უნდა წავიდეს. მოლაპარაკება შესაძლოა ჩატარდეს ნეიტრალურ ადგილზეც.

მოლაპარაკების ჩატარების დრო და ადგილი, ასევე სასახუბრო ენა, მონაწილეთა ურთიერთშეთანხმებით შეირჩევა. ამასთან, ერთ-ერთმა მხარემ მეორეს თავს არ უნდა მოახვიოს თავისი წინადადება. მოლაპარაკების დროის შეცვლის შემთხვევაში, აუცილებელია ყველა მონაწილის წინასწარი შეტყობინება. მოლაპარაკების მაგიდაზე არ უნდა იყოს არავითარი ზედმეტი ნივთი, დოკუმენტი. აუცილებელია ბლოკნოტები, ზოგ შემთხვევაში ლეპტოპები, მინერალური წყლები და ბოკლები. მაგიდაზე შესაძლებელია იყოს ყვავილები დაბალ ლარნაკებში.

მოლაპარაკების მომზადების პროცესში ხშირად ტარდება თათბირები, სადაც დეტალურად განისაზღვრება მონაწილეთა რაოდენობრივი და ხარისხობრივი შემადგენლობა, დგინდება მოლაპარაკების ამოცანა, მიზანი და ჩატარების ტაქტიკა. გარდა ამისა, უცხოეთის დელეგაციის მიღების ორგანიზაციული მხარე გულისხმობს: მოსაწვევების დაგზავნას, სტუმართა დახვედრას, სასტუმროში დაბინავებას, მიღების სახეობის განსაზღვრას, მენიუს შერჩევას, ოფიციალური სიტყვის მომზადებას, სუვენირების შეძენას, სტუმრების გაცილების ორგანიზაციას, ხარჯთაღრიცხვის დაანგარშებას, სათანადო თანხების გამოყოფას და სხვა. თითოეული ზემოაღნიშნული საკითხის გადაწყვეტა გარკვეულ გარემოებათა შედევლობაში მიღებას მოითხოვს. მიღების დროის შერჩევისას გასათვალისწინებელია, რომ ის სახელმწიფო რელიგიური დღესასწაულის, დასვენებისა და ეროვნული გლოვის დღეებში არ შედგეს.

ერთი შეხედვით ისე ჩანს, თითქოს პოზიცია და ინტერესები ერთგვაროვანია, რადგან მოლაპარაკების მონაწილეთავის შეხედულებას პოლომდე იცავს, იგი ამით საკუთარ პოზიციას გამოხატავს. რეალურად ეს ასე არ არის.

ინტერესი ადამიანის მისწრაფებაა, მოთხოვნილებაა, ხოლო პოზიცია მისი პრინციპია, როთაც იგი თავის ინტერესს იცავს. პოზიცია უფრო კონკრეტულია და ნათელი, ინტერესი კი ხშირად ფარული, ძნელადშესაცნობი და არათანმიმდევრული.

წარმატების მისაღწევად მოლაპარაკების მონაწილეები, მეტნილად ინტერესების და არა პოზიციების თანხვედრას ცდილობენ. როცა მხარეები საკუთარ პოზიციებს მყარად იცავენ, ეს ნიშნავს, რომ მათ საწინააღმდეგო ინტერესები აქვთ, როგორც აღვნიშნე, ინტერესი ხშირად ფარულია, იგი რთული კატეგორიაა.

მოლაპარაკების მნიშვნელოვანი თავისებურებაა ისიც, რომ მხარეთა ინტერესები, შესაძლოა, ნაწილობრივ ემთხვეოდეს ერთმანეთს. სწორედ ინტერესების თანხვედრა განსპირობებს მხარეთა მოლაპარაკებას შესაძლებელს, ხოლო განსხვავებულობა, სტიმულს აძლევს მათ მოლაპარაკების ჩასატარებლად. პარტნიორთა ინტერესების სრული თანხვედრის შემ-

თხვევაში მოლაპარაკების გზით საკითხის განხილვა საჭირო აღარ ხდება, ასეთ ვითარებაში მხარეები ერთობლივად მოქმედებენ.

საინტერესო იქნება გაგაცნოთ თუ როგორი მოლაპარაკების კულტურა და მახასიათებლებია სხვადასხვა ქვეყნებში.

ამერიკული სტილი

აშშ-ში დამოუკიდებლობა და შინაგანი თავისუფლება გამოხატება, რომ მას შეუძლია საქმიან შეხვედრაზე ჯინსებით გამოცხადდეს ან კიდევ ამერიკელ მეცნიერს არ მოერიდოს დამთავრებამდე დატოვოს სამეცნიერო კონფერენცია. ამერიკელის გამბედაობა მოლაპარაკების პროცესში გადაწყვეტილებათა მიღების მზადყოფნაში მდგომარეობს. ზოგჯერ გამბედაობა კომპრომისით გამოიხატება, რომელიც დასავლეთის კულტურაში კეთილი ნების გამოხატულებაა, პრობლემის გადაწყვეტის ერთ-ერთი გზაა.

თავდაჯერებულობა ამერიკული კულტურისთვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებაა. ამერიკელის პირდაპირობა მოლაპარაკების დაწყების დროს დოკუმენტებითა და კონკრეტული წინადადებებით მზადყოფნაში ვლინდება. საქმიანი მოლაპარაკება ამერიკელებთან შედარებით ხანმოკლეა – ნახევარი საათიდან ერთ საათამდე. გაუთვალისწინებელ გარემოებებს ამერიკელი ბიზნესმენები უარყოფითად აღიქვამენ, რადგან წინასწარ დაგეგმვას და რისკის მინიმალურ ზღვრამდე შეფასებას არიან მიჩვეულები. საქმიან ურთიერთობებში ამერიკელების დემოკრატიზმი არაოფიციალურ ატმოსფეროში მოლაპარაკებისა და საუბრის დროს ვლინდება. საქმიანი ურთიერთობა ამერიკული სტილის მაღალი პროფესიონალიზმით ხასიათდება. მათი დელეგაციის ყოველი წევრი ამა თუ იმ დარგის პროფესიონალია.

იაპონური სტილი

იაპონელ ბიზნესმენებთან საქმიანი ურთიერთობის დამყარება საკმაოდ რთულია, მითუმეტეს, მიმოწერითა და სატელეფონო საუბრებით. ამის მიზეზი მრავალია: პირველი – ეროვნულ ბაზარზე მოქმედი ბევრი პატარა და საშუალო ფირმა საქმიანობას იაპონურ ენაზე წარმართავს და მათთან კონტაქტი თარჯიმის ჩარევას მოითხოვს; მეორე – იაპონელი მენარმეები მეტისმეტად წესიერები არიან, ვალდებულებებს დიდი პასუხისმგებლობით ეკიდებიან და ამისთვის პარტნიორის მხრიდან ამომწურავ ინფორმაციას მოითხოვენ; მესამე – იაპონურ ფირმებში მოქმედებს გადაწყვეტილების მიღების რთული პროცედურა, რაც შეკითხვაზე ოპერტიულ პასუხს აძნელებს; მეოთხე – უცნობებთან საქმიანი კავშირი არ უყვართ; დასასრულს, იაპონელთა ეროვნული ხასიათი უპირატესობას პირად ურთიერთობას ანიჭებს.

იაპონელ ბიზნესმენებთან პირველი საქმიანი შეხვედრის დროს მიღებულია ფირმის შესახებ ნაბეჭდი ინფორმაციის გაცვლა.

საქმიანი შეხვედრები რამდენიმე ეტაპად ტარდება:

მისალმება; განსახილველი საკითხების ჩამოთვლა; აზრის მშვიდად გამოთქმა; ერთმანეთის შეხედულებებზე მხარეთა რეაქცია; მხარეთა მიერ შედეგების შეჯამება.

უცხოელ ბიზნესმენთა გასაკვირად იაპონელები მოლაპარაკებას წარმართავენ ნელი ტემპით, აუჩქარებლად. შეხვედრას მეორეხარისხოვანი, განყენებული საკითხების გარჩევით იწყებენ და მთავარ თემაზე მხოლოდ გარკვეული დროის შემდეგ გადადიან. რაც უფრო მნიშვნელოვანია საკითხი, უმნიშვნელო დეტალებს მით უფრო მეტ ყურადღებას აქცევენ. სწორედ ამაშია იაპონელთა საიდუმლოება.

იაპონელები ცერემონიალის მხარეს კოლოსალურ მნიშვნელობას ანიჭებენ. მათი აზრით, ყოველგვარი მოლაპარაკება თავისებური ცერემონიაა. ამ დროს საჭიროა თავშეკავება და მოთმინება.

იაპონური საქმიანი ეთიკის ნორმებით, მაღალი ზნეობის

ადამიანად ითვლება არა ის, ვინც თავის პოზიციაზე მყარად დგას, არამედ ვისაც კომპრომისი, ანუ დათმობა შეუძლია.

იაპონელი მენეჯერები ბრძანებებს არ იძლევიან. ისინი გა-
საკეთებელ საქმეს ხელქვეითებს ფაქიზად მიანიშნებენ. იაპო-
ნელები მრავალმხრივ მოლაპარაკებას ერიდებიან. ისინი საქმი-
ანი საკითხების დეტალურ განხილვას არაოფიციალურ ატმოს-
ფეროშიც ცდილობენ.

იაპონელების მცდელობა არ იწვიონ დამარცხება – უფ-
რო ძლიერია, ვიდრე გამარჯვების სურვილი, ამიტომ მოლაპა-
რაკების პროცესში რისკს ყოველნაირად თავს არიდებენ. წა-
რუმატებლობის შემთხვევაში მათი პრესტიული, რეპუტაცია იძ-
ღალება.

იაპონელები პარტნიორებთან პირადი ურთიერთობის გან-
ვითარებას დიდ ყურადღებას უთმობენ, ამიტომ არაოფიცია-
ლურ შეხვედრებზე პრობლემას უფრო დეტალურად იხილავენ.

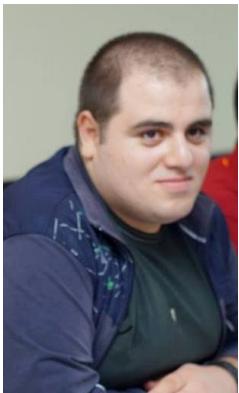
მათი დამახასიათებელი თვისებაა საზოგადოებრივი აზრი-
სადმი მგრძნობიარობა და ყველაფერში სიზუსტე. იაპონელი
ყოველთვის ყურადღებიანია, უსმენს მოსაუბრეს, უღიმის და
ხშირ შემთხვევაში თავსაც უქნევს, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ
ყოველთვის შეთავაზებული მოსაზრების მომხრეა. გაცნობისას
სავიზიტო ბარათები გადაიცემა ორივე ხელით. მათთვის დამა-
ხასიათებელია ძლიერად გამოხატული ტრადიციულობა. იაპო-
ნელები ბიზნესში ქალებს თითქმის არ აკარებენ, მოლაპარაკე-
ბაში მონაწილეობის უფლებას არ აძლევენ, საქმიანი პარტნიო-
რი ქალებისადმი უნდობლობას იჩენენ.

ქართული სტილი

ქართველ ბიზნესმენებთან საქმის დაჭრა მარტივია, რად-
გან ჩვენს ქვეყანას ბევრი ინვესტორი სჭირდება. ქართული მო-
ლაპარაკების სტილი სულ რაღაც 24 წელს ითვლის და ახალ-
გაზრდაა სხვადასხვა ერებთან შედარებით. საქართველოში მო-
ლაპარაკება არ მთავრდება მხოლოდ მაგიდასთან, მოლაპარა-
კების შემდგომ კი ტრადიციებისამებრ ვლინდება ქართული
სტუმართმასპინძლობა. ქართველების მოლაპარაკების სტილი

თავისებურია, მისთვის დამახასიათებელია როგორც ევროპული, ასევე დასავლური შტრიხები, თუმცა აქართული ტრადიციების გათვალისწინებით. მოლაპარაკების დაწყებას თან სდევს სხვადასხვა კურიოზული მომენტი, რომელიც ამა თუ იმ ქვეყნის ტრადიციების დამახასიათებელი თვისებაა. ერთ-ერთი ასეთი მომენტი კი საქართველოს ყოფილ პრემიერ-მინისტრს ახალ ზელანდიაში შეემთხვა.

ამრიგად, მოლაპარაკებას მსოფლიო ცივილიზებულ ნაწილში უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. საერთაშორისო მოლაპარაკებები, რომლებიც მიმდინარეობს როგორც ორმხრივ, ისე მრავალმხრივ, დონეზე ითხოვენ სხვადასხვა ქვეყნებისთვის დამახასიათებელი ეთიკეტის ნორმების დაცვას, იმდენად, რამდენადაც ამ შემთხვევაში მოლაპარაკება წარმატებული იქნება.

თორჩივი დევაპა

კსუ, საქართველო

სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

სპეციალობა – უურნალისტიკა

ბაკალავრიატის საფეხურის მე-4 კურსი

სექცია: სოციალური მეცნიერება

ხელმძღვანელი: **ნინო მინდიაშვილი,**

ფილოლოგის აკადემიური დოქტორი,

კსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

გრიგოლ რობაეიძის პუბლიცისტიკა (ერთი ასპექტი)

ერის კულტურულ განვითარებაში უმნიშვნელოვანეს როლს ქართული თეატრი თამაშობს. ქართული პროფესიული თეატრი (1850-1856), ეროვნული რეალისტური თეატრალური ხელოვნების განვითარების მნიშვნელოვანი კერა, დაარსა და მისი იდეური, შემოქმედებითი მრნამსი განსაზღვრა პოეტმა და დრამატურგმა გიორგი ერისთავმა.

ქართულ თეატრსა და ხელოვნებას დიდ ყურადღებას აქ-
ცევდა გრიგოლ რობაეიძე. ის იყო ქართველი მწერალი, პუბლი-
ცისტი, საზოგადო მოღვაწე, თანამედროვე ქართული და გერ-
მანული ფსიქოლოგიური რომანის ერთ-ერთი ფუძემდებელი.

ევროპაში განათლებამიღებული გრიგოლ რობაეიძე, რომ-
ლის მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბებაში უდიდესი გავლენა
იქონია ცნობილმა გერმანელმა ფილოსოფოსმა ნიცშემ, XX სა-
უკუნის 10-იანი წლებიდან გამოდის ასპარეზზე და იმთავითე
მისი ყურადღების არეალში ექცევა ქვეყნის უმნიშვნელოვანესი
პრობლემები: სოციალური, პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულ-
ტურული და ა.შ.

ამ ეტაპზე ჩვენთვის საინტერესო იყო მისი პუბლიცისტუ-
რი წერილები თეატრზე. ამ თემას გ. რობაეიძემ არაერთი საინ-

ტერესო წერილი მიუძღვნა, მათ შორის: „დრამატული სტუდია“, „თეატრი და მუსიკა“, („ქმები კარამაზოვები“), „თეატრი და მუსიკა“ (სეზონის გახსნა), „თეატრი და მუსიკა“ (ქართული დრამა, „დარისპანის გასაჭირი“, „ირინეს ბედნიერება“), „თეატრი და ხელოვნება“ („ბერდო-ზმანია“), „თეატრი და მუსიკა“ („სამშობლო“), „ქართული თეატრი“, „რუსთაველის თეატრი“, „ტფილისის თეატრები“ (ქართული დრამა), „თეატრი კენტავრი“, პისკატორის თეატრი“.

გრიგოლ რობაქიძისთვის ძალიან მტკივნეული იყო თეატრი და ხელოვნება. ის ყოველთვის ამბობდა, რომ ხელოვნება თეატრის გარეშე, ან პირიქით, წარმოუდგენელია. არც კრიტიკას ერიდებოდა, ლიად აკრიტიკიებდა თეატრალურ წარმოდგენებს, კარგსაც და ცუდსაც ადვილად არჩევდა.

თეატრი სიცხეა, გაოცება და აღფრთოვანებაა, ასე ახასიათებს პუბლიცისტი ქართულ თეატრს. არტისტის მთავარ ღირსებად გულწრფელობასა და სილადეს მიიჩნევს: „როცა არტისტი სცენაზე გამოდის, იგი თავს ისე უნდა გრძნობდეს, როგორც სადოლეთ გამართული ცხენი“ (თეატრი კენტავრი).

კაჩალოვის საღამოზე გრიგოლ რობაქიძე აღნიშნავდა, რომ ცნობილ და გახმაურებულ ამბავს, თითქოს არტისტები ღერესებს ვერ კითხულობენ, ეს შეხედულება კაჩალოვს დაუმსხვრევა, იგი ამ მხრივ არც პოსარტს და არც მოქნილ სანდრო მოისის ჩამოუვარდებოდა. მომაჯადოებელი ხმა, სირბილე, ლირიზმი და ქალური ინტუიცია მნიშვნალს თეატრის იდეური მხარის გაზრებაში ეხმარებოდა (თეატრი და მუსიკა „კაჩალოვისსალამო“).

„არის კარმები“ და არის „სევილიელი დალაქი“. ერთსაც და მეორესაც ის თვისება აქვს, რომ არც ერთმა მათგანმა არ იცის თუ რა არის მოწყენა. თეატრისთვის ეს ყველაფერია“. კარმენის სულში წარმოჩენილი ქართული ტემპერამენტი, სიცოცხლე ზუსტად ასახავს „გრუზინულ“ გენიას. არც „სევილიელი დალაქი“ ჩამოუვარდება მას, არტისტიზმითა და სიხალისით. ის სიმძიმეს აქრობს და სილადეს სიცილით ანავარდებს. (თეატრი და მუსიკა „სევილიელი დალაქი“).

„მე ძლიერ მიყვარს რეალიზმი ხელოვნებაში, რეალიზმი დასული ფანტასტიურობამდე“, – დოსტოვესკი. სწორედ რეა-

ლობის შეგრძნება უყვარდა გრიგოლ რობაქიძეს, რომელიც ქართულ სულს, ცხოვრებისეულ პრიმიტიულ აქტებს თვალწინ წარმოუდგენდა. თუმცა, დასძენდა, რომ დოსტოევსკის კითხვის დროს პირდაპირ გადადიოდა ფანტასტიკაში.

„დარისპანის გაჭირვებაც“ არ მოსწონებია, „არ იყო დამაკ-მაყოფილებელი“, ასე შეაფასა. ტემპი დავარდნილი, ნელი რიტ-მი და „დაბეჭილი“ საღამო. ამ ყველაფრის მიზეზად ვასო ბარ-ნოვი დაუსახელებია, რომელიც დარისპანად მოგვევლინა. თუმ-ცა, „ირინეს ბედნიერების“ დადგმით აღფრთოვანებულ მწე-რალს ეს ყოველივე დავიწყებია. მასში ბუნებრივი, ქართული სული დაუნახავს. არც იმერული ოდა გამორჩენია, მის წინ ნამ-დვილი თუთის ხე, ერთის სიტყვით „ყველაფერი წატურალური კარგია“ (თეატრი და მუსიკა ქართული დრამა „დარისპანის გა-ჭირვება“, „ირინეს ბენდიერება“). მწერალი „ბერდოზმანიას“ ლიტერატურულ ცდად აფასებს და დაუსრულებ სხეულად. „იგი არის ფილოსოფიური დაფიქრება დრამატული ფორმით გახსნილი“. თუმცა, დრამის კომპოზიცია არ მოსწონს. „მინისა“ და „ცის“ დაპირისპირება შეუძლებლად მიაჩნია. არც ფაპულის დიალექტიკა მოსწონებია. „მითოლოგიური შეცნობა შანშიაშვი-ლის დრამაში არ არის ნათელი, ხაზები ამ შემცნების განყენე-ბაში რჩებიან. აյ არის სქემა ალლეგორიისა და არასხეული სიმ-ბოლოსი“ (თეატრი და ხელოვნება „ბერდო-ზმანია“).

თავის პუბლიცისტურ წერილებში ხშირად შეხვდებით ისეთ შეფასებებს, როგორიცაა: „არჯანსაღი ჰიუმორი“, „სტილიდან ამოვარდნა“, „შინაგანი სიბეცე“ და ა.შ. თუმცა, ყარაჩოლელის პორტრეტს არ ახასიათებს ზედმეტი ემოციურობა, ის უფრო ძველი თბილისის პროფილის ნახატია. ყველაფერი ერთმანეთში ირევა, ეწყობა, ლაგდება და საბოლოოდ ერთ სტილში ჯდება. ავ-ქსენტი ცაგარელის მიერ ათამაშებული ყარაჩოლელი „ზღვარგა-დასულია“ (ქართული დრამა „რაც გინახავს ველარ ნახავ“).

გრიგოლ რობაქიძე ხშირად ამბობს, რომ თეატრი უნდა გა-იმართოს სოფლად, ის უნდა იყოს სოციალურ გარემოზე ადაპ-ტირებული, ხალხის ყოფა-კულტურას უნდა ასახავდეს, იგ-რძნობოდეს, რომ ის ნამდვილად ქართულია, რეალური და ლი-რიულია. “თეატრი უნდა გაიმართოს სოფლად. დამტევი ხუთი

ათასი სულით. წარმოდგენები: გაზაფხულის გასულს და შე-მოდგომისა დამდეგს“ (ქართული თეატრი).

ქართული თეატრით შეყვარებულ მწერალს, კითხვის ნიშნებიც აღარ აქვს, ფიქრობს, რომ თეატრი „გამაგრებული ხერხემა-ლია“. „სალომეის“ პესრონაჟით შეპყრობილს მიუწვდომელი სურ-ვილები ახსენდება, მაგრამ ის მანც „არაბუნებრივი“ და წრეგადა-სულია“. „სალომეის“ გამართლებაც შეიძლება, ყვავილებით, ღვი-ნით და ისტერიული ვნებით. თამარ ჭავჭავაძემ „სალომეის“ ყოფა შესანიშნავად გადმოსცა. ის დაჯილდობული იყო ენერგიით, გამ-ტარუნარიანობით, ხმით, შეხედულებით და ბევრი სხვა რამით...

„იოქაან“ ახალი ქართული ძალაა და ის ზუსტად გადმოს-ცემს თეატრისა და ხელოვნების ყოფით მოვლენებს. რაც შეე-სება აკაკი ვასაძეს, „მდიდარი უესტიკულაციით“ თავს იწონებს.

ავტორს თვალთახედვიდან „სალომეის“ მოკვლის სცენაც არ ეპარება, რამდენჯერმე სინათლის ჩაქრობა და ანთება, რაც ზედმეტად მიიჩნია. საერთო ჯამში, ამ პიესაში მონაწილე მსახი-ობები ზუსტად გადმოსცემენ ქართული ყოფიერების მანკიერ თუ უმანკო დეტალებს (რეჟისორების თეატრი „სალომეი“ – ოს-კარ უაილდის).

„ცხოვრება, როგორ თამაში და თამაში, როგორც სახიობა“, ასე აფასებს გრიგოლ რობაქიძე „გაყრას“ და ეტნოგრაფის უწო-დებს. „ქართულ ყოფაში შექრა „მოქალაქის“ ტიპისა ძალიან ხმიერი და ხალისიანი მოქალაქის ფიგურა მძაფრია, როგორც მამალი პილპილა. „გაყრაში“ სწორედ „მოქალაქის შემოქრაა მნიშვნელოვანი“. თუმცა, ნატურალიზმისა და პრიმიტივიზმს, შორის „არეულებს“ კოტე მარჯანიშვილის დადგმაც არ გამორ-ჩენიათ მხედველობიდან.

„ინტერესთა თამაშის“ თეატრი, ავტორს თეატრად მიაჩნია და ამბობს: „ინტერესთა თამაშის“ თეატრი უთუოდ თეატრია ამ სიტყვის ნამდვილი მნიშვნელობით. მაგრამ ყველას თავისი გე-მო აქვს, და არ შემიძლია აქვე არ განვაცხადო, რომ ეს „ჩემი“ თეატრი არ არის. თეატრი უნდა იყოს დაკოდილი კენტავრების გავარდნა. მგონი, ეს უფრო შეეფერება ქართულ რასსასა და დატემპერამენტს“ (ტფილისის თეატრები).

ქართული სიტყვის ბუნების გარკვევით „ჩაციკლულ“ მნე-

რალს, ქართული მწერლობა ახსენდება. ერენბურგის „ფენომოლოგიას“ ევროპის თანადროულ კულტურას უწოდებს და დეტალებში განმარტავს: „ევროპამ დაჲკარგა „მიწა“. როცა „მიწაზე“ ვლაპარაკობ, ბევრს ეს მატერია ჰგონია. ასე რომ იყოს, მაშინ ევროპა მიწა იქნებოდა, რადგან იგი მატერიაა მხოლოდ („გმირი ქართულ სცენაზე“).

პოლიტიკის შეჭრას კულტურაში, 1914 წელს აბრალებს, რომელიც სულიერ და ეკონომიკურ ტრადიციაზე იყო დამყარებული. ხელოვნებას „თავისუფლების იდილიას“ უწოდებს და აღნიშნავს: „ხელოვნების განთავისუფლება ამ მდგომარეობიდან შესაძლებელი გახდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ხელოვნება არ მოერიდება, თანადროული სოციალური ყოფის წინააღმდეგ ბრძოლა გამოაცხადოს“ (პისკატორის თეატრი).

დიდი ვნებით გაუდენთილ დრამას, არც თავისი ჯიქური ხედვით ჩამოუვარდება ვნება, რომელშიც კარგად ჩანს ხელოვნების, როგორც ერის სულიერი საზრდოს პერიპეტიები. თუმცა, ავტორი იმასაც დასძენს, რომ თეატრი, როგორც კულტურული ყოფის ნამდვილი სარკე, ზოგჯერ არარეალურ სამყაროში გადადის.

„თეატრი კი სიცხეა, გაოცება და აღფრთოვანება, ხელოვნება კი შინაგანი ციხე-სიმაგრე, რომლის დამორჩილებაც და სათავისოდ გამოყენება ბევრს ძალუდს“, – ამბობს პუბლიცისტი. ნეტა, „დამორჩილებასა და სათავისოდ გამოყენებაში“ რას გულისხმობდა ის?!...

დასკვნა:

წარმოდგენილ პუბლცისტურ ნაშრომებში, გრიგოლ რობაძისე თეატრისა და ხელოვნების უმთავრეს ღირებულებად „სილალეს“, „გულწრფელობას“ და „თანამედროვეობას“ მიიჩნევს. მას ძნელად წარმოუდგენია ხელოვნება თეატრის გარეშე, ან პირიქით. ალბათ, ხორციელი მშვენიერების გადმოცემა უფრო ადვილია, ვიდრე სულიერი სამყაროსი, რომელშიც დაბუდებული „ქიმერები“ არხეინად ნავარდობენ. ის სისპეტაკე, რაც თე-

ატრალურ წარმოდგენას ამშვენებს „ადეკვატურობაა“, სწორე-დაც, რომ მას ერის სწორად აზროვნების ჩამოყალიბებაში მთა-ვარ როლს ხელოვნებას მიიჩნევს. „ხელოვნება და თეატრია, თვითრეალიზმი და ამ რეალიზმიდან არეკლილი სინამდვილე“.

ამდენად, ვფიქრობთ, რომ უმნიშვნელოვანესია ის წერი-ლები, რომლებშიც გ. რობაქიძე თავის ხედვას აყალიბებს თე-ატრსა და ხელოვნებაზე. ცალსახად შეიძლება ითქვას, რომ პუბლიცისტმა გარკვეული სადინარი მისცა ქართული ხელოვ-ნების განვითარებას, რაც მისი პუბლიცისტიკის ამ მიმართუ-ლებაში ცხადად წარმოჩინდა.

ხელია გოგია

ახალი უმაღლესი სასწავლებლის
სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი **მაია ჭანია**

კომერციული პანეპი და საქართველოს საპანკო სისტემა

ბანკი არის საკრედიტო-საფინანსო დაწესებულება, რომელიც უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს ქვეყნის ეკონომიკაში. საქართველოში სხვადასხვა საკრედიტო დაწესებულებების, მათ შორის ბანკების არსებობას საკმაოდ დიდი ხნის ისტორია აქვს.

იბერიასა და კოლხეთის სამეფოში ძვ.წ.აღ. VI ს-ში გამოჩნდა სხვადასხვა სახის ზარაფებისა და მევახშეების ინსტიტუტები, რომლებიც დღევანდელი საბანკო სისტემის წინამორბედებს წარმოადგენდნენ. XIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან მას შემდეგ, რაც საქართველო განუწყვეტლივ პრძოლების არენად იქცა, რაიმე სახის საკრედიტო დაწესებულებების არსებობის შესახებ მასალები ისტორიულ წყაროებში აღარ მოიპოვება.

საქართველოში ბანკის წარმოშობა დაკავშირებულია ილია ჭავჭავაძის სახელთან. 1873 წლის მაისში ბანკების წესდების შემუშავების დასაჩქარებლად და საბანკო საქმეების შესასწავლად იგი დავით ყიფიანთან და დიმიტრი ყაზბეგთან ერთად გაემგზავრა რუსეთში. ბანკის წესდება რუსებმა დაგვიმტკიცეს 1874 წლის 28 მაისს, იმუამინდელმა ფინანსთა მინისტრმა რეიტერნმა, რომელსაც ეწოდა თბილისის სათავადაზნაურო-საადგილმამულო წესდება. 1875 წლის თებერვლიდან ამოქმედდა თბილისის ბანკი, რომელსაც 30 წლის მანძილზე 1905 წლის 23 თებერვლამდე სათავეში ილია ჭავჭავაძე ედგა.

საქართველოს საბანკო სისტემის თანამედროვეობა 1991 წლიდან იწყება, როდესაც ჩვენ ნანატრი დამოუკიდებლობა მოვიპოვეთ. ბანკი გახდა ავტონომიური, დამოუკიდებელი, კომერციული დაწესებულება, რაც მისი არსის მთავარ არგუმენტს წარმოადგენს. საქართველოს საბანკო სისტემა დაყოფილია სამ ძირითად სტრუქტურად: ეროვნული, ანუ ცენტრალური ბანკი; კომერციული ბანკი და სხვადასხვა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები.

ცენტრალური ბანკი ნებისმიერ განვითარებულ სახელმწიფოს საფინანსო-საკრედიტო სისტემის საკვანძო ელემენტს წარმოადგენს. კომერციული ბანკი საკრედიტო სისტემის ერთერთ მნიშვნელოვან როლს წარმოადგენს. ბანკი საკრედიტო ორგანიზაციაა, რომელსაც ერთობლიობაში შემდეგი სახის ოპერაციების უფლება გააჩინია:

1) იურიდიული და ფიზიკური პირებისთვის საბანკო ანგარიშების გახსნა და სახსრების ანაბრებში მოზიდვა.

2) ინფესტიციების მოზიდვა და სხვადასხვა საქმეებში ფულის დაბანდება.

რა თქმა უნდა ბანკი, არც ქარხანაა, არც ფაბრიკა, მაგრამ მას, როგორც ნებისმიერ საწარმოს, თავისი პროდუქცია გააჩნია. ბანკის პროდუქტს წარმოადგენს საგადასახადო სახსრების ფორმირება, აგრეთვე კრედიტების, გრანტების მრავალფეროვანი მომსახურეობის გაწევა.

საბანკო სისტემა შემდეგი სახის მიმდინარე და სტრატეგიული ამოცანების გადასაწყვეტად გამოიყენება:

- ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფა
- ინფლიციის რეგულირება
- საგადასახადო ბალანსის რეგულირება

კომერციული ბანკები საკრედიტო სისტემის ძირითად რგოლს წარმოადგენს. ისინი პრაქტიკულად ყველა სახის საბანკო ოპერაციებს ახორციელებენ, ასევე საანგარიშსწორებო-საკომისიო და სავაჭრო-საკომისო ოპერაციებს ასრულებენ, ფაქტორინგულ და ლიზინგურ ოპერაციებს ახორციელებენ, საზღვარგარეთის ფილიალურ ქსელს აქტიურად აფართოებენ და მრავალეროვნულ საბანკო სინდიკატებში მონაწილეობენ.

კომერციული ბანკი წარმოადგენს იურიდიულ პირს, რომელის სამართლებრივი ორგანიზაციული ფორმა არის სააქციო საზოგადოება მისი შექმნის წესი კი შემდეგში მდგომარეობს.

საქართველოს ტერიტორიაზე კომერციული ბანკების რეგისტრაციის, გახსნისა და ლიკვიდაციის წესი საქართველოს პარლამენტის მიერ 1995 წლის 23 ივნისს დამტკიცდა. ბანკების მიერ ყველა ობერაციის განხორციელება მხოლოდ ეროვნული ბანკის მიერ გაცემული ლიცენზიის საფუძველზე არის შესაძლებელი.

ლიცენზირების პროცესის საკვანძო საკითხს წარმოადგენს შესაქმნელი საკრედიტო დაწესებულების შესახებ შემდეგი სახის ინფორმაციების ანალიზი: ბანკის ძირითადი აქციონერების შემადგენლობა, ინვესტირებული კაპიტალის საწყისი წყაროები, ხელმძღვანელობის კომპეტენტურობა. ეროვნული ბანკი საბანკო ლიცენზიებს გასცემს მხოლოდ ამ დადგენილი წესით. ამ ლიცენზიის თანახმად, კომერციულ ბანკებს უფლება ეძლევათ აწარმოონ საბანკო ობერაციები როგორც საქართველოს ტერიტორიაზე, ასევე მის ფარგლებს გარეთ. კომერციული ბანკის პარტნიორები შეიძლება იყვნენ, როგორც რეზიდენტი, ასევე არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირები, რომელთა მონაწილეობა არ იკრძალება საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობით. ახლადშექმნილი ბანკებისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს საწესდებო ფონდის სიდიდეს, მისი შევსების ფორმასა და ვადებს, რასაც განსაზღვრავს ცენტრალური ბანკის შესაბამისი ნორმატული აქტი.

საბანკო ლიცენზიის მისაღებად წარმოდგენილ შუამდგომლობას თან უნდა ერთვოდეს შემდეგი დოკუმენტები.

- ბანკის რეგისტრაციის შესახებ სასამართლო დადგენილების ნოტარიულად დამოწმებული ასლი.

- ბანკის ნოტარიულად დამოწმებული წესდება
- დამთუძნებელთა კრების ოქმი, რომელიც უნდა მოიცავდეს: ბანკის სამეთვალყურეო საბჭოს, სარევიზიო კომისიისა და დირექტორატის არჩევნებს, მთავარი ბუღალტრის დანიშვნას, ბანკის აქციონერებს შორის საწესდებო ფონდის წილობრივ გადანაწილებას თანხობრივ და პროცენტულ გამოხატულებაში.

ფიზიკურ პირებზე: სახელი, გვარი საცხოვრებელი ადგილი, საქმიანობა პროფესია, შრომის წიგნაკის ამონაწერი, დამოწმებული ბოლო სამუშაო ადგილიდან.

იურიდიულ პირებზე – საპასპორტო მონაცემები დამოწმებული შესაბამისი საელჩოს მიერ, საგადასახადო დეკლარაცია, სარეგისტრაციო დოკუმენტების ნოტარიულად დამოწმებული ასლები, აუდიტორიული ორგანიზაციის დასკვნა მისი ფინანსური მდგომარეობის შესახებ, მომსახურე ბანკიდან ცნობა ანგარიშის არსებობის შესახებ და საგადასახადო დავალების ასლი საწესდებო ფონდში შეტანილ თანხაზე.

ბანკი, როგორც მოგეხსენებათ, არის ფულადი მიმოქცევის სფეროს ძირითადი სტრუქტურული ერთეული. იგი კრედიტორებისაგან მსესხებლებისაკენ და გამყიდველისაგან მყიდველებისაკენ ფულადი სახსრების გადაადგილებაში შუამავლის როლს ასრულებს.

კომერციული ბანკის ძირითადი ფუნქციებია: შუამავლობა კრედიტებში, დაგროვების სტიმულირება მეურნეობაში, შუამავლობა დამოუკიდებელ სუბიექტებს შორის გადახდებში და ფასიან ქაღალდებთან ოპერაციებში. ბანკის სიდიდე დამოკიდებულია როგორც მსხვილი, ასევე მცირე დანაზოგების მობილიზებაზე.

ბანკების განსაკუთრებული მნიშვნელობა, უპირველეს ყოვლისა, განისაზღვრება იმით, რომ მათ შეუძლიათ:

- ✓ შექმნან საგადასახადო საშუალებები. ბანკები კრედიტორების სახით ახალ ფულად მასას ქმნიან.
- ✓ გამოუშვან საგადასახადო საშუალებები მიმოქცევაში. ბანკები კლიენტის ანგარიშზე საკრედიტო ფულის მოცულობის ჩანაწერებს ახორცილებენ.
- ✓ განახორციელონ საგადასახადო საშუალებების ამოღება მიმოქცევიდან. ბანკები მსესხებლის მიერ კრედიტის დაფარვის რეალიზებას ახორციელებენ.

ამრიგად, ბანკები დაკრედიტების მეშვეობით ეკონომიკის განვითარების სტიმულირებას ახორციელებენ.

საქართველოში კომერციული ბანკების აქტივობები 1991 წლიდან იწყება. საქართველოს კომერციული ბანკები დღითიდ-

ლე იზრდება და სხვადასხვა უცხოურ ბირჟებზე შედის. 2009 წელს „საქართველოს ბანკმა“ დიდ წარმატებას მიაღწია და ლონდონის საფონდო ბირჟაზე მოიპოვა ადგილი, საქართველოს ბანკს კი 5 წლის შემდეგ „თიბისი ბანკი“ მიჰყვა და დღეს საქართველოს უმსხვილესი ბანკები ევროპის ბანკებთან აქტიურად თანამშრომლობენ. „რესპუბლიკა ბანკი“ – ეს ბანკი გაწევრიანებულია ფრანგულ-შვეიცარიულ ჯგუფ სოსიედე-უნი-რალში.

მაშ ასე, საქართველოს ბანკების რეიტინგი FORBES GEORGIA-ს, საქართველოს ეროვნული ბანკისა და ERNEST YOUNG-ის თანამშრომლობით Forbes-ის ივნისის ნომერში საქართველოს საბანკო სექტორის რეიტინგები გამოქვეყნდა. ბანკების შეფასება 3 ძირითადი ინდიკატორის მიხედვით მოხდა:

- სრული აქტივები
- გაცემული სესხები
- კაპიტალი

შეფასებები ეროვნული ბანკისა და საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის საჯარო სტატისტიკურ ინფორმაციაზე დაყრდნობით გაკეთდა.

პირველი ხუთი ბანკი სრული აქტივების მიხედვით:

- ✓ საქართველოს ბანკი
- ✓ თიბისი ბანკი
- ✓ ლიბერთი ბანკი
- ✓ რესპუბლიკა ბანკი
- ✓ პროკრედიტ ბანკი

გაცემული სესხების მიხედვით საქართველოს ბანკი ლიდერობს მთლიანი სასესხო პორტფელს 3.2 მილიარდ ლარზე მეტით, რაც 2014 წლის შემდეგ 11%-იანი ზრდის შედეგია.

- ✓ საქართველოს ბანკი
- ✓ თიბისი ბანკი
- ✓ ბანკი რესპუბლიკა
- ✓ ლიბერთი ბანკი
- ✓ პროკრედიტ ბანკი

კაპიტალის ზრდის ყველაზე სწრაფი ტემპი „ბაზის ბანკა“ დააფიქსირა (126%) და ამავე კრიტერიუმით შეფასებათა სიაში მე-7 ადგილზე მოხვდა, რამაც 2013 წელთან შედრებით 2 პუნქტით დააწინაურა. „საქართველოს ბანკი“ ამ ინდიკატორის მიხედვითაც პირველია, თუმცა პირველ ხუთეულში ზრდის ტემპის მიხედვით „ქართუ ბანკი“ ყველაზე სწრაფად გაიზარდა და 2015 წელს 80%-ით მეტი კაპიტალი დააგროვა. „ქართუ ბანკი“ პირველ ხუთეულშიც მოხვდა.

- ✓ საქართველოს ბანკი
- ✓ თიბისი ბანკი
- ✓ ბანკი ქართუ
- ✓ ლიბერთი ბანკი
- ✓ რესპუბლიკა ბანკი

ამგვარად, საქართველოში კომერციული ბანკების ფორმირებისა და საქმიანობის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ საბანკო სისტემაში ჩამოყალიბდა მთელი რიგი დადებითი ტენდენციები, რომელთაგან აღსანიშნავია შემდეგი:

1. პირველი, საბანკო რეფორმა განხორციელდა, რაც გამოიხატება კომერციული ბანკების რაოდენობრივი შემცირების ფონზე მათი ხარისხობრივი მაჩვენებლის გაუმჯობესებითა და კონკურენტუნარიანი გარემოს შექმნით;

2. ინფლაციური პროცესების მართვის საფუძველზე შენარჩუნებული იქნა სხვა ვალუტების მიმართ ლარის გაცვლითი კურსის სტაბილურობა;

3. სტაბილური გაცვლით კურსზე დაყრდნობით საბანკო სისტემისადმი მოსახლეობის ნდობის უმნიშვნელო ამაღლება-მაც დადებითი ზეგავლენა მოახდინა დეპოზიტებისა და საკრედიტო დაბანდებების ზრდაზე, ბანკების კაპიტალიზაციის მოცულობების გადიდებაზე;

4. მინიმალური საწესდებო კაპიტალის ეჭაპობრივმა ზრდამ მნიშვნელოვნად განაპირობა ბანკების კონსოლიდაციისა და გამსხვილების პროცესი.

გოგიტა ინასარიძე

სამცხე-ჯავახთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლის სპეციალობის II კურსის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი **მალხაზ ლომსაძე**

ამინისტის და შენიშვნის სამართლებრივი ასპექტები საქართველოს კანონმდებლობაში

ამნისტისა და შენიშვნას იდეა ოდითგანვე იყო ცნობილი. იგი მომდინარეობდა ხელისუფლებათა უფლებიდან და უკავშირდებოდა ქვეყნის ცხოვრებაში მომხდარ ღირსშესანიშნავ მოვლენებს განსაკუთრებულ თარიღებს. ამნისტისა და შენიშვნებაზე, როგორც სახელმწიფო სუვერენიტეტის აუცილებელ ნიშანზე, მრავალი დადებითი და უარყოფითი შეფასებაა გამოთქმული. ძველი ჩინელი ფილოსოფიის მამები აღნიშნავდნენ, რომ თუ კანონი მოითხოვდა სასჯელის მიზღვას, ხელმწიფე კი ცრემლებს ღვრიდა, ამით ის თავის კაცითმოყვარეობას გამოხატავდა და არ მმართველობდა¹. შენიშვნების წინააღმდეგი იყო კანტი, იგი მის გამოყენებას მიზანშეწონილად თვლიდა. მაშინ თუ ვნება თვით სუვერენის მიადგებოდა და საფრთხე ამ შემთხვევაში ხალხის უშიშროებას არ დაემუქრებოდა².

ისტორიაში არის ფაქტები, როცა შენიშვნების იდეა დისკუსიის საგანი გამხდარა, მაგალითად: საფრანგეთში შენიშვნების აქტით სასჯელს გადაურჩნენ ცნობილი დამაშავეები ფულითა და ხელისუფლების წარმომადგენლებთან მტკიცე კავშირის საშუალებით, რასაც მოსახლეობის უარყოფითი რეზონანსი მოყვა და შენიშვნების მუხლი 1791 წელს სისხლის სამართლის კოდექსიდან ამოიღეს. ასეთი მომენტები არასოდეს არ შეიძლება გა-

¹ ძველი ჩინური ფილოსოფია, 1973, გვ. 264-265.

² კანტი, ნარკვევები, ექსტრომეული, ტ. 4 გვ. 263.

მოირიცხოს, მაგრამ ამნისტიასა და შეწყალებას აღიარებს უამრავი დემოკრატიული ქვეყნების კანონმდებლობა. საქართველოს კონსტიტუციით საქართველოს პრეზიდენტს მინიჭებული აქვს მსჯავდებულების შეწყალების უფლება. ამნისტიის გამოცხადების კომპეტენცია განეკუთვნება პარლამენტს.

პროფესორ მალხაზ ლომისაძის მითითებით, სასჯელის მოხდისაგან მსჯავდებულის განთავისუფლება, აგრეთვე დანაშაულის სასჯელის შემსუბუქება შეუძლია მხოლოდ სასამართლოს. ამ წესიდან გამონაკლისს წარმოადგენს ისეთი შემთხვევა, როდესაც სასჯელისგან განთავისუფლება ან სასჯელის შემსუბუქება ამინისტიით და შეწყალებით ხდება¹. ამნისტია და შეწყალება განიხილება როგორც სახელმწიფოს მხრიდან გამოხატული ჰუმანური აქტი. ამნისტია და შეწყალება სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის და სასჯელისგან განთავისუფლების საფუძველია, რითაც ადამიანის ეძლევა შანსი დაიბრუნოს თავისუფლება, პიროვნული ღირებულებები და გამოადგეს საზოგადოებას. მიუხედავად იმისა, რომ ამნისტიასა და შეწყალებას შორის არსებობს მრავალი საერთო ნიშანი, მაინც გააჩნიათ არაერთი განმასხვავებელი ნიშნები. ამდენად მიზანშეწონილად ვთვლი განვიხილოთ თითოეული მათგანის სამართლებრივი ასპექტები.

ამნისტია ბერძნული სიტყვაა (*amnestia*), რაც ნიშნავს პატიებას. იგი წარმოადგენს განთავისუფლების შერეულ ფორმას, რომლის ძალითაც შესაძლებელია როგორც სისხლისამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან, ისე სასჯელისგან განთვისუფლება. საქართველოს სსკ მ. 77-ე მუხლის ძალით, ამნისტიას აცხადებს საქართველოს პარლამენტი ინდივიდუალურად განუსაზღვრელ პირთა მიმართ, ამნისტიის აქტით დამნაშავე შეიძლება განთავისუფლდეს სისხლისამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან, ხოლო მსჯავდებული განთავისუფლდეს სასჯელისგან ან მისთვის დანიშნული სასჯელი შეიძლება შემცირდეს, ან შეიცვალოს მსუბუქი სასჯელით. სასჯელმოხდილს ამნისტიის აქტით შეიძლება მოქმედნას ნასამართლეობა. აღნიშნულ მუხლში თვალშისაცემია სიტყვა „დამნაშავე“. მიმაჩნია, რომ იგი გამართლებუ-

¹ მ. ლომისაძე, საქ. სსკ., 2013, გვ.163.

ლად არაა მითითებული, რადგან, როგორც ვიცით პირის ცნობა დამნაშავედ მხოლოდ სასამართლოს პრეროგატივაა და დამნაშავედ შეიძლება იწოდოს ბრალდებული თუ მის მიმართ არსებობს კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენი, რომელთა უფლებებიც დაცულია საერთაშორისოდ აღიარბულ 1948 წლის 10 დეკემბრის დეკლარაცის მე-11 მუხლის 1-ლი ნაწილით და ასევე 1966 წლის 16 დეკემბრის საერთაშორისო პაქტის მე-14 მუხლის მე-2 ნაწილით, თვითეულ პირს, ვისაც ბრალი ედება სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში, უფლება აქვს ითვლებოდეს უდანაშაულოდ მანამ, სანამ მისი ბრალეულობა არ დამტკიცდება სასამართლოს მიერ გამამტყუნებელი განაჩენით. ჩვენს სინამდვილეში კი ამნისტია შეიძლება გავრცელდეს როგორც ბრალდებულზე, ასევე განსასჯელზე და მსჯავრდებულზეც. კარგი იქნება თუკი ბრალდებულისა და განსასჯელის შემთხვევაში ჩაიწერება, რომ პირი შეიძლება განთავისუფლდეს ამნისტიის აქტით, როგორც მუხლშია მითითებული.

ამნისტია, როგორც წესი, ვრცელდება მხოლოდ იმ დამნაშავებზე, რომელიც დამთავრდა ამნისტიის აქტის იურიდიული ძალის შექნის მომენტამდე. მიუხედავად იმისა, რომ ამნისტიის აქტით საკანონმდებლო ხელისუფლება მკაცრი წესებით ეკიდება ამ მნიშვნელოვანი აქტის გამოცემას, იყო ისეთი შემთხვევები, როცა ამნისტიის აქტი არ შეიძლება მიჩნეული იქნეს სამართლიანად და ჰუმანურად, მაგრამ ზოგჯერ სასჯელისგან გათავისუფლდნენ მძიმე დანაშაულის ჩამდენი მსჯავრდებულები, მაშინ როცა იგი არ შეხებია ნაკლებად მძიმე დანაშაულისათვის მსჯავრდებულებს. (საქართველოს სამხედრო საბჭოს 1992 წლის ამნისტია), რამაც საზოგადოების გულისწყრომა დაიმსახურა. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ყველა შემთხვევაში იგი ნორმატიული ხასიათისაა, ესე იგი, ვრცელდება ინდივიდუალურად განუსაზღვრელ პირთა წრის მიმართ, ეხება სისხლის სამართლის საქმეების განსაზღვრის რაოდენობას პროცესუალურად ნებისმიერ სტადიაზე. იგი სავალდებულოა როგორც სამართლებრივი ორგანოებისთვის, ასევე ამნისტირებულებისთვის. გამონაკლისს წარმოადგენს თუ ამნისტირებული პირი თავს არ ცნობს დამნაშავედ და მოითხოვს საქმის სასამარ-

თლოს წესით გადასინჯვას. ამინისტრის აქტით სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ან სასჯელისაგან გათავისუფლების იურიდიულ საფუძველს წარმოადგენს სისხლის სამართლის საქმის შეწყვეტის დადგენილება.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ამინისტრის აქტით შესაძლოა მოიხსნას ნასამართლობა. რატომ „შესაძლოა“ და არა აუცილებლად ამით ხომ ამინისტრის ჰუმანურობა უფრო ეფექტური იქნება, ამნისტირებული თავს თავისუფლად იგრძნობს და ვერავინ მიუთითებს მის ნასამართლობაზე. შეწყალებას ხშირად „კერძო ამნისტიას“ უწოდებენ, საქართველოს კანონმდებლად იგი გამოიყენება იმ პირთა მიმართ, რომლებიც თავს ცნობენ დამნაშავედ, ინანიებენ ჩადენილ დანაშაულს და პირად ან ნებისმიერ პირთა მეშვეობით შეწყალების თხოვნით მიმართავენ საქართველოს პრეზიდენტს¹.

საქართველოს კონსტიტუციის 73-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის პ ქვეპუნქტის თანახმად, საქართველოს პრეზიდენტი შეინყალებს მსჯავრდებულთ, რაც ნიშნავს იმას, რომ შეწყალება ვრცელდება იმ პირთა მიმართ, რომლებზეც არსებობს საქართველოს კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენი. პრეზიდენტის მიერ განხორციელებულ აქტს საფუძვლად უდევს სამართლებრივი, მორალური, ზნეობრივი კრიტერიუმები და ჰუმანიზმის პრინციპები, რომელთა ერთობლიობა სახელმწიფო პოლიტიკის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს. მსჯავრდებულთა შეწყალების სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს პრეზიდენტის 2012 წლის 27 მარტის ბრძანებულებაა შეწყალების წესის დამტკიცების „შესახებ“, რომელიც დეტალურად განსაზღვრავს შეწყალების თხოვნის და შუამდგომლობის განხილვას, საქართველოს პრეზიდენტისათვის წარდგენის წესთა პროცედურას, მხედველობაში მიიღება ჩადენილი საშიშროების ხასიათი და ხარისხი, ადრინდელი ნასამართლეობა, სასჯელის მოხდის ვადა, ქცევა, ოჯახური პირობები და სხვა. სიახლეა ის გარემოება, რომ უვადოა თავისუფ-

¹ საქ. პრეზიდენტის 2014 წ. 27 მარტი, N 120 ბრძანებულება; იგივე მუხლი 3, მუხლი 7.

ლებაალკვეთილი, რომელიც საპატიმროშია 25 წლიდან და 15 წლი უკვე აქვს მოხდილი, ექვემდებარება შეწყალებას.

ზემოაღნიშნული ბრძანებულების ძალით პრეზიდენტი კვლავ რჩება უპირობოდ, ყოველგვარი კრიტერიუმების გარეშე შეიწყალოს პირი. კარგი იქნებოდა მითითებული ყოფილიყო თუ რა უნდა იქნეს გათვალისწინებული ასეთი გადაწყვეტილების მიღებისას. ამნისტიისა და შეწყალების აქტით განთავისუფლებული პირების შესწავლით გამოიკვეთა, რომ შეწყალების გამოყენების პრაქტიკა უფრო ეფექტურია, ვიდრე ამნისტიასა და შეწყალებას შორის არსებული მსგავსების მიუხედავად, მათ შორის საგრძნობი განსხვავება.

პირველი – შეწყალება არ ატარებს ნორმატიულ ხასიათს. იგი ნარმოადგენს კონკრეტულ შემთხვევაში სამართლის გამოყენების აქტს.

მეორე – შეწყალება ხორციელდება კონკრეტულად განსაზღვრულ პირთა მიმართ.

მესამე – შეწყალების აქტი არის პირის სასჯელის შემდგომი მოხდისაგან განთავისუფლების იურიდიული საფუძველი.

ამნისტიის გამოყენების დროს აუცილებელია იმ შესაბამისი ორგანოს აქტი, რომელსაც ამნისტიის რეალიზების ჰასუბისმგებლობა ეკისრება. შეწყალება ატარებს ერთჯერად ხასიათს, ამნისტიის გამოყენება კი საკმაოდ ხანგრძლივ პერიოდს მოიცავს და მოითხოვს პოლიციის, პროკურატურის, საგამოძიებო სამსახურებისა და სასჯელალსრულების დაწესებულების ძალისხმევის მოთხოვნას.

ნარსულში ჩვენი ისტორიდან ცნობილია, რომ „სასჯელითა მისჯილს შემდგომში დამნაშავეს, რასაკვირველია, მეფისათვის, ვითარცა უზენასი ხელისუფლებით მოსილს და მსაჯულისათვის შეეძლო დანაშაულების „შენელება“ანუ პატიება ეთხოვა¹. საისტორიო თხზულებიდან ჩანს, რომ მეფეს არაერთხელ ასეთი აჯა და ვედრება, ერთგულების ფიცის ჩამორთმევისა და თავმდებთა დადგომის შემდგომ შეუსმენია და სასჯელი უპატიებია. გავიხსენოთ თუნდაც დავით აღმაშენებელის მიერ შეწყალებუ-

¹ ივ. ჯავახიშვილი, თხუზულებათა ტომი 7, გვ .358.

ლი ლიპარიტ ბალვაშის ამბავი და ასევე ცნობილია ისტორიაში დავით ნარინის მიერ რაჭის ერისთავის კახაბერისათვის ჩამორთმეული მამულის დაბრუნება, შეუნდო ფიცთა მიერ.

ჩვენ განვიხილეთ კანონისმიერი შეწყალებული ადამიანთა საქმები, რომლებიც სამართლებრივ ნორმებზეა დაფუძნებული, მაგრამ სამართალთან ერთად ასევე მნიშვნელოვანია მორალური და ზნეობრივი ასპექტები, რადგან სამართალთან ერთად მნიშვნელოვანია მორალური და ზნეობრივი ნორმების გათვალისწინება. როგორც ჩვენი პატრიარქი მოგვიწოდებს, ვიყოთ გაჭირვებაში მყოფი ადამიანების მიმართ უფრო მიმტევებელნი, რადგან ყველაზე დიდი მადლი და ყველაზე დიდი ღვაწლი მიტევებაა.

გოგა კვარაცხელია

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ტის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი მანანა ზუბიაშვილი

საქართველოს – როგორც ამარშლი ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკი

საქართველო ოდითგანვე აგრარული ქვეყანაა. მას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში. ამას ადასტურებს მისი წილი ქვეყნის მშპ-ში, რაც 2015 წლის მონაცემებით 9,2%-ს შეადგენს. იგი უმნიშვნელოდ ჩამორჩება მრეწველობის წილს მშპ-ში.

ალსანიშნავია, რომ სოფლის მეურნეობას ქვეყნისათვის აქვს არა მხოლოდ ეკონომიკური მნიშვნელობა, არამედ სოციალურიც. კერძოდ, სოფლის მეურნეობის ზრდა მჭიდროდაა დაკავშირებული სილარიბის დაძლევასთან. 2015 წლის მონაცემებით ამ მაჩვენებელმა შეადგინა 10,01%, რაც ჩამორჩება წინა პერიოდს, კერძოდ, 2014 წელს იყო 11,6%, 2013 წელს კი 9,7%.

სოფლის მეურნეობის პროდუქტებით ვაჭრობას შეუძლია მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა ქვეყნის მთელი ეკონომიკის განვითარებაში, რამეთუ ქართული სოფელი გამოირჩევა თავისი ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციით.

ბიზნესის ნარმატებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს რესურსების ეფექტურად გამოყენებას. თუმცა, დღეს ქვეყანაში პრობლემას წარმოადგენს ის, რომ ჯერ-ჯერობით არ არის შექმნილი სრულყოფილი სამეწარმეო გარემო და მეწარმეობრივი უნარი, რომელიც აგრობიზნესმენს უნდა გააჩნდეს. რის გამოც, იგი როგორც წარმოების ფაქტორი ხშირად გამოუყე-

ნებელი რჩება. ამასთან ერთად, აგრობიზნესის განვითარება და სურსათით მოსახლეობის უზრუნვეყოფის პრობლემის გა- დაჭრა მნიშვნელოვნადაა დაკავშირებული აგრარული სექტო- რის მთავარი შემადგენელი ნაწილის – სოფლის მეურნეობის წარმოების მეცნიერულად დასაბუთებული რესურსული და მთლიანად საწარმოო პოტენციალის შეფასებასა და გამოყენე- ბაზე. რესურსული პოტენციალის შეფასების და ეფექტურად გამოყენების პრობლემა რთული და მრავალწახნაგოვანია, როგორც მეთოდოლოგიური, ისე პრაქტიკული თვალსაზრი- სით. საჭიროა პრობლემის შესწავლისადმი სისტემური მიდგო- მა, ყველა რესურსის პოტენციალში ჩართვის თეორიული და- საბუთება.

ეროვნული მეურნეობის არცერთი დარგი არ ხასიათდება რესურსების ისეთი ნაირსახეობით და მათი სტრუქტურის ცვლილებით, როგორც სოფლის მეურნეობა. სწორედ ეს გან- საზღვრავს ამ დარგის დინამიკური და მყარი განვითარების შესაძლებლობებს. საჭიროა რესურსების სახეებისა და რაო- დენობის განსაზღვრა, რამეთუ ისინი იწვევენ პოტენციალის სტრუქტურულ ცვლილებებსა და განვითარებას.

ალსანიშნავია, რომ დღეისათვის ქვეყნის აგრარული სექ- ტორის უმეტესობას წარმოადგენენ მცირე, ოჯახური მეწარმე ფერმერები (მცირებიზნესმენები). მათ არ შეუძლიათ სექტო- რის მონოპოლიზება – ბაზარზე ზემოქმედება საბაზრო ფასე- ბით და, რაც მთავარია, მათ არ შეუძლიათ კონკურენცია გა- უნიონ აგრობიზნესში დასაქმებულ მსხვილ ფერმერებს, კომ- პანიებს, შუამავალ სტრუქტურებს და ა. შ.

ამას ხელს უშლის სოფლად საბაზრო ინფრასტრუქტურის არათანაბარი განვითარება. ბაზარი გარკვეული აზრით, თვი- თონ წარმოადგენს საზოგადოებრივი წარმოების განაწილები- სა და მოხმარების რეგულატორს.

ჩემი აზრით, დღევანდელი სიტუაციიდან გამომდინარე აუცილებელია, რასაც სახელმწიფო (მთავრობა) აკეთებს ამო- ქმედება წვრილი ოჯახური მეურნეობების, წვრილი, საშუალო და მსხვილი ფერმერების, ფირმების, აგრობიზნესმენების, კომპანიების, კორპორაციების და სხვ. მხოლოდ ბაზარზე ზე-

მოქმედების, მისი რეგულირების მეთოდების ხვადასხვანაირია. სახელმწიფო ამ მიზნით იყენებს საგადასახადო, საკრედიტო და სხვა შეღავათებს, პროტექციონიზმს (სუბსიდირებას), ისე-თი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარებას იმ დარგებისადმი, რომელთა განვითარებითაც ყველაზე მეტად არის დაინტერესებული საზოგადოება (მევენახეობის, მეხილეობის, მეჩაიეობის, მეციტრუსეობის, მეცხოველეობის და, უპირველეს ყოვლისა, მარცვლის წარმოება). სახელმწიფოს მიერ ხდება დადგენილი საბაჟო გამოსალებებისა და პროდუქციის ექსპორტის ლიცენზიების კონტროლი, და თუ საჭიროა, მიმართავს ადმინისტრაციულ-სამართალზემოქმედებასაც. სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულისა და სურსათის ბაზრის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის საჭიროა აგრობიზნესმენებს გააჩნდეთ შემდეგი ძირითადი პირობები:

1. ვაწარმოოთ ნედლეული, პროდუქტი, საქონელი, არა საერთოდ, არამედ მხოლოდ ისეთი ხარისხის, რომ შესაძლებელი იყოს მისი გაყიდვა, ისეთის, როგორსაც მოითხოვენ მყიდველები და თანხმდებიან მათ შესყიდვაზე;
2. პროდუქცია უნდა იყოს პერსონიფიცირებული საკუთრება. იგი შეიძლება იყოს პირადი, სააქციონერო, კოოპერაციული ან სხვა, მაგრამ უნდა ყავდეს კონკრეტული მეპატრონე, რომელიც კანონიერად ფლობს მას და აქვს მისი განკარგვის უფლება, ენევა საკუთრების თავისი წილის განკარგვის რისკს;
3. ბაზრის ყველა მონაწილეს უნდა ჰქონდეს საწარმოო და კომერციული საქმიანობის შედარებითი თავისუფლება, რათა პატიოსანი კონკურენცია გაუნიონ ერთმანეთს; რა თქმა უნდა, ეს არაა ბაზრისათვის საჭირო ყველა პირობა, მხოლოდ ძირითადია და რეალურად ჯერ არც მოქმედებს. აგრარულ სექტორში არსებობს უამრავი შეზღუდვა, განსაკუთრებით, კერძოსაკუთრების, მეწარმეების წახალისების, პატიოსანი კონკურენციის დაცვის და სხვა. აგრარულ ბაზარზე სრული თავისუფლება ჯერ არ არის და არც შეიძლება იყოს, თუნდაც იმ მიზეზით, რომ საზოგადოება სახელმწიფო მართვის აპარატის მეშვეობით, იძულებულია და-

იცვას თავი კერძო მესაკუთრეების თვითნებობისაგან, რო-
მელსაც მივყავართ მიწის განიავებისა და გამოფიტვისაკენ,
შემოსავლების მკვეთრი დიფერენციისა და სხვა დამღუპვე-
ლი შედეგებისაკენ.

ამიტომ, აგრარულ სექტორში საბაზრო ეკონომიკის შემ-
დგომი განვითარებისათვის, საჭიროა მოქმედებდეს აგრარუ-
ლი ბიზნესის რეგულირების სხვადასხვა მექანიზმი, სრულ-
ყოფილი ქნას კანონმდებლობა კერძო საკუთრებაზე, სუფთა
კონკურენციაზე, უნდა ხდებოდეს პროდუქციის (ბრენდის)
დაცვისათვის სერთიფიკატებისა და პატენტების გაცემა,
სრულყოფილი უნდა იქნას საგადასახადო, საკრედიტო, შე-
ღავათების და დაზღვევის სისტემა და სხვა.

ბაზარზე ნარმატებისათვის, ბიზნესის სფეროს შერჩევი-
სას, საჭიროა დავიცვათ რიგი წესები, კერძოდ:

1. საწარმო უნდა ეცადოს ჰქონდეს ბაზარზე მონოპო-
ლია რომელიმე სახის პროდუქციაზე, რათა დომინირებდეს
იქ ამ პროდუქციის ხარისხით, რომლის ანალოგიც ამ ბა-
ზარზე არ იქნება;

2. სასურველია, რომ ბიზნესის განვითარება იყოს შე-
ფარდებით დამოუკიდებელი ეკონომიკური ციკლის ფაზები-
საგან, ანუ უნდა უზრუნველყოფდეს ბრუნვის დაჩქარებას
არა მარტო ნარმოების აღმავლობის, არამედ მისი დაცემის
პერიოდებშიც;

3. ფერმა, ფირმა, კომპანია საჭიროებს მოგების მაღალი
ნორმის და დაკვეთების ტემპების ზრდას. ამისათვის თვალ-
ყური უნდა ვადევნოთ, რომ ამაღლდეს ჩვენს პროდუქციაზე
განმეორებითი დაკვეთების წილი, რადგან ეს ბიზნესის იმი-
ჯის ზრდის მაჩვენებელია;

4. უნდა ვეცადოთ ფერმისათვის გამუდმებით შევქმნათ
პროდუქციის გასაღების ახალი ბაზრები და ნუ ჩავებლაუჭე-
ბით მხოლოდ ერთს. ახალი ბაზრის შექმნა შეიძლება წარ-
მოების დივერსიფიკაციით, პროდუქციის ახალი სახეების გა-
მოშვებით ან ძველის სრულყოფით. უნდა გვახსოვდეს, რომ
როცა ვიპოვით საკუთარ ადგილს (ნიშას) ბაზარზე, აუცი-
ლებლად გამოჩნდება ვიღაც, ვინც შეეცდება შეგვეცილოს

და გაგვიწიოს კონკურენცია. ამიტომ ყოველთვის უნდა ვე-ძიოთ შემდეგი (სხვა) სათადარიგო ადგილი, რომელზეც შეიძლება პერეორიენტაცია. იმისათვის, რომ ფერმა, ფირმა, კომ-პანია გავიდეს ბაზარზე, საჭიროა:

- გააჩნდეს ჰორიზონტალური (ანუ სხვა ფირმებთან და საწარმოებთან) კავშირის დამყარების გარკვეული ხარისხის თავისუფლება;
- ჰქონდეს რესურსებით საკმარისი უზრუნველყოფა;
- განსაზღვროს საკუთარი პოზიცია ბაზარზე კომერციული რისკის მხედველობაში მიღებით, რომელიც დაკავშირებულია კონკურენციასთან;
- მიიღოს საპატენტო დაცვის უფლება საკუთარ საბაზ-რო პროდუქციაზე, აგრეთვე ხარისხის სერტიფიკატი;
- ორგანიზაცია გაუკეთონ პროდუქციის წარმოებისა და გასაღებისათვის საჭირო ინფრასტრუქტურას, ანუ ბიზნესის მატერიალურ-ტექნიკურ უზრუნველყოფას. ტექნიკურ-ეკონო-მიკური სტრატეგიისა და საბაზრო ტაქტიკის დამუშავება ხელს შეუწის ფერმას, ფირმას და მათ საწარმოებს საპო-ლონდ მონახონ თავიანთი თავი ბაზარზე.

როგორც ამბობენ, არ არის ბიზნესი (მითუმეტეს, აგრო-ბიზნესი) რისკის გარეშე. მთავარი რისკი დაკავშირებულია ინვესტიციის შერჩევის სტრატეგიასთან. ინვესტირება ხომ, ესაა კაპიტალის დაბანდება მეწარმოებაში. საჭიროა გან-ვასაზღვროთ, რამდენი უნდა გადავიხადოთ მასალების, ნედ-ლეულის, მანქანა-მოწყობილობების, მუშახელის შრომის ანაზღაურებაზე და ა. შ., რათა მათი გარკვეული დროის განმავლობაში ექსპლოატაციის შემდეგ, გვქონდეს სასურვე-ლი შემოსავალი, ანუ განვსაზღვროთ ამოგების ვადა დის-კონტრიების (ფულის ერთეულის დღევანდელი და ხვალინ-დელი ფასების მხედველობაში მიღება) მეთოდით. მსოფლიო პრაქტიკაში ასეთ ანგარიშს მომავალი შემოსავლის დისკონ-ტირებას უწოდებენ, ხოლო საძიებელ საწყის თანხას – დის-კონტირებულ, ანუ მიმდინარე ღირებულებას.

სანა გელაშვილი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
იურიდიული
ფაკულტეტის II კურსის ბაკალავრიატის
სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი ავთანდილ ხაზალია

ინფორმაციის თავისუფლება

სახელმწიფო, როგორც რთული ბიუროკრატიული ერთეული, წარმოადგენს საჯარო უფლებამოსილების განმახორციელებელი ინსტიტუტების სინთეზურ ერთობლიობას, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყნის მმართველობითი ფუნქციების ეფექტურ რეალიზებასა და სახელმწიფოს სისტემურ მდგრადობას. თანამედროვე ცივილურ სამყაროში დემოკრატიული ღირებულებების პატივისცემა დაფუძნებულია სუვერენული სახელმწიფოს იდეაზე. ე. წ. სახალხო სუვერენიტეტის პრინციპი, რომელიც არაერთი ქვეყნის უზენაესი კანონით არის ნორმატიულად განსაზღვრული, წარმოადგენს ყოველი განვითარებული სახელმწიფოს ინსტიტუციონალურ ქვაკუთხედს. საერთაშორისო სამართლებრივ სივრცეში სახალხო სუვერენიტეტის იდეა აღქმულია ე. წ. საერთაშორისო აღიარების უმნიშვნელოვანეს ინდიკატორად. სამართლიანად უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მხრივ საქართველოს კონსტიტუცია მოწოდების სიმაღლეზეა და სრულად აკმაყოფილებს იმ „სტანდარტებს“, რომლებიც ევროპული სამართლის ოჯახისთვის სუბსტანციური მნიშვნელობის კატეგორიას წარმოადგენს. საქართველოს კონსტიტუციის მე-5 მუხლის პირველი ნაწილი ადგენს, რომ საქართველოში ხელი-სუფლების წყაროა ხალხი და რომ სახელმწიფო ხელისუფლება ხორციელდება კონსტიტუციით დადგენილ ფარგლებში. 1. სა-

ხალხო სუვერენიტეტის პრინციპი, ერთი მხრივ, გულისმობს საჯარო ხელისუფლების ანგარიშვალდებულებას თავისი მოქალაქეების წინაშე და, მეორე მხრივ, სამოქალაქო საზოგადოების შესაძლებლობას, ჩართული იყოს სახელმწიფოს მართვის პოლიტიკურ-სამართლებრივ პროცესებში. (საჯარო ხელისუფლების სამოქალაქო კონტროლი). ინფორმაციის თავისუფლება, სწორედ სამოქალაქო კონტროლის უმნიშვნელოვანესი ასპექტია, რაც საჯარო დაწესებულებებიდან ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას გულისხმობს და რომელიც წარმოადგენს სახელმწიფოს მიერ მოსახლეობასთან ანგარიშვალდებულებისა და მისი საქმიანობის გამჭვირვალობის გარანტს. სამეცნიერო ლიტერატურაში ფართოდ არის მხარდაჭერილი მოსაზრება, რომ „სასიცოცხლოდ აუცილებელია, საზოგადოებას ხელი მიუწვდებოდეს სახელისუფლებლო დაწესებულებებში დაცულ ინფორმაციაზე“. 2. ვინაიდან საზოგადოებრივი აზრი და დამკავიდრებული შეხედულება ყოველ კონკრეტულ საკითხზე, მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს დემოკრატიული სისტემის ფუნქციონირების ხარისხს. აღნიშნული ქმედება შეიძლება მოვიაზროთ, როგორც ხელისუფლების შებოჭვის ერთ-ერთი საშუალება. 3. სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი სწორედ სახელმწიფო ხელისუფლების სამართლით ბოჭვასა და ინდივიდუალური თავისუფლების უზრუნველყოფას გულისხმობს, რომლის ყოველ-დღიურ რუტინულ პირობებში რეალიზება სხვადასხვა ფორმით ხორციელდება. ინფორმაციის თავისუფლების ინსტიტუტი ერთ-ერთი მათგანია. ინფორმაციის თავისუფლება, როგორც კონსტიტუციური უფლება, თანამედროვე ცივილური სამყაროს უმნიშვნელოვნესი მონაბოვარია.

სწორედ სახელმწიფო ხელისუფლების საჯაროობა, გამჭვირვალობა და გახსნილობა, ის ძირითადი მახასიათებლებია, რომლებიც ფუნდამენტურად განსაზღვრავენ ქვეყნის დემოკრატიული პრინციპებით პროგრესული წინსვლის წინსვლის ხარისხს. ამ პროცესებში უმნიშვნელოვანესია ყოველი ინდივიდის, როგორც სამართალსუბიექტის ჩართულობა, იმდენად, რამდენადაც „სოციალური აქტივობა“ ხელისუფლების მართვის ყოველდღიურ

პროცესში იძლევა საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი სტაბილურობის გარანტიას.

ინფორმაციის თავისუფლების სამართლებრივი რეგულირება საერთაშორისო და შიდა კანონმდებლობით ინფორმაციის თავისუფლება, როგორც სამართლებრივი კატეგორია, ნორმატიული სახით არის რეგლამენტირებული, როგორც ქვეყნის უზენაეს კანონში -კონსტიტუციაში, ასევე შიდა კანონმდებლობაში.

ინფორმაციის თავისუფლების ცნება. როგორც უკვე აღინიშნა, ინფორმაციის თავისუფლება კონსტიტუციური უფლებაა. ინფორმაციის თავისუფლება თავისი არსით გამოხატვის თავისუფლებასთანაა მჭირდო კავშირში. აღნიშნული უფლება გულისხმობს ადამიანისთვის მინიჭებულ შესაძლებლობას, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია, იდეები, საჯარო ხელისუფლების ჩარევის მიუხედავად. აღნიშნული ნორმის მიხედვით, ადამიანს თავისუფლად შეუძლია მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია. თავის მხრივ, ამგვარ უფლებაში არ იგულისხმება ადამიანის პატივისა თუ ღირსების შემდახველი ფაქტის გავრცელება. იგი მიუთითებს მხოლოდ სახელმწიფოს ვალდებულებაზე, მოქალაქეებს არ დაუყენოს ე. წ. „ინფორმაციული ფილტრი“. ინფორმაციის თავისუფლებაზე საუბრისას აუცილებელია აღინიშნოს, რომ კანონმდებლობა ლეგალური დეფინიციის საშუალებით ერთმანეთისგან მიჯნავს საჯარო და საიდუმლო ინფორმაციას. საჯარო ინფორმაცია – ოფიციალური დოკუმენტი (მათ შორის, ნახაზი, მაკეტი, გეგმა, სქემა, ფოტო-სურათი, ელექტრონული ინფორმაცია, ვიდეო და აუდიო ჩანაწერები) ანუ საჯარო დაწესებულებაში დაცული, აგრეთვე საჯარო დაწესებულების ან მოსამსახურის მიერ სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით მიღებული, დამუშავებული, შექმნილი ან გაგზავნილი ინფორმაცია; საიდუმლო ინფორმაცია-საჯარო დაწესებულებაში დაცული, აგრეთვე საჯარო დაწესებულების ან მოსამსახურის მიერ სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით მიღებული, დამუშავებული, შექმნილი ან გაგზავნილი ინფორმაცია, რომელიც შეიცავს პერსონალურ მონაცემებს, სახელმწიფო ან კომერციულ საიდუმლოებას.

საჯარო ინფორმაცია. საჯარო ან ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც დაცულია საჯარო დაწესებულებაში და არ შეიცავს საიდუმლო მონაცემებს. მაგალითად, საქართველოს სპორტისა და ახალგაზრდობის საქმეთა სამინისტროს წლიური ბიუჯეტი და მისი პროგრამული განაწილება. საჯარო ინფორმაცია ცალკე სამართლებრივ ინსტიტუტად საქართველოს ზოგადადმინისტრაციულ კოდექსშია მოწესრიგებული („კანონი, კანონში“), რომლის საფუძველზეც საჯარო ინფორმაციის გამოთხვის შესაძლებლობა წესრიგდება. საჯარო ინფორმაციის გამოთხვა დემოკრატიულ სახელწიფოში საზოგადოებისთვის მინიჭებული ნებადართული უფლებაა. საჯარო ინფორმაციის გამოთხვის უფლების მატარებელი სუბიექტი შეიძლება იყოს „ყველა“, რაშიც, თავის მხრივ, როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირი მოაზრება. საჯარო ინფორმაციის მიღების მოთხოვნა ვრცელდება ნებისმიერ საჯარო დაწესებულებაზე, რომლის გამოთხვისას აუცილებელი არ არის პირმა მიუთითოს მისი მიღების მოტივსა და მიზანზე, რაც იმ ფაქტზე მიანიშნებს, რომ პირს საჯარო ინფორმაცია შესაძლებელია სხვათა სამართლებრივი ინტერესების რეალიზაციისთვისაც სჭირდებოდეს. სზა-ის 28-ე მუხლი განსაზღვრავს საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის პრინციპს და ადგენს, რომ საჯარო ინფორმაცია ღიაა, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა და დადგენილი წესით პერსონალურ მონაცემებს სახელმწიფო ან კომერციულ საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციისა. აღნიშნულ ნორმაში ვაწყდებით ე. წ. ანტაგონისტურ ურთიერთშესიტყვებას, ვინაიდან ქართული ენა ტერმინ საჯაროში სემანტიკურად მოაზრებს თავისთვად ღიას, ყველასთვის ხელმისაწვდომს, შესაბამისად, ალბათ არც თუ ისე მიზანშეწინილია საჯაროობის ღიად და დახურულად ურთიერთდიფერენცირება. საჯარო ინფორმაციაზე საუბრისას, უპირველეს ყოვლისა, უნდა მოვახდინოთ მისი დაყოფა რამდენიმე სახედ, რის შედეგადაც შესაძლებელი გახდება მსჯელობა საკითხზე, თუ რომელი სახის ინფორმაციის გაცემაა ნებადართული საქართველოს კანონმდებლობთ.

თუ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკას მოვიშველიებთ, შევნიშნავთ, რომ გამოიყოფა საჯარო ინფორმაციის ოთხი სახე:

ა) ინფორმაცია, რომელიც თავად ინფორმაციის მიღების მსურველს შეეხება;

ბ) ოფიციალურ წყაროებში დაცული ინფორმაცია, რომელიც მისი მიღების მსურველს არ შეეხება, მაგრამ მათი მიღება კანონით დადგენილი წესითაა შესაძლებელი;

გ) ინფორმაცია, რომელიც სახელმწიფო, კომერციულ ან პროფესიულ საიდუმლოებას შეიცავს;

დ) ოფიციალურ ჩანაწერებში არსებული მონაცემები, რომელიც ისეთ კერძო საკითხებს შეეხება, როგორიცაა – ჯანმრთელობა, ფინანსები და სხვა საკითხები. ზემოთ მოყვანილი ოთხი კატეგორიიდან მხოლოდ „გ“ კატეგორიაში არსებული ინფორმაცია არ არის ხელმისაწვდომი მესამე პირებისთვის, სხვა შემთხვევაში, იგი ნაწილობრივ შეიძლება გასაჯაროვდეს. მაგალითად, სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი ინფორმაცია – ამ შემთხვევაში, კონკრეტულ მონაცემებს სახელმწიფო საიდუმლოების გრიფი იმიტომ აქვს მინიჭებული, რომ არ მოხდეს მათი გასაჯაროება. საქართველოს კანონმდებლობა სახელმწიფო საიდუმლოების ფაქტის დადგენისას ინფორმაციის გაცემას კრძალავს. ანალოგიური სიტუაციაა კომერციული ან პროფესიული საიდუმლოების შემცველ ინფორმაციაზეც, რომლის გაცემისას დაირღვევა ფიზიკური, თუ იურიდიული პირის უფლება. საჯარო დაწესებულებაში დაცული ყველა სხვა სახის ინფორმაცია წარმოადგენს საჯარო ინფორმაციას.

საიდუმლო ინფორმაცია. ინფორმაციის თავისუფლება, როგორც ადამიანის უფლება, შეიძლება რიგ შემთხვევებში შეიზღუდოს. დემოკრატიულ სახელმწიფოში კონსტიტუციური ნორმები უნდა შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებების საერთაშორისო აქტებს, რომელთაგან აღსანიშნავია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია. ადამიანის უფლების შეზღუდვა უნდა მოხდეს საჯარო ინტერესების დასაცავად, რომლის დროსაც სახელმწიფომ არ უნდა დაარღვიოს თანაზომიერების პრინციპი, რათა არ განხორციელდეს კერძო თუ საჯარო ინტერესე-

ბის დესპოტიზმი. შესაბამისად, თუ არსებობს ადამიანის უფლებების შეზღუდვის აუცილებლობა, იგი განხორციელებულ უნდა იქნეს მხოლოდდამხოლოდ საჯარო დაწესებულებების მიერ. სწორედ, აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია განმარტებულ იქნეს, თუ რა სახის მონაცემების მიღება არ შეუძლია თითოეულ ჩვენგანს? იმის გათვალისწინებით, რომ სახელმწიფოს საქმიანობა გარკვეულ შემთხვევებში გამჟღავნებას არ ექვემდებარება, კანონით დაშვებულია მისი გასაიდუმლოება. საქართველოს კანონმდებლობა კი, ინფორმაციის გასაიდუმლოების რამდენიმე ძირითად სახეს ითვალისწინებს: პირად, სახელმწიფო, კომერციულ, პროფესიულ საიდუმლოებასა და აღმასრულებელ პრივატულების.

პირადი საიდუმლოება. ადამიანის პირადი ცხოვრება ხელშეუვალია და არავის აქვს მასში ჩარევის უფლება, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. სწორედ, აქედან გამომდინარე, პირადი საიდუმლოება სახეზეა, როდესაც მონაცემები საჯარო დაწესებულებაში მომუშავე იმ პირზეა შექმნილი, რომელიც არ წარმოადგენს თანამდებობის პირს. მაგალითად, საჯარო სამართლის ერთ-ერთი ქვედანაყოფის უმცროსი სპეციალისტი. თუ საჯარო ინფორმაციის მომთხოვნმა ამ პირის შესახებ მოითხოვა მონაცემების მიღება, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია პირველ რიგში სწორედ ამ პირს ჰქითხოს, თუ რამდენად აქვს სურვილი, გასცეს საკუთარი მონაცემები საჯარო ინფორმაციის სახით მესამე პირებზე. თუ პირმა თანხმობა არ განაცხადა, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია გაასაიდუმლოოს იგი, ვინაიდან სწორედ ამ სუბიექტის უფლება აირჩიოს სურს თუ არა იდენტიფიკაციის საშუალებების მქონე მონაცემების გასაჯაროება. აღნიშნული საკითხი 2012 წლის 25 მაისის საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელებამდე მეტად პრობლემური ხასიათის გახლდათ. საქმე იმაში მდგომარეობდა, რომ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის მიღებამდე, ამ საკითხის მარეგულირებელი ნორმები სრულად იყო წარმოდგენილი სზაკ-ში. აღნიშნული ურთიერთობის მომწესრიგებელი ნორმები „ორაზროვან“ ხასიათს ატარებდა. კერძოდ, აზრთა

სხვადასხვაობას იწვევდა საკითხი, თუ რა იგულისხმებოდა პირის მიერ პერსონალური მონაცემების პირად საიდუმლოებად მიჩნევის საკითხის „გადაწყვეტაში“ და როდის უნდა მიეღო მას ეს გადაწყვეტილება. წინასწარ უნდა მიემართა ასეთი მონაცემების მფლობელ საჯარო დაწესებულებას და

• ეცნობებინა, რომ ამ პირის შესახებ არსებულ მონაცემებს მიიჩნევდა პირად საიდუმლოებად, თუ: პერსონალური მონაცემები თავისთავად პირად საიდუმლოებად ითვლებოდა და

• პირის მიერ მათი პირად საიდუმლოებად მიჩნევის საკითხის გადაწყვეტაში იგულისხმებოდა, რომ დაუშვებელი იყო ამ პირის ნებართვის გარეშე მისი გაცემა. საკითხის აქტუალობასა და პრობლემურობაზე მეტყველებდა სასამართლო პრაქტიკა და ის განსხვავებული გადაწყვეტილებები, რომლებიც მსგავსი ტიპის საქმეებზე გამოქონდათ სამივე ინსტანციის სასამართლოს. როგორც უკვე აღინიშნა, პრობლემა 2012 წლის 25 მაისის საკანონმდებლო ცვლილებების შემდგომ აღმოიფხვრა, როდესაც დადგინდა, რომ პერსონალური მონაცემების შემცველი ინფორმაცია თავისთავად პირადი საიდუმლოებაა და მისი გასაჯაროება „უფლებამოსილი“ პირის ნებართვის (ან ცალკეულ შემთხვევაში სასამართლო გადაწყვეტილების) გარეშე დაუშვებელია. პირად მონაცემებზე უფლება წარმოადგენს ინდივიდის თვითგამორკვევის უფლებას, როდესაც მას შეუძლია თავად განსაჯოს, თუ როდის გახდეს იგი ცნობილი საზოგადოებისთვის. სწორედ, აქედან გამომდინარე, პერსონალური მონაცემები აუცილებლად უნდა იქნეს საჯარო დაწესებულების მიერ გასაიდუმლოებული, თუ მისი გაცემა ინდივიდს თავად არ სურს.

სახელმწიფო საიდუმლოება. განსხვავებით პირადი საიდუმლოებისგან, სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი მონაცემების არსებობისთვის აუცილებელია, რომ ამ დოკუმენტს მინიჭებული ჰქონდეს შესაბამისი გრიფი. სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი მონაცემების დაცვის წესს არეგულირებს სპეციალური კანონი, რომლის მიხედვითაც, ასეთ დოკუმენტებად ჩაითვლება თავდაცვის, ეკონომიკის და საგარეო ურთიერთობების, დაზვერვის, სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის სფეროში არსებული მონაცემები. თუ საჯარო და-

წესებულება ჩათვლის, რომ მოთხოვნილი ინფორმაცია სახელ-წმიფი საიდუმლოებაა, მაშინ საჯარო ინფორმაციის მომთხოვნას აუცილებლად უნდა მიაწოდოს მინიჭებული გრიფის ნომერი და განუმარტოს მას, თუ რა მიზეზით არ ასაჯაროებს მოთხოვნილ დოკუმენტებს. საჯარო დაწესებულების მხრიდან ამგვარი განმარტების გაკეთების შემთხვევაში აპსოლუტურად დაცული იქნება საქართველოს კანონმდებლობით რეგულირებული ქცევის შესაბამისი წესი.

კომერციული საიდუმლოება. კომერციულ საიდუმლოებას მიკუთვნებული მონაცემები ამ საქმიანობის წარმმართველი პირის „ნოუ-ჰაუ“ . აღნიშნულ კატეგორიაში არ შეიძლება შევიდეს მონაცემები, კონკრეტული იურიდიული პირის დირექტორის (თავმჯდომარის) სახელისა და გვარის შესახებ. ამასთან, კომერციულ საიდუმლოებად არ ჩათვლება ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობის შესახებ არსებული მონაცემები, იგი აუცილებლად კერძო სამართლის იურიდიული პირების თუ სხვა მეწარმეთა შესახებ უნდა შეიცავდეს მონაცემებს. ადმინისტრაციული სამართლის სფეროში ბოლო პერიოდში განხორციელებული ცვლილებები ნათელი დასტურია იმისა, რომ სამართალი არ არის სტატიკური მეცნიერება და ის მუდმივ განვითარებასა და სრულყოფას საჭიროებს. ამ აზრის მართებულობას ადასტურებს კომერციული საიდუმლოების ინსტიტუტი, და სზაკ-ის მოქმედ რედაქციაში არსებული მისი მომწესრიგებელი ნორმები. სზაკ-ის 272 მუხლში წარმოდგენილია კომერციული საიდუმლოს ცნება და მისი რეგულირების ფარგლები:

1. კომერციული საიდუმლოება – ინფორმაცია კომერციული ფასეულობის მქონე გეგმის, ფორმულის, პროცესის, საშუალების თაობაზე ან ნებისმიერი სხვა ინფორმაცია, რომელიც გამოიყენება საქონლის საწარმოებლად, მოსამზადებლად, გადასამუშავებლად ან მომსახურების გასაწევად, ან/და რომელიც წარმოადგენს სიახლეს, ან ტექნიკური შემოქმედების მნიშვნელოვან შედეგს, აგრეთვე სხვა ინფორმაცია, რომლის გამჟღავნებამ შესაძლოა ზიანი მიაყენოს პირის კონკურენტუნარიანობას.

2. ინფორმაცია ადმინისტრაციული ორგანოს შესახებ არ წარმოადგენს კომერციულ საიდუმლოებას.

3. ინფორმაციის წარდგენისას პირი ვალდებულია მიუთო-თოს, რომ ეს ინფორმაცია მისი კომერციული საიდუმლოებაა. საჯარო დაწესებულება ვალდებულია 10 დღის ვადაში კომერ-ციულ საიდუმლოებად მიიჩნიოს ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ინფორმაცია, გარდა იმ შემთხვევისა, რო-ცა ინფორმაციის ღიაობის ვალდებულება დადგენილია კანო-ნით. თუ ინფორმაციის წარდგენისას საჯარო დაწესებულება არ მიიჩნევს ამ ინფორმაციას კომერციულ საიდუმლოებად, იგი იღებს გადაწყვეტილებას მისი ღიაობის თაობაზე, რასაც დაუ-ყოვნებლივ აცნობებს შესაბამის პირს. გადაწყვეტილების მიღე-ბიდან 15 დღის შემდეგ ინფორმაცია ხდება ღია თუ პირმა, რომ-ლის საკუთრებაცა ეს ინფორმაცია, ამ ვადის გასვლამდე ზემ-დგომ ადმინისტრაციულ ორგანოში, ხოლო საქართველოს საპ-როცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით – სასამართლო-ში არ გაასაჩივრა ინფორმაციის ღიაობის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილება, რაც დაუყოვნებლივ უნდა აცნობოს საჯარო დაწესებულებას.

4. ნებისმიერ პირს აქვს უფლება, ზემდგომ ადმინისტრაცი-ულ ორგანოში, ხოლო საქართველოს საპროცესო კანონმდებ-ლობით დადგენილი წესით – სასამართლოში გაასაჩივროს ინ-ფორმაციის კომერციულ საიდუმლოებად მიჩნევის საკითხი.

5. საჯარო დაწესებულება ვალდებულია საჯარო რეეს-ტრში შეიტანოს ინფორმაცია მესამე პირის ან საჯარო დაწესე-ბულების მიერ კომერციული საიდუმლოების მოთხოვნის, მოთ-ხოვნის თარიღის, მომთხოვნის ვინაობისა და მისამართის შესა-ხებ. მთავარი პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ იმ შემთხვე-ვაში, თუ პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია არ იქნება მიჩ-ნეული კომერციულ საიდუმლოებად, მაშინ ადმინისტრაციული ორგანო მას განსაზღვულ ვადაში გაასაჯაროებს. თუ ამ მოქმე-დებას სისტემურად მივუდგებით, მაშინ დავრნმუნდებით, რომ ასეთი გადაწყვეტილება, ერთი მხრივ, არღვევს პირის კონსტი-ტუციურ უფლებებს და, მეორე მხრივ, უკარგავს მას საჯარო ხელისუფლებისადმი ნდობას. ვთვლით, რომ პრობლემის აღმო-საფხვრელად აუცილებელია კანონმდებლობაში შევიდეს ცვლი-ლება და აღმჭურველი ნორმის დაწესებით, „შესაძლო კომერცი-

ული ინფორმაციის მატარებელი“ პირებს მიეცეთ უფლება, უკან გამოითხოვონ ინფორმაცია, იმ შემთხვევაში თუ ადმინისტრაციული ორგანო არ მიიჩნევს მათ კომერციულ საიდუმლოებად. მეორე მხრივ, ასეთ უფლებას უნდა შეესაბამებოდეს ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულება, არ გამოაქვეყნოს ინფორმაცია პირის მოთხოვნის შემთხვევაში.

პროფესიული საიდუმლოება. პროფესიული საიდუმლოების შემცველი მონაცემები არ შეიძლება ეხებოდეს უშუალოდ ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობას. იგი წარმოადგენს კერძო სამართლის იურიდიული პირისა თუ ფიზიკური პირების შესახებ ინფორმაციას, რომლის გამულავნების შემთხვევაშიც ზიანი მიადგება პირის პროფესიულ რეპუტაციას.

აღმასრულებელი პრივილეგია. აზაკ-ის 29-ე მუხლის მიხედვით, აღმასრულებელი პრივილეგიის უფლებით სარგებლობენ საჯარო დაწესებულებაში მომუშავე პირები. თუ საჯარო დაწესებულებაში კონკრეტულ საკითხზე მიმდინარეობს მსჯელობა, მისი გადაწყვეტილების გამოქვეყნების შემდეგ, მასში მონაწილე პირთა ვინაობა ყოველთვის არ ხდება საჯარო. ადმინისტრაციული ორგანო თავადაა ვალდებული, გაასაიდუმლოოს იგი, თუ სახეზე არ ექნა პირთა უშუალო თანხმობა, ამგვარი მონაცემების გაცემის თაობაზე. გამონაკლის შემთხვევას წარმოადგენს ის გარემოება, როდესაც გადაწყვეტილების მომზადებაში უშუალოდ სახელმწიფო-პოლიტიკურმა თანამდებობის პირმა მიიღო მონაწილეობა და თუ განსახილველი საკითხი ქვეყნის უსაფრთხოებას არ ეხებოდა. მაგალითად, საქართველოს სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა სამინისტროში მიღებული გადაწყვეტილება (განაცხადის გაგზავნის თაობაზე), რომელიც თბილისში 2015 წლის ახალგაზრდული ოლიმპიადის ჩატარებას ეხება. აღნიშნული გადაწყვეტილების მომზადებაში მონაწილეობა არ მიუღიათ სახელმწიფო-პოლიტიკურ თანამდებობის პირებს (მაგალითად, მინისტრს). აღმასრულებელი პრივილეგიით ყველა ის პირია დაცული, რომელიც გადაწყვეტილების მიღებაში უშუალოდ მონაწილეობდა. მათი მონაცემები საჯარო დაწესებულებამ აუცილებლად უნდა გაასაიდუმლოოს, ვინაიდან სხვა შემთხვევაში დაირღვევა პირის კანონიერი უფლება.

დასკვნა

დემოკრატიულ სახელმწიფოში ადამიანის უფლებების დაცვა საჯარო დაწესებულებების უპირველესი პრეროგატივაა. სახელმწიფო, როგორც ადმიანის უფლების დაცვის უპირველესი ინსტიტუციონალური გარანტი, მოწოდებული უნდა იყოს ადამიანურ ღირებულებათა და „ზნეობრივ“ ფასეულობათა დაცვასა და პატივისცემაზე. საზოგადოებრივი ჩართულობა ხელმწიფოს მართვის პოლიტიკურ და სამართლებრივ პროცესებში ის უმნიშვნელოვანესი ინდიკატორია, რომელიც დემოკრატიული ღირებულებებით ქვეყნის პროგრესული წინსვლისა და სისტემური მდგრადობის უმნიშვნელოვანესი გარანტია. ინფორმაციის თავისუფლება, როგორც სამართლებრივი კატეგორია, სწორედ ამ განვითარების პროცესის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია, იმდენად, რამდენადაც სამოქალაქო საზოგადოებას აძლევს საშუალებას, მუდმივი კონტროლის ქვეშ ჰყავდეს საჯარო ხელისუფლება. ასეთი „კონტროლი“ კი ერთგვარი პრევენციაა მონოკრატიისა და ავტორიტარული მმართველობის ყოველგვარი გამოვლენისა. ნაშრომში არაერთხელ აღინიშნა სამართლის, მისი ცალკეული ინსტიტუტების განვითარებისა და სრულყოფის მნიშვნელობა. სახელმწიფო მუდმივად მოწოდებული უნდა იყოს სამართლებრივი სისტემის გაუმჯობესებასა და „იდეალიზაციისკენ“, ვინაიდან სწორედ ეს გახლავთ ერთადერთი გზა დემოკრატიული და სამართლებრივი სახლემწიფოს აშენებისა.

ვიმედოვნებ, რომ კანონშემოქმედებითი პროცესი კვლავაც გაგრძელდება და უახლოეს მომავალში აღმოიფხვრება ის ცალკეული მოსაზრებით პრობლემური საკითხები, რომლებიც აფერხებენ, სამართლის ინსტიტუციონალური სრულყოფის პროცესს.

მარიამ დავლაშვილი

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლის სპეციალობის III კურსის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი დავით გეფერიძე

საქართველოსა და ევროპავშირის ურთიერთობა

ევროკავშირი არის მრავალსექტორიანი ინტეგრაციის განკითარებული ფორმა, რომელიც 28 დემოკრატიული სახელმწიფოს უნიკალური პოლიტიკური და ეკონომიკური გაერთიანებაა, მისი კომპეტენცია ვრცელდება წევრი-სახელმწიფოების ეკონომიკაზე, მრეწველობაზე, მოქალაქეთა უფლებებზე, საგარეო და საშინაო პოლიტიკაზე. ევროკავშირი მიზნად ისახავს მშვიდობის, კეთილდღეობისა და თავისუფლების უზრუნველყოფას. ხოლო, რაც შეეხება საქართველოს, მის სახელმწიფოებრიობას საკმაოდ დიდი ხნის ისტორია აქვს და ამ მხრივ ის ევროპის ბევრი ქვეყნი-საგან გამოიჩინა. გეოგრაფიული, პოლიტიკური, კულტურული და ლირებულებათა სისტემის თვალსაზრისით საქართველო ევროპის განუყოფელი ნაწილია. საქართველოს ჩამოყალიბება ევროპული ტიპის ლიბერალურ-დემოკრატიულ სახელმწიფოდ და ევროკავშირში ეტაპობრივი ინტეგრაცია ქვეყნის საგარეო და საშინაო პოლიტიკის ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანაა. სამნებაროდ, საქართველო არ არის ევროკავშირის წევრი. ევროკავშირის წევრი შეიძლება გახდეს ევროპის ნებისმიერი სახელმწიფო, რომელიც აღიარებს დემოკრატიას, კანონის უზენაესობას, იცავს საკუთარი მოქალაქეების კონსტიტუციურ უფლებებს, გააჩნია გამართული და კონკურენტუნარიანი საბაზრო ეკონომიკა, იზიარებს ევროკავშირის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ მიზნებს.

საქართველო კი ეკონომიკურად არ არის დაწინაურებული. საქართველოს ეკონომიკა იმდენად სუსტია, რომ ქვეყანას არ შეეუძლია მოსახლეობას შეუქმნას უზრუნველყოფილი პირობები ეკონომიკური კუთხით. გაზრდილია უმუშევართა რიცხვი, ქვეყანას არ აქვს მყარი და კონკურენტუნარიანი ეკონომიკა. ასევე, ქვეყანაში არის ოკუპირებული ტერიტორიები, რომელიც უფრო მეტად ასუსტებს ქვეყანას, უკარგავს ტერიტორიულ მთლიანობას. საქართველო სუსტი ეკონომიკისა და ტერიტორიული მთლიანობის არ არსებობის გამო ვერ შედის ევროკავშირში. მაგრამ უნდა აღვნიშნოთ, რომ საქართველოსა და ევროკავშირს შორის დადებულია სხვადასხვა შეთანხმებები, ასევე საქართველო ჩართულია ევროკავშირის პროგრამებში.

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ურთიერთობა 1992 წელს დაიწყო, როგორც კი საქართველომ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ დამოუკიდებლობა აღადგინა. ევროკავშირი ერთ-ერთი პირველი საერთაშორისო ორგანიზაცია იყო, რომელმაც საქართველოს დახმარების ხელი გამოუწოდა. XX საუკუნის ბოლო ათწლეულში საქართველოში სოციალურ-ეკონომიკურმა ვითარებამ უკიდურეს ნიშნულებს მიაღწია. საქართველოს მოსახლეობის ცხოვრების დონე მკვეთრად დაეცა და სიღარიბემ გლობალური მოვლენის სახე მიიღო. სწორედ ამ პერიოდში, 1992 წლიდან საქართველო ევროკავშირის TACIS-ის პროგრამაში ჩაერთო. ეს იყო „ტექნიკური დახმარების პროგრამა“ გრანტების სახით. პროგრამის ძირითად მიზანს წარმოადგენდა ახალბედა დემოკრატიული ქვეყნების საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა და დემოკრატიული განმტკიცების პროცესისათვის ხელშეწყობა. ტექნიკური დახმარების გარდა, 1993 წლიდან, საქართველო ფინანსურ და ჰუმანიტარულ დახმარებებსაც იღებდა. საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობათა ძირითად სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს „პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმება“ (PCA), რომელიც ლუქსენბურგში 1996 წლის 22 აპრილს გაფორმდა. ამ შეთანხმებით განისაზღვრა საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ურთიერთობის შემდგომი განვითარების სამართლებრივი ჩარჩო. იმ პერიოდის საქართველოსთვის განაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა პოლიტიკური დიალოგის წარმართვას,

ვაჭრობის განვითარებასა და ინვესტიციების მოზიდვას, სოცი-ალურ-ეკონომიკური თანამშრომლობისთვის ხელშეწყობას.

2003 წელს შემუშავდა ევროკავშირის სამეზობლო პოლი-ტიკა, რომელიც მიზნად ისახავს ევროკავშირსა და მის მეზო-ბელ ქვეყნებს შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტუ-რული ურთიერთდაახლოების პროცესის მხარდაჭერას. საქარ-თველოზე კი „ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკა“ (ENP) გავრცელდა 2004 წლიდან, რომელმაც ხელი შეუწყო კავშირე-ბის ჩამოყალიბებას თანამშრომლობის ახალ სფეროებში და სა-ქართველოს მიზანს, მიეღწია მეტი დაახლოებისათვის ევროპის ეკონომიკურ და სოციალურ სტრუქტურებთან. 2005 წელს ევ-როკავშირმა საქართველოს მიანიჭა პრეფერენცირების ზოგადი სისტემით (GSP+) სარგებლობის უფლება, რომელიც ითვალის-წინებს საქართველოდან ევროკავშირში ექსპორტირებული სა-ქონლის საბაჟო გადასახადებისაგან გათავისუფლებასა და ტა-რიფების ცალმხრივად შემცირებას. 2008 წელს ევროკავშირმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა რუსეთ-საქართველოს ომის შეჩერებაში. ევროკავშირის შუამავლობით ხელი მოეწერა ცეც-ხლის შეწყვეტის ე. წ. ექვსპუნქტიან შეთანხმებას. ასევე, 2008 წლის ოქტომბერში საქართველოში ამოქმედდა ევროკავშირის მონიტორინგის მისია, რომლის ძირითად ამოცანას წარმოად-გენდა ექვსპუნქტიანი შეთანხმების შესრულების პროცესზე დაკვირვება. ევროკავშირი აქტიურად უჭერს მხარს საქართვე-ლოს ოუპირებული რეგიონების აღიარების პოლიტიკას. 2009 წელს საფუძველი ჩაეყარა ევროკავშირის „აღმოსავლეთ პარ-ტნიორობის“ ინიციატივას და ხელი მოეწერა შესაბამის დეკლა-რაციას. „აღმოსავლეთ პარტნიორობის“ მიზანი არის ევროკავ-შირსა და მის მეზობელ ქვეყნებს შორის (მათ შორის არის სა-ქართველოც) პოლიტიკური დიალოგის გაღრმავება და უფრო მჭიდრო ეკონომიკური ინტეგრაცია, ენერგოუსაფრთხოების განვითარება და ხალხთა შორის კონტაქტების განვითარება.

2009 წელს, ასევე, საქართველომ ხელი მოაწერა დეკლარა-ციას ევროკავშირის „პარტნიორობა მოპილურობისათვის“ ფარ-გლებში თანამშრომლობის შესახებ, რომლის მიზანია ხელი შეუწ-ყოს ევროკავშირის ქვეყნებში საქართველოს მოქალაქეების ლე-გალურად დასაქმებას. 2010 წელს საქართველოსა და ევროკავ-

შირს შორის დაიწყო შეთანხმებაზე მოლაპარაკება, რომელიც მოიცავს „ლრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის“ შესახებ შეთანხმებას (DCFTA). ეს შეთანხმება თანამშრომლობის გაღრმავებას ითვალისწინებს ისეთ სფეროებში, როგორიცაა: პოლიტიკური დიალოგი და რეფორმა, საგარეო უსაფრთხოება, ეკონომიკური თანამშრომლობა, ვაჭრობა, მართლმსაჯულება. ამ შეთანხმების რატიფიკაცია საქართველოს პარლამენტის მიერ მოხდა 2014 წლის 18 ივნისს. ვინაიდან ეს შეთანხმება გზას უსრინის საქართველოს საქონელსა და მომსახურებას ევროკავშირის შიდა ბაზარზე და ქვეყანაში ინვესტიციების მოზიდვის ახალ შესაძლებლობებს ქმნის. 2013 წელს ევროკომისიამ აღიარა საქართველოს მეზღვაურების ტრენინგებისა კომპეტენციის დამადასტურებელი სერთიფიკატები, რის შედეგადაც ქართველ მეზღვაურებს, ევროკავშირის ქვეყნების დროშის ქვეშ მცურავ გემებზე დასაქმების უფლება მიეცათ. 2012 წელს ევროკავშირმა და საქართველომ დაიწყეს თანამშრომლობა ე.წ. „სავიზო დიალოგის“ ფარგლებში, რომლის საბოლოო მიზანია სავიზო პროცედურების ლიბერალიზაცია და ევროკავშირთან უვიზო მიმოსვლა, რაც საქართველოსთვის სტრატეგიული მნიშვნელობის მატარებელია, რადგან წარმოადგენს ევროკავშირთან შემდგომი დაახლოების ეფექტიან მექანიზმს.

ჩემი აზრით, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენთვის მისაღებია ის ლირებულებები, რომელსაც ეფუძნება ევროკავშირი, წინა პლაზეა წარმონეული ადამიანი, მისი ლირსება და სახელმწიფო დამოუკიდებლობა, სანაცვლოდ ევროკავშირისათვის არ არის მისაღები ის ეკონომიკა და პირობები, რაც საქართველოშია შექმნილი, ამიტომ საქართველო ვერ შევა ევროკავშირში მანამ, სანამ არ გააძლიერებს თუნდაც ეკონომიკას, რაც დროში საკმაოდ განელილი პროცესი იქნება და შესაძლებელია კარგი შედეგით ვერც დასრულდეს. თუმცა უნდა ვთქვათ, რომ ევროკავშირთან დაახლოება ყველა ძირითად სფეროში ქვეყნის განვითარების ახალ შესაძლებლობებს ქმნის. ევროკავშირი საქართველოსთვის წარმოადგენს იმ გაერთიანებას, რომელიც ხელს შეუწყობს ჩვენი ქვეყნის მრავალმხრივ განვითარებას ეკონომიკურ, პოლიტიკურ თუ სამართლებრივ სფეროში. ამიტომ კარგია, ამდენი ხნის განმავლობაში რომ თანამშრომლობენ საქართველო და ევროკავშირი.

სალომე შეგიერია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერ-
სიტეტის იურიდიული ფაკულ-
ტეტის III კურსის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი ავთანდილ ხაზალია

ადგინისტრაციული აქტის აღსრულების საშალებების გამოყენების სამართლებრივი პროგლემები

მმართველობის ორგანოთა ყოველი ქმედება და მისი შინაარ-
სი განსაზღვრულია ადმინისტრაციული სამართლის ნორმების
მეშვეობით. ეს ნორმები კი პირდაპირ დამოკიდებულია კონსტი-
ტუციაზე როგორც საქართველოს უზენაეს კანონზე, პრიმატზე.
ადმინისტრაციული ორგანოები ეწევიან საჯარო საქმიანობას,
რომელიც გამოტახულებას ჰქონებს მათ მიერ ადმინისტრაციულ-
სამართლებრივი აქტის გამოცემასა თუ აღსრულებაში.

ადმინისტრაციული სამართალი სამართლის ერთ-ერთი
მნიშვნელოვანი დარგია და საინტერესო საკითხებს მოიცავს,
თუმცა ჩემთვის ყველაზე საინტერესო თემა არის ადმინისტრა-
ციული აქტის აღსრულების საშუალებების გამოყენების პრობ-
ლემა, ეს საკითხი მოიცავს: სხვა პირისათვის ინდივიდუალურ
ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულების დავა-
ლებას, ჯარიმას, უშუალო იძულებას. ადმინისტრაციული წარ-
მოების საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილების შედეგი
ვლინდება მის აღსრულებაში. ინდივიდუალური ადმინისტრა-
ციულ -სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებით
ვხვდებით გარკვეულ ხარვეზებს. ინდივიდუალურ ადმინისტრა-
ციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებუ-
ლი ნორმები მოთავსებულია სზაკ-ის XII თავში.

სზაკ-ის დებულებები ვრცელდება მხოლოდ ინდივიდუა-

ლურ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტებზე, ხოლო ნორმატიულ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების აღსრულების მექანიზმი სხვა საკანონმდებლო აქტებით განისაზღვრება, მაგალითად, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, რომელიც ადგენს სანქციებს სხვადასხვა ნორმატიული აქტებით დადგენილი ვალდებულებების შეუსრულებლობისათვის. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების უმავლესობა იმპერატიული ხასიათისაა და ამიტომ მათი აღსრულება საკმაოდ პრობლემურია თეორიული და პრაქტიკული თავალსაზრისით. ამასთან, ყველა ადამიანმა უნდა იცოდეს თავისი უფლებების შესახებ, რათა შეძლოს მათი ხელყოფისაგან დაცვა.

ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებით, სამართლებრივი ფუნქცია მდგომარეობს იმაში, რომ იგი შეიცავს აქტის გამომცემის პრივილეგიას, ანუ შესაძლებლობას, მოქალაქის ნების საწინააღმდეგოდ, მის ხელთ არსებული კანონით დადგენილი სააღსრულებო საშუალებების გამოყენებით თვით აღასრულოს ეს აქტი.

ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების საშუალებების გამოყენების სამართლებრივი პრობლემები

სიტყვა „აღსრულება“ ასე განიმარტება: სასამართლოს, უფლებამოსილი პირის გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში დადგენილი ვალდებულების სისრულეში მოყვანა. ცხადია, კანონმდებლობა ზუსტად განსაზღვრავს სახელმწიფო ორგანოთა გადაწყვეტილების ნებაყოფლობითი თუ იძულებითი აღსრულების პროცედურებსა და წესებსა.

ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულება არის ადმინისტრაციული წარმოების მნიშნელოვანი ეტაპი. ადმინისტრაციული წარმოების საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილების შედეგები ვლინდება მის აღსრულებაში. აღსრულების ცნებაში მოიაზრება მოქალაქის ან სხვა სამართლის სუბიექტების საჯარო-სამართლებრივი ვალდებულებების იძულების წესით განხორციელების შესაძლებლობა.²

სახელმწიფო მმართველობის სფეროში გამოცემული ყვე-

ლა ადმინისტრაციული აქტი მიზნად უნდა ისახავდეს მოქალა-
ქეთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვას. ამიტომ ადმინის-
ტრაციული აქტის აღსრულების ყველა საშუალებას დადგებითი
შედეგები უნდა მოსდევდეს როგორც თვით ადმინისტრაციული
ორგანოს, ისე იმ პირის მიმართ, რომლის მიმართაც არის ეს აქ-
ტი გამოტანილი.

ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილია ინდივიდუა-
ლური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნებაყოფლო-
ბითი შესრულების შესახებ პირისთვის მიცემული ვადის გასვლის
შემდეგ მიიღოს ზომები ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სა-
მართლებრივი აქტის აღსასრულებლად. ასეთ შემთხვევაში ორ-
განოს შეუძლია გამოიყენოს აღსრულების უზრუნველყოფის
ერთ-ერთი საშუალება. სზაკ-ის 169-ე მუხლის თანახმად,
ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების საშუალებებია: 1) სხვა
პირისთვის ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების დავალება; 2)
ჯარიმა; 3) უშუალო იძულება. ადმინისტრაციული ორგანო უფ-
ლებამოსილია გამოიყენოს აღსრულების უზრუნველყოფის მხო-
ლოდ ის საშუალება, რომელიც გათვალისწინებულია თავის გა-
დაწყვეტილებაში აღსრულების უზრუნველყოფის შესახებ, ამას-
თანავე კანონმდებელი მოითხოვს, რომ აირჩიოს უზრუნველყო-
ფის მხოლოდ ისეთი საშუალება, რომელიც უზრუნველყოფს
ადმინისტრაციული აქტის ყველაზე სწარაფად და ნაკლები დანა-
ხარჯებით შესრულებას, ამასთან ზიანს არ მიაყენებს საზოგა-
დოებას და შესაბამის პირს. აღსრულების უზრუნველყოფის სა-
შუალების გამოიყენება უნდა შეწყდეს ინდივიდუალური
ადმინისტრაციულ-სამარტლებრივი აქტის აღსრულებისთანა-
ვთ.²³⁷

დასახელებული ფორმებიდან ადმინისტრაციული აქტის
აღსრულების საჯარიმო ფორმა და უშუალო იძულება არის
ადმინისტრაციული აქტის იძულებითი აღსრულების ფორმები.
სხვა პირისათვის ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების დავა-
ლება შეიძლება აღსრულდეს როგორც ადმინისტრაციული ორ-
განოს ურთიერთდახმარების წესით, ისე რომელიმე ფიზიკური
პირისთვის ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების დავალების
წესით. აღსრულების პროცესის დაწყების საფუძველია გადაწ-

ყვეტილება ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულების უზრუნველყოფის შესახებ, რომელიც კიდევ ერთხელ აფრთხილებს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ადრესატს, აძლევს უკანასკნელ შესაძლებლობას, ნებაყოფლობით აღასრულოს აქტი და ამასთან, განუმარტავს მის მიმართ კონკრეტულად რა იძულებითი ღონისძიება იქნება გამოყენებული ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნებაყოფლობით შესრულებლობის შემთხვევაში. თუ არ იქნება აღსრულების უზრუნველყოფის გადაწყვეტილება, ადმინისტრაციული ორგანო ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსასრულებლად ვერ მიმართვას ვერავითარ იძულების ზომებს. ფაქტობრივად, ინდივიდუალური ადამინისტაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებული საქმიანობა ქმნის ადმინისტრაციული წარმოების ცალკე სახეს. გადაწყვეტილება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებით წერილობითია. კანონმა ასევე განსაზღვრა, რომ გადაუდებელ შემთხვევაში, როდესაც საფრთხე ექმნება სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ უშიშროებას, მოსახლეობის ჯანმრთელობას, ადამიანის სიცოცხლეს, როდესაც სხავაგვარად შეუძლებელია დანაშაულებრივი ქმედების აღკვეთა, აღსრულების უზრუნველყოფის შესახებ გადაწყვეტილება შეიძლება გამოიცეს ზეპირად, რაც მნიშვნელოვნად აჩქარებს ინდივიდუალური ადამინისტაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტას.²

ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გამოტანილი დადგენილების მიზანია მისი აღსრულება, რომელიც ცალკე სტადიას წარმოადგენს. დადგენილება ადმინისტრაციულ საქმეზე უნდა აღსრულდეს მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით. კერძოდ, თუ დადგენილება მოქალაქისათვის უფლების მინიჭებას ეხება, იგი გამოტანისთანავე უნდა აღსრულდეს. თუ ადმინისტრაციულ დასჯას – მაშინ მისი აღსრულებისა და ძალაში შესვლისათვის საჭიროა გასაჩივრების ვადის გასვლა.⁶

ახლა კი უშუალოდ შევეხოთ ადმინისტრაციული აქტის აღ-
სრულების საშუალებების გამოყენების სამართლებრივ პრობ-
ლემებს. დავიწყოთ იქიდან, რომ სზაკ შესაძლებლად თვლის
ადმინისტრაციული აქტის აღსასრულებლად უფლებამოსილება-
თა დელეგირებას სხვა ორგანოებისათვის, რაც ენინააღმდეგება
საქართველოს 1996 წლის 29 ოქტომბრის კანონს „ნორმატიული
აქტების შესახებ“ და 2004 წლის 11 თებერვლის კანონს „საქარ-
თველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და
საქმიანობის წესის შესახებ“. ამიტომ ადმინისტრაციული აქტი
უნდა აღსრულდეს იმ ორგანოს მიერ, რომელმაც იგი გამოსცა,
რადგან მან სხვაზე უკეთ იცის საკითხის არსი და სპეციფიკა,
რის გამოც უკეთესად შეარჩევს აღსრულების ვადას, სახეს და
წესს. იმ შემთხვევაში თუ ადმინისტრაციულ ორგანოს არ გააჩ-
ნია საკმარისი ცოდნა ან შესაბამისი დოკუმენტები საერთოდ არ
უნდა გამოსცეს ასეთი ადმინისტრაციული აქტი. მართალია, ზემ-
დგომ ორგანოს უფლება აქვს ბათილად ცნოს ქვემდგომი ორგა-
ნოს აქტი, მაგრამ ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში,
როცა იგი შეიცავს ბათილობის რომელიმე პირობას ან არ შეესა-
ბამება მთავრობის პროგრამას ან სახელმწიფო პოლიტიკას. ამი-
ტომ, სზაკ-ის 162-ე მუხლის მე-3 ნაწილი და 162-ე მუხლის მე-2
ნაწილი უნდა იქნეს შეცვლილი და გაუქმდეს უფლებათა დელე-
გირების წესიც და იმ უფლებამოსილი ორგანოს შეზღუდვის უფ-
ლებაც, რომელიც პასუხისმგებელია ადმინისტრაციული აქტის
აღსრულებაზე. აქ მიზანშენონილი იქნებოდა გათვალისწინებუ-
ლი ყოფილიყო დისკრეციული უფლებამოსილებისა და ადმინის-
ტრაციული ორგანოს უფლებების შეზღუდვის დაუშვებლობა.⁴

დისკრეციული უფლებამოსილება-უფლებამოსილება, რო-
მელიც ადმინისტრაციულ ორგანოს ან თანამდებობის პირს ანი-
ჭებს თავისუფლებას საჯარო და კერძო ინტერესების დაცვის
საფუძველი კანონმდებლის შესაბამისი რამდენიმე გადაწყვე-
ტილებიდან შეარჩიოს ყველაზე მისაღები გადაწყვეტილება.⁵

დისკრეციული უფლებამოსილება ადმინისტრაციული ორ-
განოს უფლებამოსილებათაგან ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია.
კერძო ინტერესები შეიძლება ზოგჯერ სახელმწიფოს ინტერესებს
შეეწიროს. კანონიერი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამარ-

თლებრივი აქტის აღსრულების პროცესში შესაძლოა ზიანი მიადგეს მესამე პირს. მაგალითად, სასამართლო გადაწყვეტილების აღსასრულებლად პოლიციამ შეამტკრია მეზობლის კარი. ბუნებრივია, ამ დროს მიყენებული ზიანი უნდა ანაზღაურდეს. ამდენად, ადმინისტრაციული აქტების აღსრულების დროს თითოეული კონკრეტული სიტუაცია კომპლექსურად უნდა იქნეს შესწავლილი, გააზრებული და მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა მოხდეს აღსრულების უზრუნველყოფის იძულების ღონისძიების გამოყენება.

რაც შეეხება ადმინისტრაციული აქტის აღსრულებას ჯარიმის საშუალებით – მისი მიზანი არის ის, რომ პირმა ნებაყოფლობით შეარულოს ადმინისტრაციული აქტი. სზავ-ის 171-ე მუხლი ადგენს ჯარიმის საერთო თანხას ფიზიკური პირების მიმართ 1000 ლარამდე, იურიდიული პირების მიმართ 5000 ლარამდე. მაგრამ მთელ რიგ შემთხვევებში იურიდიული პირები ჯარიმის ამ თანხის მიუხედავად არ აღსრულებენ ადმინისტრაციულ აქტებს, ვინაიდან ადმინისტრაციული აქტის შეუსრულებლობა მათ მეტ მოგებას აძლევს, ვიდრე ჯარიმის გადახდა. თუ ჯარიმა ვერ უზრუნველყოფს ადმინისტრაციული აქტის აღსრულებას, საჭიროა საკითხს სხვაგვარად მივუდგეთ. კერძოდ, გაიზარდოს ჯარიმა იურიდიული პირების მიმართ სასამართლოს გადაწყვეტილებით იმ ოდენობით, რაც საჭიროა ადმინისტრაციული აქტის აღსრულებისათვის, ხოლო თუ ესეც არ იკარებს, უნდა შეიცვალოს იგი იძულებითი აღსრულებით.⁴

ასევე უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, სადაც ამ მუხლის მე-7 ნაწილში საუბარია იმაზე, რომ, ჯარიმის თანხა ჩაირიცხება შესაბამის სახელმწიფო ან ტერიტორიული ერთეულის ბიუჯეტში“. ასეთი წესი ენინააღმდეგება ადმინისტრაციული აქტის აღსრულებისათვის ჯარიმის გამოყენების მიზნებს. მოცემულ შემთხვევაში ჯარიმა გამოიყენება ადმინისტრაციული აქტის აღსასრულებლად და მისი მიზანიც აქტის აღსრულებაა. ადგილობრივ ან რესპუბლიკურ ბიუჯეტში ჯარიმის ჩარიცხვა იმიტომაა დაუშვებელი, რომ ეს ჯარიმა უნდა იქნეს გამოყენებული ადმინისტრაციული აქტის აღსასრულებლად. ჯარიმის თანხის ჩარიცხვა ადმინისტრაციული ორგანოს სპეციალურ ანგარიშზე აუცილებელია ამ აქტის დროულად აღსრულების და არა ბიუჯე-

ტის შემოსავლების გაზრდის მიზნით, სწორედ ამიტომ ეს თანხა უნდა ჩაირიცხოს ადმინისტრაციული აქტის აღმასრულებელი ორგანოს ანგარიშზე, ადმინისტრაციული აქტის აღსასრულებლად საჭირო ღონისძიებების გასატარებლად. ამასთან, გაუმართლებელია როდესაც კანონი არ მიუთითებს, თუ რა შემთხვევაში ჩაირიცხება ჯარიმა რესპუბლიკურ ბიუჯეტში და რა შემთხვევაში ადგილობრივ ბიუჯეტში. არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს საქართველოს 1999 წლის 16 აპრილის კანონი „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ დებულებები ჯარიმის აღსრულების შესახებ, ვინაიდან ადმინისტრაციული აქტის აღსრულებისათვის გამოყენებული ჯარიმა სხვა მიზნებს ისახავს და ამიტომ იგი სხვა წესით აღსრულდება.⁴

რაც შეეხება უშუალო იძულებას, ის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულების ყველაზე მკაცრი ფორმაა. აღსრულების უშუალო იძულების გზით განხორციელების პოლიციისთვის დავალების შემთხვევაში, „პოლიციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, პოლიციის მუშაკებს აქვთ ფიზიკური იძულების, ასევე ხელბორკილებისა და სხვა სპეციალურ საშუალებათა გამოყენების უფლებაც. ჩვენი კანონმდებლობა გარკვეულ შესწორებებს საჭიროებს. მაგალითად, საქართველოს კანონში „პოლიციის შესახებ“ წერია, რომ სამსახურეობრივი მოვალეობის დროს პოლიციელს უფლება აქვს გამოიყენოს ფიზიკური იძულება, სპეციალური საშუალებები და სამსახურეობრივ-საშტატო იარაღი (ხელბორკილი, რეზინის ხელკეტი, ცრემლსადენი გაზი, ფიქლოლოგიური ზემოქმედების შუქ-ბგერითი მოწყობილობა, ელექტროშოკური საშუალება და სხვ.).⁴

ამგვარი საშუალებების გამოყენება ზღუდავს ადამიანის პირად თავისუფლებას და ღირსებას, რაც დაუშვებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. ამიტომ ასეთი საშუალებები მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში უნდა გამოიყენებოდეს.¹

საქართველოს კანონმდებლობა ენიააღმდეგება საერთაშორისო აქტებს ადამიანის უფლებების დაცვის შესახებ. უკეთესია თუ ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების კონკრეტული ფორმები ჩამოთვლილი იქნება ზოგად ადმინისტრაციულ კოდექსში, რათა ადმინისტრაციულმა ორგანომ და მისმა თა-

ნამდებობის პირებმა არ შელახონ მოქალაქეთა უფლებები და კანონიერი ინტერესები.

„პოლიციის შესახებ“ საქართველოს კანონში პოლიციის თანამშრომელს უნდა შეეზღუდოს უშუალო იძულების გადამეტებული ზიანის მომტანი ხერხების გამოყენება, რადგან ამით ლახავს ადამიანის უფლებებს და თავისუფლებებს.

ასევე მნიშვნელოვანია ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებული ხარჯები, კერძოდ, თუ აღსრულებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს გაიღებს ის პირი, რომელსაც ევალება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულება. როგორც ცნობილია, სზაკ-ის და ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებენ სახელმწიფო ბაჟს სახელმწიფო სოციალური დაცვის საკითხების განხილვისას და ეს უნდა შეეხოს ასეთი ხასიათის ადმინისტრაციულ აქტებსაც მათი აღსრულების დროს. ადმინისტრაციული აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებულმა ხარჯებმა არ უნდა დაამძიმოს პირის მდგომარეობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში პირი უარს იტყვის თავისი კანონიერი უფლებებისა და ინტერესების განხორციელებაზე. ამიტომ სახელმწიფომ მატერიალური დახმარება უნდა გაუწიოს ხელმოკლე პირებს ადმინისტრაციული აქტის აღსრულებისას. სახელმწიფო ვალდებულია აიღოს თავის თავზე ეს ხარჯები რაც დემოკრატიული სახელმწიფოს საერთო მოთხოვნაა.⁴

ასევე მნიშვნელოვანია სზაკ-ის 175-ე მუხლის 4 ნაწილი, სადაც საუბარია იმაზე, რომ „პირისაგან თანხის იძულებით ამოღება, ქონებაზე ყადაღის დადება წარმოებს სააღსრულებო ფურცლის საფუძველზე, „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით. თუმცა, ხშირია სააღსრულებლო ფურცელში არსებითი შეცდომების დაშვების ფაქტებიც. მაგალითად, სააღსრულებლო ფურცელში შეცდომით უთითებენ არასწორ მისამართს ან არასწორ სახელს. „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის მესამე ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, სააღსრულებო ფურცელში უნდა აღინიშნოს კრედიტორისა და მოვალის

დასახელება და მათი რეკვიზიტები. ხშირად, ასეთი აქტები საჩივრდება სასამართლოში, ითხოვენ სააღსრულებლო აქტების ბათილად ცნობას. სასამართლოს განმარტებით კი ასეთი საქმის განხილვა სასამართლოს ქვემდებარე არაა. არსებობს მოსაზრება, რომ სააღსრულებლო ფურცელი, როგორც ქართული, ასევე გერმანული სამართლის მიხედვით, არ წარმოადგენს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს. ამისთვის მას აკლია ხსენებული აქტისთვის დამახასიათებელი ნიშნები, პირველ ყოვლისა კი გამოცემული არაა ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ. საკითხი იმის შესახებ, თუ სად უნდა გასაჩივრდეს ასეთი აქტი, ჯერ ისევ პასუხგაუცემელია. აღნიშნული კი არღვევს ისევ ადამიანის უფლებებს, რადგან არ აძლევს მას თავისი უფლებისა და ინტერესის დაცვის საშუალებას.⁴

დასკვნა

ჩვენ განვიხილეთ ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების საშუალებების გამოყენების სამართლებრივი პროცედურები. კერძოდ, შევეხეთ აღსრულების არსს, ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულების საშუალებებს: სხვა პირისათვის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულების დავალებას, ჯარიმას, უშუალო იძულებას. შესაბამისად, ყურადღება გავამახვილეთ ამ სფეროში არსებულ ხარვეზებზე და ვიმსჯელეთ მათი შევსების გზებზე.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ჩვენ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების საშუალებების გამოყენების ფორმები ჩვენს კანონმდებლობაში სრულყოფას მოითხოვთ. საჭიროა უფრო მეტად იყოს გათვალისწინებული აღსრულების დემოკრატიული საფუძვლები, რათა დაცული იყოს მოქალაქეთა უფლებები და ინტერესები.

თეონა ჯანიშვილი

თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო
უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტე-
ტის მესამე კურსის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი დავით გეფერიძე

ქალის გამოყენების სამართლებრივი ასპექტები საერთაშორისო სამართლი

ქალის გამოყენების სამართლებრივი ასპექტები ერთ-ერთ მნიშვნელოვან და პრობლემურ საკითხს წარმოადგენს საერთაშორისო სამართალში. ქალის გამოყენების თემა, საერთაშორისო სამართალში აქტუალური გახდა 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ, როდესაც რუსეთმა დაარღვია საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპები და განახორციელა აგრესია სუვერენული სახელმწიფოს მიმართ.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან მოყოლებული, საერთაშორისო საზოგადოება ცდილობს, რომ მაქსიმალურად შეზღუდოს ქალის გამოყენება და მაქსიმალურად შეინარჩუნოს სახელმწიფოს სუვერენიტეტი. გაერთს წესდება ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხად ქალის გამოყენებას ასახელებს და იმპერატიულად აწესებს, რომ ქალის გამოყენება აკრძალულია.

გაერთს წესდების მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრი თავს იკავებს საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალით მუქარისა ან მისი გამოყენებისგან როგორც ნებისმიერი სახელმწიფოს ტერიტორიული ხელშეუხებლობისა და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ, ასევე გაერთიანებული ერების მიზნებთან შეუთავსებელი რამე სხვა სახით. აქედან გამომდინარე, აკრძალულია არა მარტო ომის დაწყება, არამედ ნე-

ბისმიერი სახის სამხედრო, ეკონომიკური, ფინანსური, სავაჭრო და სხვა ზომების გამოყენება სხვა სახელმწიფოს დაპყრობის ან მისი პოლიტიკის დაქვემდებარების მიზნით. ასე რომ, გაერო იყენებს სიტყვას „ძალის გამოყენებას“ და არა „ომს“, ვინაიდან „ძალის გამოყენება“ ფართო ცნებაა და იგი მოიცავს ნებისმიერ ძალისმიერ ფორმას. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნებისა და პრინციპების შესაბამისად სახელმწიფოები მოვალენი არიან თავი შეიკავონ აგრესიული ომების პროპაგანდისაგან.

როდესაც, აგრესიულ ომზე ვსაუბრობთ, უნდა ვახსენოთ 1946 წლის რეზოლუცია და გაეროს 1970 წლის დეკლარაცია საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ. აგრესიული ომის დაგეგმვა, მომზადება და გაჩაღება, ნიურბერგის და ტოკიოს საერთაშორისო სამხედრო ტრიბუნალების წესდებისა და გენერალური ასამბლეის 1946 წლის 11 დეკემბრის რეზოლუციით, საერთაშორისო დანაშაულადაა აღიარებული და დამნაშავეს სასტიკი პასუხისმგებლობა ემუქრება. რაც შეეხება 1970 წლის დეკლარაციას, იგი შეიცავს ძირითად დებულებებს, რომლებიც ავითარებს გაეროს წესდების პრინციპებს და განმარტავს სახელმწიფოს ვალდებულებებს.

ყოველი სახელმწიფო მოვალეა თავს იკავებდეს ძალისა-მიერი მუქარის ან ძალის გამოყენებისაგან მეორე სახელწიფოს არსებული საერთაშორისო საზღვრების დარღვევის მიზნით ან საერთაშორისო დავების და სახელმწიფო საზღვრებთან დაკავშირებული საკითხების გადასაწყვეტად.

➤ ყოველი სახელმწიფო თავს უნდა იკავებდეს ძალით დამუქრებისა და ძალის გამოყენებისაგან მეორე სახელწიფოს დემარკაციული ხაზების დარღვევის მიზნით, როგორიცაა დაზავების ხაზები, რომლებიც განსაზღვრულია შესაბამისი შეთანხმებით, რომლის მხარეა ეს სახელმწიფო ან რომელსაც ეს სახელმწიფო უნდა იცავდეს სხვა რაიმე საფუძლის გამო.

➤ სახელმწიფოები მოვალენი არიან თავს იკავებდნენ ყველანაირი ძალმომრეობითი ქმედებისაგან, რომელიც თვითგამორკვევის, თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის

უფლებას ართმევს თანასწორობისა და თვითგამორკვევის პრინციპის კონკრეტიზაციაში მოხსენიებულ ხალხებს.

➤ ყოველი სახელმწიფო თავს უნდა იკავებდეს არარეგულარული ძალების ან შეიარაღებული ბანდების, მათ შორის დაქირავებულთა რაზმების შექმნისაგან ან შექმნის წაეზიებისაგან სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესაჭრელად.

➤ ყველა სახელმწიფო ვალდებულია თავს იკავებდეს სხვა სახელმწიფოში სამოქალაქო ომის აქტების ან ტერორისტული აქტების მონყობის, ნამექეზებლობის, მათვის დახმარების აღმოჩენის ან მათში მონაბილეობისაგან, ანდა საკუთარი ტერიტორიის ფარგლებში ისეთი ორგანიზაციული საქმიანობის ხელის შეწყობისაგან, რომელიც მიმართულია ასეთი აქტების ჩასადენად.

ახლა კი ვისაუბროთ იმაზე, თუ რა ითვლება ძალის გამოყენების ყველაზე საშიშ ქმედებად. 1974 წელს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია აგრესის განსაზღვრის შესახებ. ამ აქტში ზუსტად განისაზღვრა, რომ აგრესია ყველაზე საშიში ქმედება, რომელიც მშვიდობის წინააღმდეგ დანაშაულადაა კვალიფიცირებული, მაგრამ ყურადღება უნდა გავამახვილოთ ერთ მნიშვნელოვან საკითხზე, აგრესის სამართლებრივ განმარტებაზე, საერთაშორისო თანამეგობრობა 2010 წელს შეთანხმდა და ეს დეფინიცია ძალაში 2017 წლის 1 იანვარს შევა.

აგრესიად ჩაითვლება სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების გამოყენება სხვა სახელმწიფოს სუვერენიტეტის, ტერიტორიული ხელშეუხებლობის, ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ, ან გაეროს წესდებით დაუშვებელი სხვა რომელიმე სახით. ყოველი სახელმწიფო, რომელიც პირველად გამოიყენებს შეიარაღებულ ძალას, ჩაითვლება აგრესორად, თუკი გაეროს უშიშროების საბჭო სხვანაირად არ შეაფასებდა ამ ქმედებას.

აგრესიულ აქტად ჩაითვლება:

ა) ერთი სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების შეჭრა ან თავდასხმა სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, ნებისმიერი სამხედრო ოპერაცია, თუნდაც დროებითი, რომელიც ასეთი თავ-

დასხმის შედეგია, სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიის ან მისი ნაწილის ანექსია ძალის გამოყენებით.

ბ) ერთი სახელმწიფოს მიერ სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიის დაბომბვა ან ამ მიზნით იარაღის გამოყენება.

გ) ერთი სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების მიერ სხვა სახელმწიფოს ნავსადგურების ან ნაპირების ბლოკადა.

დ) სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების თავდასხმა სხვა სახელმწიფოს სახმელეთო, საზღვაო ან საპარო ძალებზე.

ე) ერთი სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალები, რომელიც იმყოფებიან სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ამ სახელმწიფოსთან შეთანხმების ძალით, უკანასკნელის უშიშროების წინააღმდეგ გამოყენება ან შეთანხმების ვადის შეწყვეტის შემდეგაც ამ სახელმწიფოს ტერიტორიაზე დატოვება.

ვ) ერთი სახელმწიფოს ქმედება, რომელიც აძლევს სხვა სახელმწიფოს საშუალებას გამოიყენოს მისი ტერიტორია მესამე სახელმწიფოს წინააღმდეგ აგრესის ჩადენისთვის.

ზ) ერთი სახელმწიფოს მიერ ან მისი სახელით სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შეიარაღებული ბანდების, ჯგუფების, რეგულარული ან დაქირავებული ძალების შეგზავნა, რასაც იმდენად სერიოზული სახე აქვს, რომ ისინი აგრესის სხვა სახეობად შეიძლება ჩაითვალოს.

რასაკვირველია, ეს სია არ არის ამომწურავი. დეკლარაცია საზს უსვამს ამ გარემოებას და ანდობს უშიშროების საბჭოს თვითონ დაადგინოს ქმედება, რომელიც შეიძლება ჩაითვალოს აგრესიად.

რაში მდგომარეობს უშიშროების საბჭოს დისკრეციული უფლებამოსილება?

გაეროს წესდების 39-ე მუხლის მიხედვით უშიშროების საბჭო განსაზღვრავს მშვიდობისათვის ნებისმიერი საფრთხის შექმნის, მშვიდობის ხელყოფის ან აგრესის ფაქტებს და იღებს რეკომენდაციას, ან გადაწყვეტილებას თუ რა სახის ღონისძიებებს გამოიყენებს 41-ე და 42-ე მუხლების შესაბამისად, საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების დასაცავად.

წესდება ანიჭებს საბჭოს ძალაუფლებას საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების დასაცავად და აღსადგენად.

39-ე მუხლის ძირითადი მიზანია, განსაზღვროს, რა შემთხვევე-
ვებში შეუძლია უშიშროების საბჭოს ამ ძალაუფლების გამოყე-
ნება. უშიშროების საბჭო განსაზღვრავს მშვიდობისათვის ნე-
ბისმიერ დამუქრებას, მშვიდობის ნებისმიერ დარღვევას ანდა
წყვეტს, თუ როგორი ზომები უნდა იქნეს მიღებული 41-ე და 42-
ე მუხლების შესაბამისად საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშ-
როების მხარდასაჭრად.

ახლა კი განვიხილოთ თუ რას გულისხმობს წესდების 41-ე
და 42-ე მუხლები.

41-ე მუხლის თანახმად: უშიშროების საბჭო უფლებამოსი-
ლია გადაწყვიტოს, შეიარაღებული ძალების გამოყენებასთან
დაუკავშირებელი როგორი ზომები უნდა იქნეს მიღებული მისი
გადაწყვეტილებების შესასრულებლად და მას შეუძლია მოს-
თხოვოს ორგანიზაციის წევრებს ამ ზომების შესრულება. ეს
ზომები შეიძლება მოიცავდნენ ეკონომიკურ ურთიერთობათა,
სარკინიგზო, საზღვაო, საჰაერო, საფოსტო, სატელეგრაფო, რა-
დიო ან კავშირგაბმულობის სხვა საშუალებათა სრულ ან ნაწი-
ლობრივ გაწყვეტას, ავრეთვე დიპლომატიურ ურთიერთობათა
გაწყვეტასაც. ხოლო გაეროს წესდების 42-ე მუხლის თანახმად:
თუკი უშიშროების საბჭო თვლის, რომ 41-ე მუხლით გათვალის-
წინებული ზომები არ იქნება საკმარისი, ანდა უკვე აღმოჩნდა
არასაკმარისი, იგი უფლებამოსილია განახორციელოს ისეთი
ქმედებანი საჰაერო, საზღვაო ან სახმელეთო ძალებით, რომლე-
ბიც აუცილებელი იქნება საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშ-
როების აღსადგენად. ასეთი ქმედებანი შეიძლება მოიცავდნენ
დემონსტრაციებს, ბლოკადას ან ორგანიზაციის წევრობის
საჰაერო, საზღვაო ანდა სახმელეთო ძალების სხვა ოპერაციებს.

მოცემული მუხლების ანალიზიდან გამომდინარებს, რომ
იძულებითი ზომების გასატარებლად უშიშროების საბჭომ 39-ე
მუხლზე დაყრდნობით გაკეთებული რეკომენდაციის გარდა, მი-
თითება უნდა გააკეთოს 41-ე და 42-ე მუხლებზე. 42-ე მუხლის
შესაბამისად, საბჭოს შეუძლია, გამოიყენოს ძალა როგორც
შეზღუდულად, ისე სრული მასშტაბით. თუკი უშიშროების საბ-
ჭო ჩათვლის, რომ მიღებული ზომები არაა საკმარისი და ყველა
ზომა ამონურულია, იგი გადადის ძალის გამოყენებაზე.

თანამედროვე სამართალი კრძალავს რა აგრესიულ ომს, როგორც საგარეო პოლიტიკის საშუალებას, ამავე დროს ყოველ სახელმწიფოს უფლებას ანიჭებს მის პოლიტიკურ დამოუკიდებლობაზე ან ტერიტორიულ მთლიანობაზე შეიარაღებული თავდასხმის შემთხვევაში გამოიყენოს „ინდივიდუალური ან კოლექტიური თავდაცვის“ უფლება, ე. ი. შეიარაღებულ თავდასხმას დაუპირისპიროს ან საკუთარი შეიარაღებული ძალები, ან მოკავშირე ქვეყნების ძალები. მას შეუძლია სხვა საჭირო დახმარებაც მოიშველიოს. გაერთიანებული ერების წესდების 51-ე მუხლში ნახსენები ფრაზა „ინდივიდუალური და კოლექტიური თავდაცვა“ მარტივი გასაგები არაა. პრაქტიკაში განასხვავებენ თავდაცვის ოთხ სახეს.

ა) ინდივიდუალური თავდაცვა, განხორციელებული ინდივიდუალურად.

ბ) ინდივიდუალური თავდცვა, განხორციელებული კოლექტიურად.

გ) კოლექტიური თავდაცვა, განხორციელებული ინდივიდუალურად.

დ) კოლექტიური თავდაცვა, განხორციელებული კოლექტიურად.

პირველი გულისხმობს იმას, რომ თუ ერთი სახელმწიფო თავს ესხმის მეორე სახელმწიფოს, თავდასხმის ობიექტი სახელმწიფო თავად რეაგირებს შეტევაზე. მეორე გულისხმობს იმას, რომ აგრესორი თავს ესხმის რამდენიმე სახელმწიფოს ერთდროულად ან თანმიმდევრულად, თავდასხმის ობიექტი ქვეყნები კი უფლებამოსილი არიან მიმართონ თავდაცვით ღონისძიებებს. მესამე გულისხმობს, რომ თავდასხმას ინდივიდუალურად შეიძლება უპასუხოს იმ სახელმწიფომ, რომელზეც არ განხორციელებულა შეტევა, მაგრამ ის თავდასხმის შეკავების მიზნით ეხმარება დაზარალებულ ქვეყანას. დაბოლოს, მეოთხე სახე გულისხმობს, რომ კოლექტიური თავდაცვა ხორციელდება კოლექტიურად, ანუ ორი ან მეტი სახელმწიფო ერთობლივად ესმარება დაზარალებულ ქვეყანას.

კოლექტიური თავდაცვა უფრო მეტია, ვიდრე ინდივიდუალური თავდაცვის უფლება, რადგან კოლექტიური თავდაცვის

უფლების გამოყენების მეშვეობით ერთობლივად შესაძლებელია წინააღმდეგობის საბოლოოდ დაძლევა. ასე რომ, წესდება ოდნავადაც არ უარყოფს ინდივიდუალური ან კოლექტური თავდაცვის უფლების რეალიზაციის შესაძლებლობას უშიშროების საბჭოს მიერ სათანადო ღონისძიებათა გამოყენებამდე.

როდესაც ჩაგრული კოლონიური ერი ან ხალხი, განთავისუფლებისათვის მშვიდობიანი საშუალებების ამონურვის შემდეგ, იძულებულია მიმართოს იარაღს, ეს ბრძოლა არ შეიძლება დაკვალიფიცირდეს, როგორც აგრესიული ომი, იგი სამართლიანი შეიარაღებული ბრძოლაა, თავდაცვითი ომია. ამ შემთხვევაში კოლონიზატორთა ცდა, ჩაახშონ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა ამა თუ იმ ქვეყანაში, აგრესიას წარმოადგენს.

ამ გამონაკლისის გარდა, არც ერთ სახელმწიფოს არ აქვს უფლება თავს დაესხას მეორე სახელმწიფოს, რაგინდ ჭეშმარიტად სამართლიანი არ უნდა იყოს ის მოტივები, რომლებიც კარნახობენ ასეთი პრევენციული ზომების აუცილებლობას. ის, ვინც პირველი ასწევს მახვილს – აგრესორია. მხოლოდ გაეროს აქვს უფლება მიიღოს სათანადო ზომები, შეიარაღებული ძალების გამოყენების ჩათვლით, როდესაც ამას უშიშროების საბჭო დაადგენს.

დასკვნის სახით თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ძალის გამოყენება სერიოზულ შედეგებს იწვევს და შესაბამისად პასუხისმგებლობის საკითხიც დგება იმ სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც გამოიყენებს ძალას. ჩემს მიერ განხილული თემა ნათლად დაგანახებთ, რომ რუსეთი აგრესორია, რომელმაც დაარღვია საერთაშორისო სამართლით აღიარებული საყოველთაო პრინციპები. მან გამოიყენა აგრესია, კონკრეტულად კი, გამოიყენა შეიარაღებული ძალები, რომლითაც დაარღვია საქართველოს სუვერენიტეტი და ტერიტორიული ხელშეუხებლობა. ჩემი მიზანი იყო, ნათლად დამენახებინა ის პრობლემური თემები, რომლებიც დღესდღეობით არსებობენ და აუცილებელ განხილვას მოითხოვენ.

ზინა მურჯიკელი

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლს სპეციალობის III კურსის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი მალხაზ ლომსაძე

ადამიანის უფლებები და პოლიცია

ადამიანის უფლებების კონცეფცია ბუნებითი კონცეფციის დოქტრინიდან გამომდინარეობს, რომლისთვისაც ძირითადია, დაბადებითი ადამიანური ღირსების ცნება. ამ კონცეფციის მიხედვით საზოგადოების თითოეულ წევრს, კანონით მინიჭებული უფლებების გარდა, აქვს ძირითადი უფლებები – სწორედ იმიტომ, რომ ისინი ადამიანებად დაიბადნენ. სხვანაირად რომ ვთქვათ, ხელისუფლებას იმდენი უფლება აქვს, რამდენსაც მას კანონი ანიჭებს, **(მეზღუდული ძალაუფლების პრინციპი)**, ხოლო ადამიანს აქვს ყველა ის უფლება, რომელსაც არ უკრძალავს კანონი. ადამიანის უფლებებში ორ ძირითად ჯგუფს გამოყოფენ: მატერიალურ და საპროცესო უფლებებს. მატერიალური უფლებები მოიცავენ – პირად, ანუ სამოქალაქო უფლებებსა და თავისუფლებებს, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებებს. პირად, ანუ სამოქალაქო უფლებებსა და თავისუფლებებს მიეკუთვნება: ყველა ადამიანის თანასწორობა კანონის წინაშე, მოქალაქეობის უფლება, სიცოცხლის, პატივისა და ღირსების, თავისუფლების ხელშეუვალი უფლებები, სიტყვის, აზრის, სინდისის და რელიგიის თავისუფლება და ა.შ. საპროცესო უფლებები კი ადამიანისათვის მიკუთვნებული მოქმედების მეთოდები და მასთან დაკავშირებული ინსტიტუტებია, რომელთა დახმარებითაც ადამიანი და-

ცულია ხელისუფლების თვითნებობისაგან. ადამიანის უფლებათა დაცვის საპროცესო გარანტიებს მიეკუთვნება, აგრეთვე, საკონსტიტუციო სასამართლო, ომბუდსმენის (სახალხო დამცველი) ინსტიტუტი, რეფერენდუმის მოწყობის უფლება და ა.შ.

ადამიანის უფლებები პოზიტიური სამართლის, ანუ იმ ნორმათა ერთობლიობის მიმართ, რომლებიც სახელმწიფოს მიერ არის დადგენილი, პირველად წყაროდ ცხადდება, ხოლო სახელმწიფოს მიერ თავისი კანონით ამ უფლებათა უგულებელყოფა მართლსაწინააღმდეგო, უზურპაციის აქტად ითვლება.

ადამიანის უფლებები პოლიტიკური ნორმებია, რომლებიც განსაზღვრავენ თუ როგორ უნდა ეპყრობოდნენ მთავრობები და ინსტიტუტები ადამიანებს. ისინი ჩვეულებრივი ზნეობრივი ნორმები არ არის, რომლებიც მხოლოდ პიროვნებათამორის ქცევას შეეხება (როგორებიცაა: ტყუილისა და ძალადობის აკრძალვა). ისინი უკრძალავენ მთავრობებს დისკრიმინაციას მოქმედებებისა და პოლიტიკის განხორციელების პროცესში და ავალებენ მათ, აღკვეთონ დისკრიმინაციის როგორც კერძო, ისე საჯარო ფორმები. ადამიანის უფლებები მრავალრიცხოვანი (რამდენიმე ათეული) უფროა, ვიდრე მცირეოდენი. ჯონ ლოკისეული სიცოცხლის, თავისუფლებისა და საკუთრების უფლებები მცირერიცხოვანი და აპსტრაქტულია იმ უფლებებთან შედარებით, რომლებიც დღეს მიიჩნევა უფლებებად (მაგალითად სამართლიანი სასამართლოს უფლება, მონობის გაუქმება, განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, გენოციდის აკრძალვა) ადამიანის უფლებები იცავენ ადამიანებს ღირსების და ძირითადი ინტერესების შეღახვისაგან. ადამიანის მრავალი უფლება თანამედროვე პრობლემებს შეეხება და ახლახან არის შექმნილი.

საერთაშორისო სამართალი გადამწყვეტ როლს ანიჭებს ადამიანის უფლებებს, რათა იგი გლობალურად ხელმისაწვდომი იყოს.

ადამიანის უფლებები საერთაშორისო ნორმებია, რომლებიც მოიცავენ ყველა სახელმწიფოსა და დღეს მცხოვრებ ყველა ადამიანს. ადამიანის უფლებებს წარმოადგენენ მინიმალურ

სტანდარტებს. მათი მიზანი საშინელის თავიდან აცილება უფროა, ვიდრე საუკეთესოს მიღწევა. უფლებები ხშირად მავალ-დებულებელი ხასიათი აქვთ და ავალდებულებს თავიანთ ადრე-სატებს, რომელთაც გარკვეული ვალდებულებები და პასუხის-მგებლობა აკისრიათ. ადამიანის უფლებები ძირითადად იმ სა-ხელმწიფოს მთავრობას აკისრებენ ვალდებულებებს, სადაც პი-რი ცხოვრობს ან იმყოფება.

აშშ-ის დამოუკიდებლობის დეკლარაცია (1776) აცხადებს, რომ ხალხს „მათი შემოქმედის მიერ აქვს მინიჭებული“ „სიცოც-ხლის, თავისუფლებისა და ბედნიერებისაკენ სწრაფვის“ ბუნე-ბითი უფლებები. ამ გაგებით, ღმერთი უზენაესი კანონშემოქმე-დია და მის მიერ არის დადგენილი ადამიანის ძირითადი უფლე-ბები. ადამიანის უფლებების ღმერთის ნებისადმი მიკუთვნება უკიდურესად მრავალფეროვან სამყაროში არ უზრუნველყოფს მათ პრაქტიკულ სიმყარეს. სამართალში ასახვა ეროვნულ ან საერთაშორისო დონეზე გაცილებით მყარ სტატუსს უზრუნ-ველყოფს პრაქტიკული მიზნების მისაღწევად.

საქართველოს მოქალაქეთა უფლებები ძირითადად საქარ-თველოს მთავრობასთანაა დაკავშირებული. საერთაშორისო ორგანიზაციები და სხვა სახელმწიფოთა მთავრობები მეორადი ანუ „დამატებითი,“ ადრესატები არიან. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ორგანიზაციები ახორციელებენ სახელმწიფოთა მხარდაჭერას, ხელშეწყობას და ზოგჯერ კრიტიკასაც მათ მიერ თავიანთ მოვალეობათა შესრულების ხელშეწყობის მიზნით.

ადამიანის უფლებები საერთაშორისო სამართლითა და ში-დასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობითაა დადგენილი. ადამი-ანის უფლებათა სამართლებრივი დაცვა უშუალო შეხებაშია პოლიციის საქმიანობასთან და მის განუყოფელ ნაწილს წარმო-ადგენს. პოლიციას თავისი მოვალეობების შესრულებისას მო-ეთხოვება არა მხოლოდ პატივი სცეს, არამედ ქმედითად დაიც-ვას ადამიანის უფლებები. ამასთანავე, კანონის უზენაესობაზე დამყარებულ დემოკრატიკულ სახელმწიფოში პოლიციის საქმია-ნობის ეფექტურობა სწორედ ადამიანის უფლებების დაცვისა და ამ უფლებებით სარგებლობის ხარისხზეა დამოკიდებული.

მართებს იმოქმედოს კანონის შესაბამისად და ყოველთვის

უნდა იცავდეს დადგენილ პროცესუალურ წესებსა და სახელმძღვანელო მითითებებს. პოლიციის ყველა მუშაკი პიროვნულადაა პასუხისმგებელი თავის ქმედებებსა თუ უმოქმედობაზე. ამასთანავე პოლიციის ხელმძღვანელობას ეკისრება უმნიშვნელოვანესი როლი უზრუნველყოს მის ხელქვეითთა ქმედებების შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა დაცვის სტანდარტებთან.

ევროსაბჭოს დეკლარაციის პოლიციის შესახებ კანონის მე-12 მუხლი მოითხოვს პოლიციის მიერ ძალის მხოლოდ გამართლებულ ფარგლებში გამოყენებას, ხოლო მე-13 მუხლი-პოლიციისათვის ნათელი და ზუსტი მითითებების მიცემას იმის თაობაზე, თუ როგორ და რა ვითარებაში შეუძლიათ მათ იარაღის გამოყენება.

სამართალდამცავი სფეროს მოხელეთა ქცევის კოდექსი მიღებულია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ, რომლის მე-3 მუხლი მოითხოვს ძალის გამოყენების შემთხვევაში პოლიციის მიერ აუცილებლობისა და თანაზომიერების პრინციპების დაცვას. ამ მუხლის კომენტარში ნათქვამია, რომ პოლიცია უფლებამოსილია მიმართოს ძალას მხოლოდ იმ ზომით, რომელიც გამართლებულია დანაშაულის აღკვეთისა ან დამნაშავეთა თუ დანაშაულში ეჭვმიტანილთა კანონიერი დაპატიმრების აუცილებლობით. აღნიშნული მუხლი აგრეთვე მოითხოვს, რომ ცეცხლსასროლი იარაღი გამოიყენონ მხოლოდ მაშინ თუ დანაშაულში ეჭვმიტანილი პოლიციას შეიარაღებულ წინააღმდეგობას უწევს, ან საფრთხეში აყენებს სხვების სიცოცხლეს და როდესაც ნაკლებად ექსტრემალური ზომების მიღება საკმარისი არ არის ეჭვმიტანილის დასავავებლად.

მნიშვნელოვანია იმის გაცნობიერება, რომ: 1. პოლიციას განსაკუთრებული როლი აკისრია სიცოცხლის უფლების დაცვაში-სიცოცხლის უკანონო ხელყოფის, მაგალითად მკვლელობის, აღმკვეთი ზომების მიღებისა და მკვლელობის საქმეების ყოველმხრივი გამოძიების მეშვეობით. 2. ძალის კანონიერი გამოყენება მნიშვნელოვანია პოლიციის საქმიანობის ეფექტურად და წარმატებით წარმართვისათვის, ხოლო ძალის უკანონო გამოყენება საზიანო გავლენას ახდენს პოლიციასა და საზოგადოებას შორს ურთიერთობაზე.

ყოველი პოლიციელი ვალდებულია: ძალისა და ცეცხლსას-როლი იარაღის გამოყენებამდე მიმართოს საკითხს მშვიდობია-ნად გადაჭრის ყველა შესაძლო ხერხს, პატივი სცეს კანონს და შეასრულოს ნორმატიული წესები და მითითებები ძალისა და იარაღის გამოყენების შესახებ, კარგად ესმოდეს, რომ მისი მო-ვალეობაა არ დაემორჩილოს არანაირ ბრძანებას ან მითითებას, რომელიც პიროვნების წამებას ან მის მიმართ არამართებულ მოპყრობას მოითხოვს.

ყოველი პოლიციელი ჰასუხისმგებელია: დანაშაულის მო-ნაწილეობისა ან დანაშაულის განზრახვის ეჭვის საფუძველზე პიროვნების დაკავებისას იმოქმედოს მხოლოდ ობიექტურ ფაქ-ტებსა და ინფორმაციაზე დაყრდნობით, განუხრელად შეასრუ-ლოს დაკავებასთან დაკავშირებული ყველა წესი, პროცესუა-ლური მოთხოვნა და უზრუნველყოს დაკავებულ პირთა უფლე-ბების დაცვა.

პოლიციას მნიშვნელოვანი როლი აკისრია თავისუფალი გადაადგილების უფლებისა და საცხოვრებელი ადგილის არჩე-ვის თავისუფლების დაცვაში და მოეთხოვება ყოველგვარი დის-კრიმინაციის გარეშე სათანადო რეაგირება მოახდინოს ამ უფ-ლებისა და თავისუფლების დარღვევათა შესახებ შემოსულ ყვე-ლა საჩივარზე.

მსოფლიო ღირებულებათა დაცვა მნიშვნელოვნადაა დამო-კიდებული პოლიციის საქმიანობაზე. მაგალითად, პოლიციის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა უზრუნველყოს საზოგადოებ-რივი წესრიგის დაცვა, რათა არ მოხდეს ადამიანის უფლებათა ხელყოფა, განმტკიცდეს კანონიერება და ხელი არ შეეშალოს დემოკრატიული პოლიტიკური პროცესების განხორციელებას. ამავე დროს აუცილებელია, რომ პოლიცია თავად სცემდეს პა-ტივს და ხელმძღვანელობდეს ადამიანის უფლებების, კანონის უზენაესობისა და დემოკრატიული პრინციპების დაცვის ინტე-რესებით. წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს ღირებულებები შეილა-ხება სწორედ იმ ადამიანებისა და უწყებების მიერ, რომლებიც თავად არიან მოწოდებული დაიცვან ისინი ყოველგვარი ხელ-ყოფისაგან. ყოველივე ეს მკაფიოდ წარმოაჩენს, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება პოლიციის ხელმძღვანელობას

და როგორია მისი პასუხისმგებლობა ამ ღირებულებათა ჯეროვანი დაცვის უზრუნველყოფაში.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით შექმნილ ორგანოთა დასკვნებსა და გადაწყვეტილებებში არაერთგზისაა ხაზგასმული პოლიციის მიერ კანონის პატივისცემისა და დაცვის, სხვადასხა პროცესუალური მოთხოვნების სავალდებულო შესრულების აუცილებლობა. პოლიცია განუხრელად უნდა ხელმძღვანელობდეს კანონის მოთხოვნათა დაცვის, თანაზომიერებისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრიციპებით. მხოლოდ ასეთი მიდგომა უზრუნველყოფს პოლიციის მიერ საერთო ევროპული ღირებულებების დაცვას, განმტკიცებას და ამ ღირებულებათა საერთო პოლიციურ ღირებულებებად დამკვიდრებას.

პოლიცია მკაცრად დისციპლინირებული, იერარქიული სტრუქტურაა. ყოველივე ეს განაპირობებს იმას, რომ სხვადასხვა ქვეყანაში ჩამოყალიბებული პოლიციური პრაქტიკა მრავალი საერთო ნიშნით ხასიათდება. შესაძლოა ამას ხელს უწყობდეს აგრეთვე პოლიციური საქმიანობის მზარდი ინტერნაციონალიზაცია. მაგალითად, დღეს გაეროს სამშვიდობო მისიებში გვერდიგვერდ თანამშრომლობენ მრავალი ქვეყნის პოლიციური ძალები: ქვეყნებს შორის დადებული ორმხრივი შეთანხმებები და საერთაშორისო ორგანიზაციების ეგიდით მიღებული დოკუმენტები სხვადასხვა ქვეყნის პოლიციას შორის ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარების საშუალებას იძლევა. გარდა ამისა, სხვადასხვა ქვეყნის პოლიციური უწყებები სულ უფრო მჭიდროდ თანამშრომლობენ ერთმანეთთან ისეთ დანაშაულებებთან ბრძოლოს საქმეში, რომლებმაც საერთაშორისო განზომილება შეიძინეს.

პოლიციის ყველა ხელმძღვანელი პირი ვალდებულია უზრუნველყოს, რომ მის დაქვემდებარებაში მყოფმა პოლიციებმა ეფექტურად, კანონის დაცვითა და ჰუმანური დამოკიდებულებით შეასრულონ მათზე დაკისრებული მოვალეობები. ამ მიზნით, პოლიციის ხელმძღვანელობას მოეთხოვება მაღალი პროფესიონალიზმით ნარმართოს და გააკონტროლოს ხელქვეითების მუშაობა.

სრულყოფილ სამყაროში პოლიცია არ იქნებოდა საჭირო. სამწევაროდ, ჩვენ არასრულყოფილ სამყაროში ვცხოვრობთ, გვიძნელდება თანაარსებობა და ამიტომ პოლიცია თანამედროვე საზოგადოების სრულიად აუცილებელი ნაწილია. პოლიცია გვჭირდება იმისთვის რომ:

- თავიდან აგვაცილოს და გამოავლინოს დანაშაული;
- შეინარჩუნოს ან დაიცვას საზოგადოებრივი წესრიგი;
- დაეხმაროს ადამიანებს კრიტიკული მდგომარების დროს;

პოლიციელები არ არიან სოციალური მუშაკები – ეს არ შედის მათი პასუხისმგებლობის ფარგლებში, მათ საამისოდ არც რესურსები აქვთ და არც მომზადებულები არიან. მაგრამ პოლიციელებს მუდმივი კონტაქტი აქვთ საზოგადოების ყველა ფენის წარმომადგენლებთან და ამიტომ შეიძლება გახდნენ პარტნიორები ყველა ადამიანისათვის უსაფრთხოებისა და დაცვის უზრუნველყოფის ერთობლივ მცდელობაში. პოლიციის მნიშვნელოვან მოვალეობად შეიძლება ჩავთვალოთ ბავშვების უფლებათა დასაცავად და ოჯახებში ძალადობის აღსაკვეთად განსახორციელებელი ღონისძიებებიც. სულ უფრო მეტი აღიარება აქვს პოლიციის მოღვაწეობას ქალების მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ. თუ უნინ ჩვეულებრივი ამბავი იყო, რომ პოლიციელები უარს ამბობდნენ მათ მიერ „შინაურ“ ან „პირადი ურთიერთობების სფეროდ“ წოდებულ პრობლემებში ჩარევაზე, დღეს პოლიციის თანამშრომლებს საგანგებოდ ამზადებენ დაზარალებულზე ზრუნვისა და სისხლის სამართლის თავდასხმის საფუძველზე აგრესორის პასუხისმგებაში გადაცემისათვის. გარდა ამისა, ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ პოლიციელების სიტყვები და საქციელი თვალშისაცემად ანტირასისტული იყოს და რომ პოლიციელებმა თავიანთი მოვალეობები კულტურული და დელიკატური ფორმით შეასრულონ.

პოლიციელებს კანონი აძლევს უფლებას, გამოიყენონ ძალა, ატარონ იარაღი, დააკავონ და დაპატიმრონ ადამიანები, ასევე გაჩერიკონ ადამიანები, ავტომანქანები და შენობები. ეს ის არსებითი უფლებებია, რომელთა საშუალებითაც პოლიციელები ასრულებენ თავიანთ ფუნქციებსა და მოვალეობებს. პო-

ლიციას სჭირდება, რომ მას ენდობოდეს ის საზოგადოება, რო-
მელსაც იგი ემსახურება. კარგი პოლიციელობა ნიშნავს პოლი-
ციელის უნარ – ჩვევებისა და თავის პროფესიაში გამოცდილე-
ბის და კარგი საქციელის, ანუ კანონისა და ადამიანის უფლებე-
ბის პატივისცემის ერთობლიობას. ძალზე მნიშვნელოვანია პო-
ლიციის ყველა თანამშრომლის პროფესიული უნარ-ჩვევების
განვითარება: პოლიციელს უნდა შეეძლოს დანაშაულში ეჭვმი-
ტანილთა იმგვარად დაკითხვა, რომ შესაძლებელი იყოს დაკით-
ხვის შედეგად ინფორმაციის მოპოვებაც და დაკავებულთა მი-
მართ ცუდი მოპყრობის გამორიცხვაც. საჭიროა, აგრეთვე,
დარწმუნების, მოლაპარაკებისა და შუამავლობის უნარ-ჩვევე-
ბის განვითარება ძალის გამოყენების შეზღუდვის მიზნით. სულ
უფრო ხშირად გვხვდება შემთხვევები, როდესაც ადვოკატები
ამტკიცებენ, რომ მათ კლიენტებს აღიარება ძალის გამოყენე-
ბით – პოლიციის უკანონო ქმედების მეშვეობით – გამოსტყუ-
ეს. სწორედ ამიტომ არის აღიარებული, რომ გამოძიების სხვა
სახეებში მომზადება განსაკუთრებით სასარგებლოა მტკიცებუ-
ლებათა კანონიერი გზით და ეფუქტურად შეგროვებისათვის.

ყოველთვის იარსებებენ ადამიანები, რომლებიც შეეცდე-
ბიან პოლიციის თანამშრომელთა მოქრთამვას, რათა მათ არ
შეასრულონ თავიანთი მოვალეობები. პოლიციის შესახებ დეკ-
ლარაცია ძალზე მკაცრია ამ საკითხის მიმართ და პოლიციელე-
ბისაგან მოითხოვს თანმიმდევრულ, მიუკერძოებელ ღირსეულ
მუშაობას, განსაკუთრებით კი კორუფციის ყველანაირი გამოვ-
ლინებისაგან თავის შეკავებას და მისთვის წინააღმდეგობის გა-
ნევას.

ძალზე მნიშვნელოვანია იმის გათვითცნობიერება, რომ
ადამიანის უფლებები ყველა ადამიანისათვის არის განსაზ-
ღვრული და რომ პოლიციის თანამშრომლებმა თავიანთი მოვა-
ლეობები ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაში ჩამოთ-
ვლილი ნებისმიერი მიზეზით დისკრიმინაციის გარეშე უნდა შე-
ასრულონ. გახსოვდეთ, რომ შემდეგი ადამიანი, ვისი უფლებე-
ბიც დაირღვევა, შეიძლება იყოს თქვენი ახლო ნათესავი, კოლე-
გა, უახლოესი მეგობარი – და თქვენც კი.

როგორ წარმომიდგენია მომავლის პოლიცია? – იმისათვის,

რომ პოლიციის სამსახურის მომავალი ნათელი იყოს და მას მხარს უჭერდეს საზოგადოება, საჭიროა გარკვეული ცვლილებების განხორციელება და ამ ცვლილებების მართვა. პოლიციის თანამშრომელთა სამსახურში აყვანისა და შერჩევისას, ჩემი აზრით, საჭიროა ადამიანის ხასიათის გათვალისწინება: შეუძლია თუ არა კანდიდატს დაიცვას ადამიანის უფლებები? აუცილებელია შემუშავდეს სამსახურში აყვანის ისეთი სტრატეგია, რომელიც უზრუნველყოფს ქალების, მამაკაცების, რელიგიური, ეთნიკური და სხვა უმცირესობების წევრთა დასაქმებას იმ პროპორციით, რომლითაც ისინი საზოგადოებაში არიან წარმოდგენილი. არსებითი მნიშვნელობა აქვს პოლიციელთა მომზადებას სამსახურში აყვანამდე და მათი კვალიფიკაციის ამაღლებას.

საბოლოოდ კი, საერთაშორისო თანამშრომლობას და გამოცდილების გაზიარებას დიდი დახმარების განევა შეუძლია პოლიციის ყველა ორგანიზაციისათვის, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს ამ ორგანიზაციათა სტრუქტურის პრქტიკული მუშაობის შესაბამისობა პოლიციის საქმიანობის საერთაშორისო სტანდარტებთან. პოლიციელებს არ შეუძლიათ მხოლოდ საკუთარი ძალით ებრძოლონ დანაშაულს და დაამყარონ საზოგადოებრივი წესრიგი, ისინი დიდი პროცესის მონაწილენი არიან და ამიტომ საჭიროა მუდმივი დიალოგი ამ პროცესში ჩართულ სხვა პარტნიორებთან – მთავრობასთან, სოციალურ სამსახურებთან, განათლების სისტემასთან და მთლიანად საზოგადოებასთან. მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში შეძლებენ პოლიციის თანამშრომლები თავიანთი მოვალეობების შესრულებას და ადამიანის უფლებების სფეროში კარგად მომზადებული და წინდახედული დამცველების სახით მუშაობას.

არჩილ პრეზენტაცია

ახალი უმაღლესი სასწავლებლის
სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
ასოცირებული პროფესორი
მანანა ალადაშვილი

მეცნიერის როლი ტურისტული სანარმოს მართვის პროცესში

საბაზრო ურთიერთობათა პირობებში ნებისმიერი ფირმის წარმატება მნიშვნელოვანი ილად დამოკიდებულია მენეჯერთა საქმიანობაზე. თანამედროვე პირობებში მენეჯმენტი ბიზნესის განუყოფელი ნაწილია, რადგან მიზანმიმართული მენეჯმენტი ბიზნესის ეფექტურად წარმართვის საფუძველია. ეს განსაკუთრებით იგრძნობა ტურისტულ სანარმოებში, რადგანაც ისინი დამოკიდებული არიან ისეთ გარეშე ფაქტორებზე, როგორიცაა: ტურისტული მომსახურების ბაზრის ძლიერი კონკურენცია, საერთაშორისო დამოკიდებულებების გაუარესება, ტურისტული რეგიონების ეკოლოგიის მოშლა, რის გამოც ტურისტული ფირმების საქმიანობის სანარმოო-სამეურნეო პარამეტრები ღრმა შესწავლას მოითხოვენ.

ტურისტული სანარმოს წარმატებული საქმიანობა შესაძლებელია მხოლოდ თანამედროვე მართვის ხერხებისა და ტექნოლოგიების გამოყენებით, რომელიც ხელს უწყობს კონკურენტული უპირატესობის შენარჩუნებას, ტურპროდუქტის მოთხოვნა-მიწოდების დარეგულირებას, სტაბილური გაყიდვების უზრუნველყოფას, მუდმივი კლიენტების ფორმირებას და შენარჩუნებას, ასევე ტურისტული სანარმოს ეფექტიან მართვას.

ტურისტული სანარმოს მართვა სხვა სანარმოთა მართვის ანალოგიურია, მაგრამ მას გააჩნია თავისებურებანი, რომელიც დაკავშირებულია მომსახურების მომწოდებლებთან სახელშეკ-

რულებო დამოკიდებულებაზე, ასევე მართვა გამოირჩევა მენეჯერის უნარით – დაარწმუნოს პოტენციური ტურისტი შეთავაზებული მომსახურების სარგებლიანობასა და ხარისხის მაღალ დონეზე, ვინაიდან ტურისტული პროდუქტის ხარისხი დამოკიდებულია მომწოდებლებზე, დროსა და მიწოდების ადგილზეც. ტურისტული პროდუქტი არ ინახება, ამიტომ მოგზაურობაზე კლიენტის უარის თქმის შემთხვევაში მისი შეცვლა სხვა კლიენტით უმოკლეს დროში პრაქტიკულად შეუძლებელია.

ტურიზმის მენეჯმენტის ეფექტიანობა განიხილება ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული და ეკოლოგიური თვალსაზრისით.

ქვეყნის ეკონომიკაზე ტურიზმი ზემოქმედებს როგორც პირდაპირ, როცა ტურისტების მიერ ჩასვლის ადგილზე დახარჯული ფული ქმნის შემოსავალს, ასევე ირიბად. ირიბ, ანუ მეორად ეფექტს ტურიზმი ახდენს მაშინ, როცა ტურისტი მოგზაურობისას, გარდა პირდაპირი დანახახვებისა, თავისუფალ ფულს ხარჯავს სხვადასხვა დანიშნულებით.

ტურიზმის სოციალურ-კულტურულ გავლენას ქვეყანაზე მიეკუთვნება ქვეყნებს შორის კულტურული ინფორმაციის გაცვლა. შემოსული ტურისტების ინტერესმა ქვეყნის კულტურულ მემკვიდრეობაზე შეიძლება გამოიწვიოს ადგილობრივი მოსახლეობის ღირსების გრძნობის ამაღლება, რაც ასტიმულირებს ეროვნული ტრადიციების დაცვასა და შენარჩუნებას. ასევე ტურიზმის ეფექტური მენეჯმენტი განაპირობებს სამუშაოს შესრულების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი დონის ამაღლებას.

ტურიზმის მენეჯმენტის ეკოლოგიური ეფექტიანობა კი მოიცავს გარემოზე ზემოქმედების მინიმიზირებას, ისტორიული ძეგლების დაცვა-რესტავრაციას, დაცული ტერიტორიების ქსელის შექმნას, ფლორისა და ფაუნის დაცვას და სხვ., რაც მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ჩამოსული ტურისტებისათვის, არამედ ადგილობრივი მოსახლეობისათვის.

ყოველივე ზემოთქმულიდან შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ ტურისტული პაკეტი ითვალისწინებს სასტუმროს, ტრანსპორტის, კვებისა და გართობის მომსახურეობებს და ტურისტული ფირმის მენეჯმენტი მაშინ აღწევს შედეგს, როდესაც მენეჯერი კარგად ფლობს ზოგად მენეჯმენტს, რომელიც ამ შემთხვევაში ტურისტული ფირმის მენეჯმენტის საფუძველია.

ბაქარ გვაზავა

საქართველოს ტექნიკური უნი-
ვერსიტეტი,
ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტე-
ტი, სამართალმცოდნეობა, ბაკა-
ლავრიატი

ხელმძღვანელი:
ფსიქოლოგის დოქტორი,
პროფესორი **ნინო ცერცვაძე**

არასრულწლოვან დამნაშავეთა ფსიქოლოგიური თავისებურებანი

ნარმოდგენილი ნაშრომი ეხება მეტად მნიშვნელოვან და
ამავდროულად პრობლემურ საკითხს, არასრულწლოვან მო-
ზარდთა დანაშაულებრივ ქმედებებს და მათ გამომწვევ მიზე-
ზებს. დადასტურებულია, რომ დანაშაულს უმთავრესად ძნელი
მოზარდები ჩადიან.

კვლევები ადასტურებს, რომ არასრულწლოვან დამნაშავე-
თათვის დამახასიათებელია შემეცნებითი ინტერესის დაბალი
დონე. ასეთი მოზარდები ფორმირდებიან ასოციალური პირო-
ბების გავლენით, მათ უარყოფითი დამოკიდებულება აქვთ
სწავლისადმი და საერთოდ ადამიანებისადმი. ისინი კონფლიქ-
ტურები არიან და დარღვეული აქვთ ადამიანურ ურთიერთობა-
თა სისიტემა. ასეთი მოზარდები ერთიანდებიან ქუჩის ჯგუფებ-
ში, სადაც ისინი იკმაყოფილებენ ასოციალურ მოთხოვნებს.

როგორც მკვლევრები მიუთითებენ, ძნელ მოზარდთა ასო-
ციალური ქცევები დაკავშირებულია მათი ნერვული სისტემის
ორგანულ დაზიანებასთან. ასეთ მოზარდებს აქვთ პიროვნების
ფსიქოპატური თვისებები და ნიშნები, გამოირჩევიან დიდი შთა-
გონებადობითა და აგრესიულობით.

აღსანიშნავია ის, რომ გარდამავალ ასაკში მოზარდს უჩ-
ნდება დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების მოთხოვნილება,
რომელიც ძალიან ძლიერია. მოზარდი ხშირად ამაყობს და ყო-

ყოჩიობს თავისი საქციელით, მისთვის არაფერს ნიშნავს უფრო-სების რჩევა-დარიგებები. საქმიანობს იმის მიხედვით, თუ რა სურს და იკმაყოფილებს მოთხოვნილებებს მისი შეხედულებებისამებრ.

იმისათვის, რომ მოზარდი იმყოფებოდეს ჯანსაღ სოცია-ლურ-ფსიქოლოგიურ გარემოში სასურველია აღმზრდელს ჰქონდეს ფსიქოლოგიური მომზადება. არასრულწლოვნები, რომლებიც განიცდიან ასაკობრივ ცვლილებებს შესაბამისად რეაგირებენ გარემოზე, რის გამოც ხშირად არ ემორჩილებიან სოციალურ და საზოგადოებრივ მოთხოვნებს. ის აღმზრდელები, რომელთაც არ გააჩნიათ ფსიქოლოგიური გამოცდილება, ჰგონიათ, რომ ეს საგანგაშო მდგომარეობაა და შესაბამისად იყენებენ ძალისმიერ მეთოდებს და მათი აღმზრდელობითი სტილი მეტად მკაცრია. ასეთი მდგომარებების გამო მოზარდები ცდილობენ შეიცვალონ გარემო და პოულობენ ისეთ საურთიერთობო წრეს, სადაც მათი მიღრეკილებებისა, თავისუფალი გაშლისა და რეალიზაციის პირობები იქნება. ეს მოთხოვნილება მოზარდის დანაშაულებრივი ქცევის ხელშემწყობი ძლიერი ფსიქოლოგიური პირობაა.

გასათვალისწინებელია შემდეგი მნიშვნელოვანი გარემოებები. მოზარდის პიროვნების ფორმირების პროცესის ხელმძღვანელობა არ იქნება ეფექტური სქესობრივ მომწიფებასთან დაკავშირებული ფიზიოლოგიური და ფსიქოლოგიური ცვლილებების გათვალისწინების გარეშე.

მოზარდთა ფსიქოლოგიური თავისებერებების ცოდნა უაღრესად ხელს შეუწყობს დანაშაულებების გახსნას, არასრულწლოვანთა სოციალიზაციას და მათი აღზრდის დროს წარმოქმნილი პრობლემების სწორად გადაჭრას.

გიორგი ლაპარტყავა

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი მარა გელაშვილი

ტურიზმის საკანონმდებლო რეგულირება საქართველოში

ტურიზმს დღეისათვის მთელ მსოფლიოში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება, ვინაიდან არა მარტო მნიშვნელოვან შემოსავალს იძლევა ქვეყნისათვის, არამედ, იმავდროულად, დამატებით კიდევ არაერთ დადებით შედეგს განაპირობებს, მათ შორის ინფრასტრუქტურულ განვითარებას, ბიზნესის სხვადასხვა სფეროს განვითარებას, რაც თავის მხრივ, ქვეყანაში ინვესტიციების მოზიდვას აძლიერებს და შესაბამისად მოსახლეობის დასაქმებას ზრდის.

საქართველოში ტურიზმის სფეროს შემდეგი კანონები არეგულირებს:

1. საქართველოს კანონი „ტურიზმისა და კურორტების შესახებ“, რომელიც არეგულირებს ტურიზმისა და საკურორტო საქმიანობის სფეროში არსებულ ურთიერთობებს;

2. საქართველოს კანონი „კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარიული დაცვის ზონების შესახებ“, აღნიშნული კანონის მიზანია ბუნებრივი სამკურნალო რესურსების თვისებების შენარჩუნება და მათი დაბინძურების, გაფუჭებისა და გამოფიტვისგან დაცვის მიზნით სანიტარიული დაცვის ზონების დადგენა;

3. ტურიზმის ქარტია, სადაც საქართველომ საკუთარ

თავზე აიღო რიგი ვალდებულებები, რომლებიც აუცილებელია შესრულდეს როგორც შიდა საქვეყნო, ისე საერთაშორისო ტუ-რიზმის მოწესრიგებული და ჰარმონიული განვითარებისათვის. ტურიზმის ქარტია ასევე მოიცავს ტურისტის კოდექსს, რო-მელშიც განსაზღვრულია ტურისტთა უფლება-მოვალეობები.

როგორც უკვე ზემოთ აღვნიშნეთ, ტურიზმის განვითარე-ბა მულტისექტორული თანამშრომლობის გარეშე შეუძლებელი იქნება, ამიტომაც შესაბამის დარგობრივ კანონმდებლობაშიც არის გარკვეული ცვლილებები გასატარებელი (მაგ. საგადასა-ხადო სისტემაში, საგარეო ურთიერთობათა და შინაგან საქმეთა სისტემაში, საბანკო სექტორში), რათა მოხდეს ტურიზმთან და-კავშირებული უზრუნველყოფის ინფრასტრუქტურის ინტენსი-ური განვითარება და ინვესტიციების სტიმულირება. კანონის გარდა, ტურიზმის სფეროში ძალზე მნიშვნელოვანია კარგად გააზრებული მარეგულირებელი სისტემის და დოკუმენტების ჩამოყალიბება. მარეგულირებელი ჩარჩო უნდა იყოს რაც შეიძ-ლება მარტივი, თუმცა მაქსიმალურად ითვალისწინებდეს რო-გორც სახელმწიფოს, ასევე მომსმარებელთა და მიმწოდებელთა ინტერესების დაცვას. ხშირ შემთხვევაში სახელმწიფომ მარე-გულირებელ-მაკონტროლებელი ფუნქციების დელეგირება უნ-და მოახდინოს კერძო სექტორზე, მაგ. პროფესიულ ასოციაცი-ებზე (განსაკუთრებით ხარისხის მართვის, საინფორმაციო ქსე-ლის შემთხვევაში და ა.შ.). ეს, ერთი მხრივ, მოახდენს სახელ-მწიფო ხარჯების და, მეორე მხრივ, სახელმწიფო სტრუქტუ-რებში კორუფციით ცდუნების რისკების მინიმიზაციას, ასევე გაზრდის ნდობას და შეამცირებს რეზისტენტულობას მარეგუ-ლირებელ სისტემაში ჩართვისას.

ალბათ ოპტიმალური იქნება ტურიზმის ეროვნული პოლი-ტიკისა და განვითარების სტრატეგიული გეგმის ახალი დოკუ-მენტების შემუშავება, რომლებიც დაეფუძნება საქართველოში ამ მიზნით თანამედროვე მეთოდოლოგიით ჩატარებულ კვლე-ვებს (მათ შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მარკეტინ-გული კვლევები) და მტკიცებულებებს, ასევე საერთაშორისო გამოცდილებას და საუკეთესო პრაქტიკას. ამგვარი სამოქმედო გეგმა ერთიან კოორდინირებულ სისტემაში მოაქცევს ტურიზ-

მის განვითარებისაკენ მიმართულ ყველა ძალისხმევას, რაც გაზრდის ეფექტიანობას და დაზოგავს რესურსებს და დროს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ათწლეულის მანძილზე მიღებული კანონი „ტურიზმისა და კურორტების შესახებ“, უკვე ვეღარ პასუხობს თანამედროვე მოთხოვნებს და რეალიებს. შესაბამისად, აქტუალური გახდა ტურიზმის ახალი მიმართულებები, ახალი ტექნოლოგიები, ახალი მოთხოვნები, ამიტომ მიზანშენონლად მიგვაჩნია, რომ საქართველოში ტურიზმის განვითარებისათვის აუცილებელია არსებულ კანონში შესაბამისი ცვლილებების შეტანა, რათა მოხდეს მისი პარმონიზაცია როგორც საქართველოს ამჟამინდელ კანონმდებლობასთან, ასევე საერთაშორისო მოთხოვნებთან და შეთანხმებებთან.

ნინო ჭითანავა

განათლების ადმინისტრირების
მაგისტრი

სტუდენტური თვითმმართველობის არსეპობის ზორხა საქართველოში

საქართველოს უმაღლესი განათლების შესახებ კანონის შესაბამისად, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების სტუდენტებს ენიჭებათ უფლება ჯანსაღ გარემოში მიიღონ განათლება, თავისუფლად გამოხატონ საკუთარი აზრი და მიიღონ მონაწილეობა უნივერსიტეტის მართვაში. სტუდენტთა ინტერესების და უფლებების დაცვის ერთ-ერთ მექანიზმს სტუდენტური თვითმმართველობა წარმოადგენს. თუმცა რეალობაში აღნიშნული ინსტიტუტის საქმიანობასთან დაკავშირებით ყოველთვის ჩნდება კითხვები, მათ შორის, სტუდენტთა აზრისა და გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვასთან. ვინაიდან, თვითმმართველობა როგორც ინსტიტუტი ყოველთვის მოიაზრებოდა სახელისუფლო სტრუქტურებთან მჭიდრო კავშირში, მისი წევრი სტუდენტებისათვის წარმოადგენდა პროფესიული წარმატების ერთ-ერთ გარანტს. გარდა ამისა, სტუდენტების მხრიდან, მუდმივად ისმის ბრალდებები სტუდენტური თვითმმართველობისთვის გადაცემული თანხების არამიზნობრივ და გაუმჯობერვალე ხარჯვაზეც. აღნიშნული პრობლემების გათვალისწინებით, მოცემული სტატიის მიზანს წარმოადგენს, სტუდენტური თვითმმართველობის შესახებ საკანონმდებლო რეგულაციების განხილვა. ვისაუბრებთ ასევე იმ ძირეული განსხვავებების შესახებ, რომლებიც არსე-

ბობს სხვა ქვეყნებისა და საქართველოს სტუდენტური თვითმმართველობის შესახებ რეგულაციებში.

სტუდენტური თვითმმართველობის ინსტიტუტზე, როგორც სტუდენტების მიმართ ანგარიშვალდებულ ორგანოზე საუბრისას აუცილებელია, რომ პირდაპირ იყოს გათვალისწინებული ამა თუ იმ საკანონმდებლო რეგულაციაში ის მნიშვნელოვანი ელემენტები, რომელიც უზრუნველყოფს ინსტიტუტის დემოკრატიულობასა და ეფექტურობას. არსებობს მოსაზრება, რომ საკანონმდებლო ჩარევა პრობლემის მოგვარების არაეფექტური გზაა. საპირისპიროდ შეიძლება ითქვას, რომ მსოფლიოს წამყვან ქვეყნებსა და უნივერსიტეტებში არსებობს საქართველოსგან მნიშვნელოვნად განსხვავებული მოდელები. თავდაპირველად მინდა ავლნიშნო რომ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების რეიტინგი დგინდება როგორც განათლების ხარისხით ასევე საუნივერსიტეტო სერვისების გამართული ფუნქციონირებით. რეიტინგში ამერიკის შეერთებული შტატებში არსებული უნივერსიტეტები ლიდერობენ, რომელთაც მოყვება დიდი ბრიტანეთის, კანადის, შევეიცარიისა და გერმანიის უნივერსიტეტები. რაში მდგომარეობს ძირითადი განსხვავებები?

- აღნიშნული ქვეყნების უმრავლესობაში არსებობს სტუდენტური გაერთიანებები ეროვნულ დონეზე, რომელიც მოიცავს ქვეყნის ყველა უნივერსიტეტის წარმომადგენლებს;

- ეროვნული გაერთიანება ადგენს რეგულაციებს საუნივერსიტეტო გაერთიანებებისათვის და სახელმწიფოები აღნიშნულ საქმიანობაში მინიმალური დოზით ერევიან (ან საერთოდ უარს ამბობენ ჩარევაზე);

- ბიუჯეტის ხარჯვა კონტროლდება დამოუკიდებელი პირების მიერ, წინასწარ დადგენილი, მკაფიო მექანიზმით. დახარჯული თანხის შესახებ ინფორმაცია, ყველა დამადასტურებელ დოკუმენტთან ერთან არის საჯარო და ხელმისაწვდომია ყველა სტუდენტისათვის;

- არსებობს სტუდენტური გაერთიანების ხელმძღვანელების იმპირმენტის მკაფიო პროცედურა, რომლის განხორციელების უფლება აქვთ სტუდენტების გარკვეულ რაოდენობას;

- ხშირ შემთხვევაში, გაერთიანებები ხელს უწყობენ სტუდენტთა კლუბების დაფუძნებას, ეს შედის მათ ვალდებულებებში;
- ხშირ შემთხვევაში, სტუდენტთა მოსაზრებებს აქვთ სარეკომენდაციო ხასიათი უნივერსიტეტის მართვის პროცესში.

საუნივერსიტეტო კლუბების არსებობა მნიშვნელოვანია, მაგრამ შესაძლოა კლუბები ვერ იყოს ის წარმომადგენლობითი ორგანო, რომელიც სტუდენტების ინტერესებს დაიცავს. „თუ სტუდენტებს უნდათ, რომ, ვთქვათ, გადასახადი იყოს ნაკლები, ეს უნდა გადაწყვიტოს თვითმმართველობამ, გადასახადის დამკლებთა კლუბს ხომ არ გავაკეთებთ“. ამბობენ რომ სტუდენტებს როცა აქვთ თანხა ეს მათ რყვნის და ხშირ შემთხვევაში პრივილეგიასა და საშუალებას აძლევს საკუთარ თავს მოახმარონ ის. ვფიქრობ, აქ გაუმჭირვალე პროცედურების პრობლემა უფროა, ვიდრე თანხის. თუ მთავრობა ბიუჯეტს არამიზნობრივად ხარჯავს ეს იმას არ ნიშნავს რომ საერთოდ გავაუქმოთ. შესაბამისად თვითმმართველობის არსებობა მნიშვნელოვანია. მაშინ რა ფორმით უნდა არსებობდეს ის დღევანდელ საგანმანათლებლო სივრცეში? თვითმმართველობის წარმომადგენლები აცხადებენ, რომ თვითმმართველობა დამოუკიდებელი და თავისუფალი ორგანოა. მაგრამ ამავე დროს აღნიშნავენ რომ მათი საქმიანობა უნივერსიტეტის წესდებაზეა მიბმული, უნივერსიტეტის წესდება კი განათლების კანონზე. როგორც ჩანს ჩანაფიქრის გაკეთებამდე უამრავი ძალიან რთული ბიუროკრატიული პროცედურის გავლაა საჭირო. მაშინ რაში გვინდა ორგანო, რომელიც თავის ფუნქციას ვერ ასრულებს და თან სტუდენტების ხარჯზე არსებობს?

ვინც ამბობს, რომ სტუდენტური თვითმმართველობა უნდა გაუქმდეს – არასწორია. ვინც ამბობს, რომ სტუდენტური თვითმმართველობა არსებული ფორმით უნდა დარჩეს, ესეც არ არის სწორი. ახალი ფორმის შექმნისას გასათვალისწინებელია რომ:

- სტუდენტებს არ სურთ მათი ფული მიდიოდეს თვითმმართველობის სუბსიდირებაში;

- სტუდენტებს არ სურთ, სხვამ გაუკეთოს საქმე და ურჩევნიათ თვითონ მოიფიქრონ მათვის სასურველი აქტი-ვობები;

- სტუდენტებს სურთ კონკურენცია.

ყველა დაინტერესებული მხარის ჩართვით უნდა შეირჩეს ზუსტი ფორმა თუ როგორი იქნება უნივერსიტეტის მართვასა და ცხოვრებაში სტუდენტის ჩართულობა. ვფიქრობ, სახელ-მწიფო მხოლოდ რეკომენდაციებით უნდა შემოიფარგლოს და სტუდენტებს გააცნონ გარკვეული თვითმმართველობის მო-დელები, რომ შემდგომში თვითონ გააკეთონ არჩევანი. წინა-აღმდეგ შემთხვევაში, თუკი ხისტად, კანონის დონეზე ერთ კონკრეტულ გეზს მისცემენ სტუდენტებს, უნივერსიტეტის ავტონომიის შეზღუდვა გამოვა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ;
2. საქართველოს ახალგაზრდა კონსტიტუციონალისტთა ასოციაცია – „სტუდენტური თვითმმართველობა მსოფლი-ოს წამყვან უნივერსიტეტებში“;
3. ლიბერალი (21.05.2016) – „გაუქმდება თუ არა სტუდენ-ტური თვითმმართველობა“;
4. ბათუმელები (31.03.2016) - უნდა გაუქმდეს თუ არა სტუ-დენტური თვითმმართველობა;
(<http://batumelebi.netgazeti.ge/news/40861/#sthash.72ll4NVv.qXKPPWRV.dpbs>)

გურანდა შალამბერიძე

ახალი უმაღლესი სასწავლებლის
სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი სოფიო მორალიშვილი

პრიტაცული სლენგი და ჟარგონი

თუ საზოგადოებას გადავხედავთ, თვალშისაცემია, რომ ცივილიზაციამ მეტნაკლებად ყველა სფერო მოიცვა. შესაბამისად სლენგმაც თითქმის ყველა პროფესიულ ლექსიკაში დაიმკვიდრა ადგილი. იგი საზოგადოების ნაწილად იქცა, ამიტომაც მისი სიცოცხლისუნარიანობა ეჭვგარეშეა. სლენგურ ენაში მთავარ როლს ასრულებენ სიტყვები და სიტყვაშეთანხმებები. ეს სიტყვები მოიაზრება, როგორც უნივერსალური შეტყობინებები, გარდა ამისა, ისინი შეიცავენ გარკვეულ ფარულ, კოდირებულ ინფორმაციას. ინოვაცია ენისთვის მეტად მნიშვნელოვანი თვისებაა, აქედან გამომდინარე იგი მნიშვნელოვანია სლენგისთვისაც. ბევრი სლენგური სიტყვა დროდადრო იჩენს ხოლმე თავს მეტყველებაში, თუმცა შემდგომ ისევ უკვალოდ ქრება ან სხვა მნიშვნელობით გამოიყენება.

გამოყენების სფეროს მიხედვით მრავალ თანამედროვე სა-ლიტერატურო ენაში განირჩევა ლექსიკის სხვადასხვა სტილისტური ფენა. საყოველთაო-სალიტერატურო, ტექნიკური, პუბლიცისტური, ოფიციალურ-საქმიანი, სამეცნიერო სტილის ლექსიკა. საყოველთაო-სალიტერატურო სტილის ლექსიკა იხ-მარება ადამიანთა ურთიერთობის სხვადასხვა სფეროში, სხვა-დასხვა სიტუაციაში, იგი სტილთაშორისია.

უარგონი (ფრ. jargon) ეწოდება ზეპირმეტყველებას, რომე-

ლიც იხმარება შედარებთ მყარი სოციალური ჯგუფების წევ-რებს შორის ურთიერთობის დროს და რომელსაც ახასიათებს თავისებურებები სიტყვაწარმოებაში, ლექსიკასა და ფრაზო-ლოგიაში. უარგონი ჩნდება ერთნაირი სოციალური მდგომარეობის, ინტერესების, ასაკის, პროფესიის მქონე პირთა ჯგუფებში; მისი ხმარებისას აქცენტი კეთდება მოცემული ჯგუფის წევრობაზე. ეს არის გარკვეული ეტალონისადმი მიბაძვა. უარგონიზმებია, მაგალითად, მაყუთი „ფული“, „შხვართი „ეშხიანი,“ „ტანადი, „ შარაფი „ქეიფი,“ ინგლ. conk „ცხვირი,“ alky „სასმელი“ fly „ჭკვიანი.“

ზოგიერთი სოციალური ჯგუფი, რომელიც უარგონს იყენებს, ღიაა და საზოგადოების ორგანულ ნაწილს შეადგენს. ასეთ ჯგუფებში უარგონს „კოლექტიური თამაშის“ სახე აქვს. მას ზოგჯერ სლენგს (ინგლ. slang) უწოდებენ (მაგ., მოსწავლე ახალგაზრდობის სლენგი).

სლენგი მეტყველების არაფორმალური, არასტანდარტული სახეობაა, რომელსაც ახასიათებს ახლადგამოგონილი ან ახალი მნიშვნელობით ნახმარი სიტყვები და გამოთქმები. გამოიყენება სხვადასხვა დაჯგუფებაში (პროფესიული, სოციალური, ასაკობრივი და ა.შ.). სლენგი წარმოადგენს სტანდარტული მეტყველებისგან გადახრას და განსაკუთრებით პოპულარულია ახალგაზრდებს შორის. იგი მეტნაკლებად ყველა სოციალურ სექტორში გამოიყენება. მასში ხშირად ვხვდებით ახალ ენობრივ ფორმებს ან ძველი ფორმების ახლებურ ადაპტაციას. სლენგი შეიძლება წარმოადგენდეს ერთგვარ საიდუმლო ენასაც, რომელიც მხოლოდ კონკრეტული ჯგუფის წევრებისთვისაა გასაგები. ამ შემთხვევაში იგი ქმნის სოციოლექტს, რომლის მიზანია საუბარი ზოგიერთებისთვის მიუწვდომელი გახადოს.

მისი გამოყენება გარკვეული ჯგუფის წევრების ამოცნობისა და ამ ჯგუფის ფართო საზოგადოებისგან გამიჯვნის საშუალებაა. მაგალითად, ახალგაზრდები ხშირად ხმარობენ ისეთ სიტყვებს, როგორიცაა ace-accellent, chick – a girl, cookgreat, რამეთუ ინფორმაცია მიუწვდომელი დარჩეს სხვებისთვის. ამას გარდა იგი შესაძლოა გამოიყენებოდეს და იქმნებოდეს უბრა-

ლოდ იუმორის ან ექსპრესიის მიზნით. სლენგის ძირითადი თემატიკაა: სასმელ-საჭმელი, ფული, ემოციები, ადამიანის ინტელექტუალური შესაძლებლობები, გარეგნობა, სწავლის პროცესი და სხვ.

სლენგი განსხვავდება როგორც სტანდარტული, ასევე არასტანდარტული მეტყვლებსაგან, თუმცა ამასთანავე, გარკვეული თვისებებით ორივეს ემსგავსება. ისეთ სლენგურ აპლიკაცებს, როგორიცაა *backy*, *ciggy*, *footy*, *supy*, *tomy* შესატყვისებათ შემდეგი სიტყვები (*tobacco*, *cigarette*, *football*, *supermarket*, *tomato*). სლენგური სიტყვები მრავალმნიშვნელობის მქონე სიტყვებია. სტანდარტულ მეტყველებაში *Bimba* გულისხმობს *a young attractive empty headedwoman*. როგორც ვხედავთ, მხოლოდ ერთმა სიტყვამ მოიცვა ინფორმაცია სქესზე (ქალი), ასაკზე (ახალგაზრდა), გარეგნობაზე (მიმზიდველი) და ინტელექტუალურ შესაძლებლობებზე. იმის და მიუხედავად, რომ სლენგი გარკვეული ფენის ენად მოისაზრება, მაინც მოიძებნება ისეთი სიტყვები, რომლებიც ყველასთვის გასაგებია, მაგ: *merd* – ნიშნავს „intelligent obsessive person“. მეტად პოპულარულია *crackers* – „crazy“.

ამრიგად, ფაქტები ადასტურებს, რომ სლენგი ხდება მრავალრიცხოვანი. მისი არცოდნა ქმნის გაუგებრობას ენის შემსწავლელებსა და მშობლიურ ენაზე მოსაუბრეებს შორის.

ნინო ჭილეგაშვილი

თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფსიქოლოგისა და განათლების ფაკულტეტის ფსიქოლოგის მიმართულების სტუდენტი.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ია აფ-თარაშვილი, თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფსიქოლოგის დეპარტამენტის ასისტენტ-პროფესორი

ანორექსიის ფსიქოლოგიური ასპექტები

ანორექსია ბერძნული სიტყვაა და უმაღლას ნიშნავს. ნერვული ანორექსია კვებითი აშლილობაა, რომლის დროსაც პიროვნება მოსალოდნელი წონის 85%-ზე ნაკლებს იწონის და კვლავ განაგრძობს საკვების კონტროლს, რადგან თავს ჭარბი წონის მქონედ აღიქვამს. დაავადება ხასიათდება წონაში დაკლების პათოლოგიური სურვილითა და გასუქების პანიკური შიშით.

ნერვული ანორექსია დღევანდელ მსოფლიოში მესამე ყველაზე გავრცელებული ქრონიკული დაავადებაა 15-25 წლამდე მოზარდებს შორის. იგი არ ექვემდებარება სრულ განკურნებას და უკიდურეს შემთხვევაში ფატალურად სრულდება. დაავადებულთა 90% მოზარდი გოგონაა, მხოლოდ 10% კიმამაკაცი.

ცნობილია, რომ ნერვული ანორექსია უმეტესწილად ფსიქო-სოციალური ფაქტორებითაა განპირობებული, ამიტომაც აღნიშნული დაავადება ფსიქოლოგის კვლევის საგანია.

ფსიქოლოგიურ დაავადებათა შორის ნერვულ ანორექსიას ყველაზე მაღალი სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ახასიათებს.

ნერვულ ანორექსიას აქვს სამი ფაზა:

1. პირველადი, დისმორფომანიური ეტაპი – პიროვნება

მუდმივად უკმაყოფილოა საკუთარი წონით მიუხედავად იმისა არსებობს თუ არა ამის ობიექტური საფუძველი. მუდმივად ცდილობს სხეულის კორექციას. აღნიშნება დისმორფომანია.

2. ანორექსიული ეტაპი – დაავადებული იწონის საწყისი წონის 20-50%-ით ნაკლებს, თუმცა კვლავ უკმაყოფილოა და ცდილობს კიდევ უფრო შეამციროს. მიუხედავად წონაში კლებისა მძიმდება ფსიქოლოგიური მდგომარეობა, რაც გამოიხატება მწვავე დეპრესიით. დაავადებული არასრულფასოვანი კვებით გამოწვეული შიმშილის გრძნობის დაძლევის ორ ხერხს მიმართავს: განაგრძობს კვებით შეზღუდვებს და ამასთანავე გადაჭარბებული ფიზიკური აქტივობებით კავდება; იღებს საკვებს, თუმცა ცდილობს ხელოვნურად გამოწვეული პირდებინებით ან საფალარათო საშუალებების დიდი დოზების მიღებით განითავისუფლოს ორგანიზმი.

3. კახექსიური ეტაპი – დაავადებულის წონა საწყისთან შედარებით 50%-ით ან მეტით არის შემცირებული. იწყება შინაგანი ორგანოების დისტროფია. კახექსიური ეტაპი ნერვული ანორექსიის ყველაზე მძიმე ფორმაა. დისტროფიულ ცვლიბებს შინაგანი ორგანოების ფუნქციები გამოუსწორებელ დაზიანებამდე მიჰყავს, რაც სიკვდილით სრულდება.

ზემოხსენებული სტადიები განპირობებულია მრავალმხრივი სიმპტომებით:

❖ საკუთარი სხეულის არაადეკვატური აღქმა; გასუქების პანიკური შიში; განწყობის სწრაფი ცვალებადობა; მომატებული აგზებადობა; უსაფუძვლო მრისხანება; დეპრესია; უძილობა;

❖ ჭარბთმიანობა; არითმია; კანის სიმშრალე; კუნთოვანი სპაზმები; იმუნური სისტემის დაქვეითება; სიცერმებითალე; სისხლის მიმოქცევის პრობლემები; ამენორეა; დაავადების დიაგნოსტირებისთვის მხოლოდ სიმპტომების გამოვლენა არ არის საკმარისი. აუცილებელია განისაზღვროს პაციენტის სხეულის მასის ინდექსი.

ნერვული ანორექსია გამომწვევი ფაქტორების კომპლექსურობით ხასიათდება.

➤ ბიოლოგიური ფაქტორები: გენეტიკური წინასწარგანწყობა; ნეორიმედიატორების, კერძოდ სეროტონინისა და ნო-

რადრენალინის დაბალი მაჩვენებელი ორგანიზმში; მიდრეკი-ლება სისმუქნიკენ; ჰიპოთალამუსის დისფუნქცია;

➤ ფსიქოლოგიური ფაქტორები: პერფექციონისტურ-ობ-სესიური ადამიანის ტიპი; დაბალი თვითშეფასება; არასრულ-ფასოვნების განცდა; ობსესიურ-კომპულსური აშლილობა; თავ-დაჯერებულობის ნაკლებობა;

➤ ოჯახური ფაქტორები: როდესაც ინდივიდის ოჯახის წევრი ან ნათესავი დაავადებულია ნერვული ანორექსიით, ალ-კოჰოლიდამოუდებულია, აქვს დეპრესია ან ნარკოდამოკიდე-ნულია, ინდივიდის დაავადების რისკი მატულობს. ცნობილია, რომ იდენტურ ტყუპებში, თუ ერთ მათგანს აქვს ანორექსია მე-ორესთვის დაავადების ალბათობა 50%-ია. ჰილდებრანჩის მო-საზრებით, ანორექსიის მიზეზად შეიძლება მშობლის ზედმეტად მკაცრი და პერფექციონისტური აღზრდის სტილი მივიჩნიოთ. ცნობილი ფსიქოანალიტიკოსი გვამცნობს, რომ ასეთ შემთხვე-ვებში მოზარდი საკუთარ სხეულსა და წონას თვითმმართველო-ბის გამოხატვის ერთადერთ საშუალებად მიიჩნევს. წონის კონ-ტროლით მოზარდი საკუთარი უსუსურობისა და არაკომპეტენ-ტურობის შეგრძნებების კომპენსაციას ახდენს.

➤ სოციალური ფაქტორები: მოდის ტენდენციები; მძიმე სტრესული სიტუაცია; ძალადობის მსხვერპლობა; მიმბაძველო-ბა; გარშემომყოფების გავლენა; კულტურული სტერეოტიპები;

➤ ასაკობრივი ფაქტორები: 14-25 წლამდე მოზარდი გო-გონების 50% მიიჩნევს, რომ ზედმეტი წონა აქვს; მოზარდობის პერიოდში ჯერ კიდევ ჩამოუყალიბებელ ფსიქიკაზე ადვილად ახდენს გავლენას ყველა ზემოაღნიშნული ფაქტორი.

➤ ანთროპოლოგიური ფაქტორები: ადამიანი თავიდანვე მიმართულია ბრძოლისა და ბარიერების გადალახვისკენ. ნე-რვული ანორექსიის შემთხვევაში პიროვნება ებრძვის საკუთარ მადას და ყველა იმ ადამიანს, ვინც ცდილობს მისი ნორმალური კვების რეჟიმში დაბრუნებას. თითოეული არშეჭმული ლუკმა ასეთი პიროვნებისთვის გამარჯვებაა მით უფრო თუ ეს რთუ-ლად მიღწეულია. ასეთი „გამარჯვებები“ მისი თვითსეფასების ამაღლებას განაპირობებს.

➤ დამტკიცებულია, რომ ანორექსიით დაავადებულთა 1/3 ბავშვობაში სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი იყო. დაბალი თვითშეფასება, სირცხვილის გრძნობა და საკუთარი სხეულის მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულის განვითარებაც ამ ტიპის პაციენტებში ბევრად მაღალი მაჩვენებლით ხასიათდება.

ჩვენ განვიხილეთ მიზეზები, სიმპტომები და ფაზები, რომ-ლებსაც დაავადებამდე მივყავართ. ამ ყველაფრის მიხედვით აიხსნება ნერვული ანორექსიის შედეგების სიმძიმე. საგულის-ხმოა, რომ დროული ჩარევის შემთხვევაში დაავადება განკურ-ნებადია.

ანორექსიის შედეგად შესაძლოა განვითარდეს ღრმა დეპ-რესია, ობსესიურ-კომპულსური აშლილობა, დაავადებული მი-ვიდეს სუიციდამდე ან გარდაცვალებამდე (კახექსიურ ეტაპზე). მკურნალობის კურსის წარმატებულად გავლის შემთხვევაშიც კი არსებობს რისკი დაავდების განმეორების. (სიმპტომები გა-მოჯანმრთელების შემდეგაც ხშირად მეორდება).

კვლევების მიხედვით დაავადებულთა 1/3 სრულიად იკურნე-ბა, აგრეთვე 1/3-ის ჯამრთელობის მდგომარეობა უმჯობესდება. დარჩენილი 1/3-ისთვის კი დაავადება ქრონიკულ ხასიათს იღებს.

ანორექსია დევიანტური ქცევის ფორმაა, რომელიც კვე-ბით აქტივობებში გამოიხატება. თუმცა იგი კლასიფიცირებუ-ლია, როგორც ფსიქიკური დაავადება, რადგან სწორედ ფსიქო-ლოგიური მდგომარეობის სიმძიმე იწვევს და ართულებს რო-გორც თავად დაავადებას, ასევე მის მკურნალობას.

ნერვული ანორექსია ფსიქოლოგიური დაავადებაა. მისი მთავარი მაპროცენტორებელი ფაქტორები და სიმპტომები ფსი-ქოლოგიური პროცესების დარღვევას წარმოადგენენ. სწორედ ამიტომ მკურნალობის ძირითად ნაწილს ქცევითი კოგნიტური და ოვალური ფსიქოთერაპია წარმოადგენს. პარალელურად აუ-ცილებელია სომატური მდგომარეობის გაუმჯობესება ფსიქო-აქტიური და მადის მოსამატებელი მედიკამენტებით.

ფსიქოთერაპიის კურსის პარალელურად აუცილებელია კვებითი აქტივობების მონიტორინგი პაციენტის მხრიდან. კერ-ძოდ, მან უნდა აწარმოოს დღიური საკვები პროდუქტების ტი-პის, მათი მიღების დროის და მიღების გარემოს შესახებ ყო-

ველდღიური ჩანაწერების სახით.

დაავადების გამომწვევი მიზეზების მრავალგვარობა განაპირობებს მისი მკურნალობის კომპლექსურ მეთოდს, რომელიც აერთიანებს სამედიცინო და ფსიქოლოგიურ რეაბილიტაციას. საგულისხმოა, რომ დაავადების პირველ და მეორე ფაზაში მკურნალობა უმეტესწილად ეფექტურია და სრული განკურნების მეტი ალბათობით ხასიათდება ვიდრე მესამე ფაზა, რომელიც უმეტესწილად ფატალურ შედეგამდე მიდის მძიმე ფიზიოლოგიური მდგომარეობის გამო.

ნერვული ანორექსია ფსიქიურ დაავადებებს შორის სიკვდილიანობის მაჩვენებლით გამოირჩევა. ეს განპირობებულია საზოგადოებაში ინფორმატიულობის არასათანადო დონით. სწორედ ამ მიზეზით დაავადებულთა დიდი ნაწილი დროულად არ მიმართავს სპეციალიასტს, ამიტომაც ძალიან მნიშვნელოვანია აღნიშნულ დაავადებაზე ინფორმცია გავცელდეს ფართო მასებში.

ინფორმირებულობის არასათანადო დონის გამო ხშირად სოციუმის ნეგატიური გავლენა მოზარდის ფსიქიკაზე იმდენად დიდია, რომ დაავადების მიზეზად იქცევა. განსაკუთრებით დიდია მედიის გავლენა მოზარდებზე, რომელთა პიროვნული თვისებები და ფსიქიური მდგომარეობა ჯერ კიდევ ჩამოუყალიბელი და ადვილად მანიპულირებადია.

მედიისა, საზოგადოების გავლენამ და სოციალური სასურველობის ეფექტმა მოზარდის სუსტ ფსიქიკაზე შესაძლოა ღრმა კვალი დატოვოს და გამოიწვიოს ისეთი რთული აშლილობა, როგორიც ნერვული ანორექსიაა.

დაავადების განხილვის შემდეგ ცხადი ხდება მისი გამომწვევი მიზეზების მრავალმხრივობა, შედეგების სიმძიმე, მკურნალობის კომპლექსურობა და სირთულე. ეს ყველაფერი კი საზოგადოებაში ინფორმირებულობის ზრდის აუცილებლობას განპირობებს. სოციუმის გავლენის შემცირება პირდაპირპროპორციულია დაავადების გამომწვევი რისკების შემცირების, ამიტომაც ნერვულ ანორექსიასთან დაკავშირებით საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება პრიორიტეტულია დაავადების პრევენციისა და დროული მკურნალობის ტენდენციის შექმნისთვის.

თათული ალადაშვილი

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის პირველი კურსის სტუდენტი

ხელმძღვანელი: საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი ნინო მაზიაშვილი

ტურიზმის ადგილი და როლი ქვეყნის ეკონომიკაში

თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკაში ტურიზმის როლი მუდმივად იზრდება და იცვლება. მიმდინარეობს მისი შინაგანი გარდაქმნა. ქვეყნებს, რომლებსაც ტურიზმში წამყვანი როლი ეკავათ, XXI საუკუნის დასაწყისში უკვე იკავებენ მეორე და მესამეხარისხოვან ადგილებს, რადგან მათ ცვლიან ახალი ლიდერები. ტურიზმი მსოფლიო ეკონომიკის ერთ-ერთ წამყვან და დინამიურ დარგს წარმოადგენს. ბევრ ქვეყანაში, ტურიზმი დიდ როლს თამაშობს მთლიანი შიდა პროდუქტის და დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნაში, მოსახლეობის დასაქმებასა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შევსებაში. ტურიზმი უდიდეს გავლენას ახდენს ისეთ დარგებზე, როგორიცაა: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა, მშენებლობა, სოფლის მეურნეობა, ფართო მოხმარების საქონლის წარმოება და სხვა;

ტურიზმის განვითარებაზე მოქმედებს შემდეგი ფაქტორები: დემოგრაფიული, ბუნებრივ-გეოგრაფიული, სოციალურ-ეკონომიკური, ისტორიული, კულტურული, რელიგიური და პოლიტიკურ-საკანონმდებლო და სხვა. მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაციის 1993 წლის მონაცემებით, მსოფლიო ეკონომიკაში ტურიზმიდან მიღებულმა შემოსავლებმა შეადგინა 3,5 ტრილიონი დოლარი, რაც მსოფლიოს მთელი შიდა პროდუქტის 10,9%-ის ეკვივალენტურია. ტურიზმის ინდუსტრია განაპირო-

ბებს დიდი რაოდენობით სამუშაო ადგილის შექმნას. ეს ნიშნავს დაახლოებით 130 მლნ. ადამიანის დაკმაყოფილებას სამუშაო ადგილებით. მოგზაურობა და ტურიზმი უზრუნველყოფს უცხოური ინვესტიციების 11%-ზე მეტს და სახელმწიფოების საზინაში საგადასახადო შემოსავლების სახით 302 მილიარდი დოლარი შეაქვს.

მსოფლიო ტურიზმში დღეს მიმდინარე პროცესებიდან შეიძლება გამოიკვეთოს შემდეგი ტენდენციები: საერთაშორისო მასშტაბით ტურისტულ პროდუქციაზე მოთხოვნის ევოლუცია და მისი პერსპექტივები; ტურისტული ინდუსტრიის ცალკეული დარგების განვითარების წინმსწრები ტემპები; ქვეყნების ეკონომიკურ განვითარებაში საერთაშორისო ტურიზმის როლის მკვეთრი ზრდა; შემომყვანი და გამყვანი ტურიზმის გეოგრაფიული სტრუქტურის ცვალებადი ხასიათი. თავისუფალი დროისა და მოსახლეობის შემოსავლების ზრდა, ტრანსპორტისა და კომუნიკაციების ინტენსიური განვითარება ხელს უწყობს ადამიანის მისწრაფებას სამყაროს შეცნობისადმი. მოსახლეობის უმრავლესობის სურვილი, ენახათ საზღვარგარეთის კურორტები და თვალწარმტაცი მთები, ზღვისიქითა ქვეყნები, ველური ცხოველები და ეგზოტიკური ბუნება, წვეოდნენ მსოფლიოში განთქმულ მუზეუმებსა და არქიტექტურულ ძეგლებს, მსოფლიოს ტურისტულ ბაზარზე XX საუკუნის 70-იანი წლების შუა პერიოდში, ტურისტულ პროდუქტზე მოთხოვნის არსში, შესამჩნევი გარდატეხა მოხდა. შეიცვალა მიდგომა თავისუფალი დროის გამოყენებისადმი. მოთხოვნამ მასობრივი ხასიათი არ დაკარგა, იგი იზრდებოდა შედარებით დაბალი ტემპით. ტურიზმის მონაწილეებად ტრადიციულად რჩებოდა ელიტარული საზოგადოებისა და საშუალო კლასის წარმომადგენლები, შედარებით დაბალი შემოსავლების ფენები ტურიზმში მხოლოდ 80-იან წლებში ჩაერთო.

ტურისტული საქმიანობის პრაქტიკაში განსაზღვრულია ქვეყნის ორი ჯგუფი. ქვეყნები, რომლებიც უფრო მეტ ტურისტებს აგზავნიან, ვიდრე იღებენ და ქვეყნები, რომლებიც უფრო მეტ ტურისტებს იღებენ, ვიდრე აგზავნიან. მიმწოდებელ ქვეყნებად ითვლებიან: აშშ, გერმანია, ინგლისი, ბელგია, დანია და

სხვა. ხოლო მიმღები ქვეყნებია: საფრანგეთი, ესპანეთი, იტა-ლია, უნგრეთი და სხვა. (მტო) ექსპერტთა პროგნოზით, მოგზა-ურობების და ექსკურსიების მუდმივად მზარდი მოცულობების ფაზაში შედის მსოფლიო ტურისტული ინდუსტრია, რომელიც გაზრდის კონკურენციას მიმღებ ქვეყნებსა და რეგიონებს შო-რის. მსოფლიო ტურიზმში იკვეთება ისეთი უმნიშვნელოვანესი ტენდენცია, როგორიცაა ტურისტთა განთავსების ადგილების ზრდა. დასავლეთის ტურისტულ ბაზარზე ჯგუფური ტურპრო-დუქტებით სარგებლობენ, როგორც წესი ახალგაზრდა, მარ-ტოხელა ადამიანები, შეზღუდული ფინანსური საშუალებების მქონე ტურისტები, პენსიონერები და მომლოცველები, რო-მელთაც სთავაზობენ თვითმომსახურების ფორმებს. ტურიზმი ამა თუ იმ მასშტაბით ზეგავლენას ახდენს ეკონომიკაზე, საზო-გადოების ფუნდამენტალური ცხოვრების ამ მნიშვნელოვან სფეროზე და მის ყველა ასპექტზე. ეკონომიკური მიმართულე-ბით ტურიზმი შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც წარმოების სფეროში საზოგადოებრივი ურთიერთობა პროდუქციის გაც-ვლისა და განაწილების განსაზღვრული ერთობლიობა; მოცე-მული ქვეყნის სახალხო-სამეურნეო კომპლექსის ნაწილი, რო-მელიც მოიცავს წარმოებისა და ეკონომიკური საქმიანობის განსაზღრულ დარგობრივ სახეებს; ეკონომიკური მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ტურიზმს, ქვეყნის ან რეგიონის (ტუ-რიზმის ეკონომიკა) დარგს; საზოგადოებრივი მეცნიერება, რო-მელიც ტურისტული პროდუქტის წარმოების, მისი მოხმარების, განაწილებისა და გაცვლის სფეროებში შეისწავლის ქცევას, აა-ნალიზებს იმ პროცესებს, რომლებიც მიმდინარეობენ ამ სფე-როებში და პროგნოზს აკეთებენ ფიზიკური პირების, ორგანი-ზაციებისა და მთლიანად საზოგადოებისათვის; თანამედროვე ეკონომიკური თეორია, რომელიც სწავლობს ადამიანთა ტუ-რისტული ეკონომიკური სისტემის ყველა ეტაპზე მომსახურე-ბის, წარმოების განაწილების, გაცვლისა და მოხმარების პრო-ცესში ადამიანთა მოთხოვნილების დაკმაყოფილების მიზნით ოჯახის, ფირმის და მთლიანად საზოგადოების შეზღუდული რესურსების პირობებში; ფუნდამენტალური ეკონომიკის თვალთახედვიდან ტურიზმი თავის მხრივ წარმოადგენს: ეკო-

ნომიკურ კომპლექსს, რომლის განვითარება მეტწილად აიხსნება მულტიპლიკატორის კოეფიციენტის ზრდით, ეფექტიანობის მაღალი დონითა და ინვესტიციების სწრაფი უკუგებით, როგორც გარემოსა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეფექტიანი საშუალება, რამდენადაც ეს ელემენტები ქმნიან მისი რესურსული ბაზის ძირითად საფუძველს. პრაკტიკულად შეთანანყობილია მეურნეობის ყველა დარგთან და ადამიანის საქმიანობის ყველა სახეობასთან, რამდენადაც მათი დიფერენციაცია და დისკრედიტულობა ქმნის გარემოს რეკრაციული პოტენციალის იმ განსხვავებას, რომელიც იწვევს ადამიანთა მოთხოვნილებას ადგილისა და შემეცნების ცვლილებასთან ერთად.

ამრიგად, ტურიზმი აქტიურ ზემოქმედებას ახდენს იმ რეგიონის (ქვეყნის) ეკონომიკაზე, სადაც იგი ძირითადად ვითარდება ამ ქვეყნის ერთობლივ მოთხოვნის მრუდი გადაინაცვლებს მარჯვნივ. იზრდება შემოსავლები, რაც შემდგომ ზრდის მწარმოებლურობას და მთლიანი შიდა პროდუქტს. ეს გაზრდილი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები კი ქვეყნის ეკონომიკის ზრდის მაჩვენებელია.

თეა თათეშვილი

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესის ადმინისტრირების ფაკულტეტის სტუდენტი

ხელმძღვანელი: ასოცირებული
პროფესორი როინ თათეშვილი

გადახდისუნარიანობის რესურსის მართვა

„ფულის შოვნა – გმირობაა, მისი შენარჩუნება – სიბრძნე, ხოლო სწორი ხარჯვა – ხელოვნება“
/ბ. ავერბახი/

ფული, ცოტა გვაქვს იგი, თუ ბევრი, მართვა სჭირდება. აჯობებს ჩვენ ვმართოთ ფული და არა ჩვენ გვმართოს ფულმა. ცხოვრების ფინანსური დაგეგმვა თვით მენეჯმენტის უმნიშვნელოვანების ასპექტია პიროვნების რაციონალური ფინანსური ქცევა. ფინანსური სახსრები ცხოვრების ძირითადი მიზანი არ უნდა იყოს, მაგრამ ასეთი მიზნის მიღწევას თუნდაც ჩვენი საკუთარი პოტენციალის გახსნის მიმართულებით ფული სჭირდება, რომლის საშუალებით დაფინანსდება:

- ✓ სწავლა, იდეები, პროექტები;
- ✓ საქმის წამოწყება;
- ✓ საინტერესო საქმის მოძებნა და სხვა.

ამის გარდა ფინანსური სახსრები უზრუნველყოფენ ადამიანის შინაგან კომფორტს. ამის გარეშე კი ადამიანი არამყარია.

ყოველივე აქედან გამომდინარე, რომელიდაც ეტაპზე ადამიანები მიღიან იმ დასკვნამდე, რომ მათ ხელში არსებულ ფულს კონტროლი სჭირდება. ამის მიღწევა მხოლოდ ფინანსური დაგეგმვით შეიძლება. იგი საჭიროა ყველა ოჯახისთვის, თითოეული მისი წევრისთვის, რადგან თუ ადამიანი თვითონ არ მართავს თავის ფულს, მაშინ ფული მართავს ადამიანს და ის მას მეტად ქაოტურს, უყაირათოს და მოუწესრიგებელს ხდის. პირადი ფინანსური სახსრების მართვას საფუძვლად უდევს ფინანსური ქცევის რამდენიმე პრინციპი:

ეს პრინციპებია:

- ✓ ფულის ყველა ნაკადის გაკონტროლება
- ✓ დანაზოგების შექმნა
- ✓ ინვესტიციების განხორციელება
- ✓ რისკის დაზღვევა
- ✓ პირადი ფინანსური დაგეგმა

პირადი ფინანსების დაგეგმვის სპეციალისტები გვირჩევენ, რომ ჯერ ჩამოვაყალიბოთ მიზნები და მხოლოდ მოვახდინოთ პრიორიტეტების განთავსება. ეს იმიტომ არის საჭირო, რომ შევძლოთ პრიორიტეტების რიგითობით დალაგება. აღნიშნული სფეროს სპეციალისტები გვთავაზობენ ეიზენჰაუერის მატრიცას (ნახ. 1), რომელშიც 4 – კვადრატი არის მოთავსებული: სასწრაფო და მნიშვნელოვანი საქმეები, არასასწრაფო, მაგრამ მნიშვნელოვანი საქმეები, უმნიშვნელო და არასასწრაფო საქმეები, სასწრაფო, მაგრამ არ განვიხილოთ ისინი.

➤ სასწრაფო და მნიშვნელოვანია პირველი საჭიროების პროდუქტების ხარჯი, ბინის ქირა და კომუნალური გადასახადები, კრედიტის ხარჯი...

➤ არასასწრაფო, მაგრამ მნიშვნელოვანი ხარჯებია: მაგალითად, კერძო პირისგან აღებული ვალი, რომელიც არ არის სასწრაფოდ გადასახდელი თუმცა აუცილებელია.

➤ სასწრაფო, მაგრამ უმნიშვნელო ხარჯში შედის გაუთვალისწინებელი ხარჯი. ასეთია მაგალითად ჯარიმა.

➤ არასასწრაფო და უმნიშვნელო ხარჯები. ძნელია მათი დასახელება, მაგრამ პერიოდულად ისინი წარმოიშვებიან. მათ ადამიანის „ბიუჯეტის ქუდებსაც“ უწოდებენ. სასურველია ასეთი ხარჯები არც დავგეგმოთ და ფაქტიურად მათი არსებობა არ დავუშვათ.

ჩვენი აზრით, დაგეგმვა ცხოვრებისეული მოვლენაა, რონაც გარეშეც უბრალოდ წარმოუდგენელია ცხოვრება. ჩვენ ყოველდღიურ ცხოვრებას გაცნობიერებულად თუ გაუცნობიერებლად ვგეგმავთ და შემდეგ თანმიმდევრულად მივუყვებით ამ გეგმას. როგორც ჩვენ ყოველდღიურ ცხოვრებას და მომავალს ესაჭიროება დაგეგმვა, ასევე აუცილებელია მსხვილ ორგანიზაციებში დაგეგმვაც და მართვაც.

ნინო ცხვარაძე

ახალი უმაღლესი სასწავლებლის სტუ-
დენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი დავით გეფერიძე

ადამიანის უფლებები საქართველოში

შენი უფლებები მთავრდება იქ, სადაც იწევება სხვისი უფლე-
ბები „ადამიანის უფლებები საყოველთაოა: ისინი ყოველთვის და
ყველგან, მთელ მსოფლიოში ერთი და იგივეა ყველა ადამიანის-
თვის. ადამიანის უფლებები ხელშეუვალია: თქვენ ვერ დაკარ-
გავთ ამ უფლებებს, ისევე როგორც ვერ შეწყვეტი ადამიანად
ყოფნას. ადამიანის უფლებები განუყოფელია: ვერავინ წაგარ-
ომევთ უფლებას იმის გამო, რომ ის „ნაკლებადმნიშვნელოვანია“
ან „უმნიშვნელოა“. ადამიანის უფლებები ურთიერთდამოკიდე-
ბულია: ადამიანის უფლებები ერთობლივად ქმნის ურთიერთდამ-
ხმარე სისტემას. ადამიანის უფლებები ასახავს ადამიანის ძირი-
თად საჭიროებებს. ისინი ქმნის ძირითად სტანდარტებს, რომელ-
თა გარეშე ადამიანები ვერ იცხოვრებენ ღირსულად. ადამიანის
უფლებების შელახვა ნიშნავს, ადამიანს მოეპყრო ისე, თითქოს ის
არ იყოს ადამიანი. ადამიანის უფლებების პროპაგანდირება ნიშ-
ნავს ყველა ადამიანის ღირსების მიმართ პატივისცემის მოთხოვ-
ნას. ადამიანის უფლებათა დაცვის დღევანდელი საერთაშორისო
ინსტრუმენტების წერილობითი სახით გაფორმებული წინამორ-
ბედებია დოკუმენტები, რომლებშიც ადამიანის უფლებებია დეკ-
ლარირებული, როგორიც არის „დიდი ქარტია“ (1215 წ.), ინგლი-
სის უფლებათა ბილი (1689 წ.), საფრანგეთის მამაკაცისა და მოქა-
ლაქის უფლებათა დეკლარაცია (1789 წ.) და აშშ-ის კონსტიტუცია
და „უფლებათა ბილი“ (1791 წ.).

(წყარო : ფლაუერსი, ნენსი. კომპასიტო: სახელმძღვ. ადა-

მიანის უფლებათა განათლ. სფეროში ბავშვებისათვის/ რედ. და თანაავტ. ნენსი ფლაუერსი; სახელმძღვ. მომზადებაში მონაწილეობდნენ: მარია ემილია ბრედეროდე-სანტოსი [და სხვ.]; საბოლოო რედ. უუჟანა სელენი; ილ. დაიანა ნეგი; [მთარმგნ.: თამარ მიქაელ, ანა გეგეჭკორი; რედ. დავით გელაშვილი] – [თბ., 2009.]

ადამიანის უფლებების დაცვა დღეს ჩვენს ქვეყანაში აქტუალობას არ კარგავს. თანამედროვე მსოფლიო ადამიანს, საზოგადოების რიგით წევრს, ზრუნვის უპირველეს ობიექტად აცხადებს. ადამიანის უფლებები, როგორც ცნება და გაგება ყალიბდება და ვითარდება ადამიანის ისტორიის მთელ მანძილზე. პირველი კოდიფიცირებული კანონები, რომელიც შეიცავს ადამიანის უფლების შესახებ ნორმებს ესაა; პამურაბის კანონები“, რომელიც 4000 წლის წინ შეიქმნა. მას შემდეგ ეტაპობრივად ყალიბდება ადამინის უფლებები. დღესდღეობით ყველა დემოკრატიული სახელმწიფოს მიზანს და ვალდებულებას წარმოადგენს ადამიანის უფლებების დაცვა. კონსტიტუცია და საქართველოს ხელშეკრულებები ადამიანის უფლების დაცვის ძირითად წყაროს წაროადგენს. საქართველოს კონსტიტუციის მეშვიდე მუხლის თანახმად „სახელმწიფო ცნობს და იცავს ადამიანის საყოველთაოდ ალიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებებს“, კონსტიტუცია ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებებს როგორც უშუალოდ მოქმედ სამართალს, ისე განიხილავს, რაც ყველა სახელმწიფო ორგანოს ავალდებულებს თავისი მოქმედება, მათ მიერ მიღებული ყველა გადაწყვეტილება ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოიყვანონ.

ასევე საქართველოს კონსტიტუციის მე-14 მუხლის თანახმად: ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია და კანონის წინაშე თანასწორია განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრე-

ბელი ადგილისა“. ყველა ზემოჩამოთვლილი უფლებები ადამიანის ძირითადი და უმნიშვნელოვანესი უფლებებია...საქართველოში ადამიანის უფლებრივი მდგომარეობა მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა. ქვეყანაში ჯერ კიდევ ბევრია ადამიანის უფლების დარღვევის ფაქტები. ერთ-ერთი მათგანია ოჯახური ძალადობა. ქვეყანაში ირლვევა კონსტიტუციით გათვალისწინებული რელიგიის თავისუფლების უფლება. იდევნება განსხვავებული რელიგიის მქონე პირები და თავს ესხმიან რელიგიურ ნაგებობებს. უკანასკნელ პერიოდში საქართველოში დაფიქსირდა პატიმართა მიმართ არაადამიანური მოპყრობის ფაქტები და დარღვეული იქნა მათი უფლებები. ადამიანის უფლებები დღეს ირლვევა ყველგან, სადაც სტაბილური ვითარება არ არის. მაგალითად, საქართველოში, სადაც ქვეყნის მცხოვრებთა 10-15% თავის სახლში ცხოვრება ეკრძალება. არსებობს აგრეთვე უმუშევრობა ანუ დარღვეულია შრომის უფლება. საგანგაშო და შემაშფოთებელია ბავშვთა უფლებების დაცვის მდგომარეობის კუთხით. ქალთა უფლებები, სიტყვის თავისუფლება, მედია საშუალებები, სასამართლო სისტემის პოლიტიზირება, მძიმე მდგომარეობა სასჯელაღსრულების დაწესებულებების, ეროვნული და რელიგიური უმცირესობების უფლებების დარღვევა – ეს არის საკითხები, რომელთა მიმართ გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს რეკომენდაციით, თბილისმა მეტი ყურადღება უნდა გამოიჩინოს.

ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები მუდმივ, უზენაეს ღირებულებებს წარმოადგენს, თუმცა მსოფლიმებდელობრივი არსით სახელმწიფოს მიერ ხელისუფლების განხორციელებისას ასევე გულისხმობს ერთადერთ სამართლებრივ ბერკეტს. შეზღუდული ძალაუფლების პრინციპის თანახმად, ხელისუფლებას აქვს კანონით შემოფარგლული უფლებამოსილებანი, ხოლო ადამიანს აქვს ყველაფრის უფლება, რასაც კანონი არ კრძალავს. ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების საკითხი ხაზგასმით არის აღნიშნული საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმების დოკუმენტში. მასში შესულია ნორმები კანონის უზენაესობის, ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა პატივისცემის შე-

სახებ. შეთანხმებაში საუბარია საქართველოს ევროპული მის-
წრაფებებსა და იმ საერთო ღირებულებებზე, რომელზეც დგას
ევროკავშირი და რაც ნებისმიერი დემოკრატიული სახელმწი-
ფოს განვითარების წინაპირობაა. ქვეყნის ხელისუფლება ცდი-
ლობს დაიცვას მოქალაქეთა უფლებები და არ მოხდეს მათი
დარღვევა. სისტემას დახვეწა სჭირდება, რაც გარკვეულ დროს
მოთხოვს...

ნინო ცხვარაძე

ახალი უმაღლეს სასწავლებლის სტუ-
დენტი

ხელმძღვანელი: ასოცირებული
პროფესიონალური სოფო ჩქოფობა

ირანის პირთვული პროგრამა – დაკირისპირებით შეთანხმებამდე

მეორე მსოფლიო ომის დასასრულს სამხედრო-პოლიტიკურ არენაზე მასობრივი განადგურების იარაღის-ბირთვული ბომბის გამოჩენამ მნიშვნელოვანი საფრთხეები წარმოშვა. ბირთვულმა იარაღმა როგორც სამხედრო, ისე პოლიტიკური დატვირთვა შეიძინა და ომის შემდგომ მსოფლიო წესრიგზე დიდი გავლენა იქონია. საერთაშორისო თანამეგობრობა მოწოდებულია ერთობლივი ძალისხმევით მოახდინონ ბირთვული იარაღის გაუვრცელებლობა, ხელი შეუწყოს მშიდობიანი მიზნებისათვის ბირთვული ენერგიის გამოყენებას, რადგან ნავთობის მარაგი ამოუწურავი არ არის. ეს პრობლემა ეხება ირანის ისლამური რესპუბლიკის ბირთვულ პროგრამას.

ირანის ბირთვული პროგრამის განხორციელება 1950 წელს ამერიკის შეერთებული შტატების დახმარებით დაიწყო. მისი განხორციელების მიზანი იყო ალტერნატიული ენერგიის გამომუშავებისათვის აუცილებელი ბირთვული ინფრასტრუქტურის შექმნა. ირანმა ბირთვული იარაღის გაუვრცელებლობის ხელშეკრულებას ხელი მოაწერა 1968 წელს, ხოლო რატიფიცირება მოახდინა 1970 წელს. 1979 წლამდე მსოფლიო საზოგადოება აღიარებდა ირანის უფლებას, განევითარებინა ბირთვული პროგრამა სამოქალაქო მშვიდობიან დონეზე.

1979 წელს ირანში ხელისუფლების ცვლილებისა და ისლა-

მური რესპუბლიკის ჩამოყალიბების შემდეგ საერთაშორისო თანამეგობრობის დამოკიდებულება ამ ქვეყნის ბირთვული პროგრამის მიმართ რადიკალურად შეიცვალა. მას შემდეგ ურთიერთობა დასავლეთის ქვეყნებსა და ირანს შორის დაიძაბა და მუდმივ დაპირისპირებაში გადაიზარდა. ირანის მიერ ბირთვული იარაღის შექმნის შესაძლებლობასთან ერთად განიხილება ამ ქვეყნის აშკარა თუ ფარული მონაწილეობა მსოფლიოში, უპირველესად კი ახლო აღმოსავლეთში, მიმდინარე პროცესებში.

დასავლეთის ქვეყნებსა და ირანს შორის არსებული კრიზისი მოქმედებს როგორც ახლო აღმოსავლეთის სტაბილურობაზე, ასევე თავად დასავლეთის ქვეყნების მდგომარეობაზეც, რადგან ნავთობრესურსების მომარაგების თვალსაზრისით ირანს შეუძლია სერიოზული დახმარება გაუწიოს ევროპულ ქვეყნებს და მიაწოდოს, მაგალითად, გაზი იმაზე დაბალ ფასად ვიდრე ამას აკეთებს რუსეთი. მიუხედავად ურთიერთსასარგებლო საკითხებისა ორი მხარე დღემდე ვერ ახერხებს სიტუაციის დასტაბილურებას, დიპლომატია უძლეურია ისევე, როგორც ირანისთვის დაწესებული სანქციები და სამხედრო პრევენციის მუქარა. ირანი მუდმივად აცხადებს, რომ ბირთვულ პროგრამას აქვს მშვიდობიანი სამოქალაქო დანიშნულება და მის განხორციელებაზე უარს არ იტყვის.

თანამედროვე ეპოქაში ირანის ისლამურ რესპუბლიკაში მიმდინარე პროცესები მსოფლიო სახელწიფოთა განსჯის საგანია. ირანის მიერ ბირთვული იარაღის შექმნის შესაძლებლობასთან ერთად განიხილება ამ ქვეყნის აშკარა თუ ფარული მონაწილეობა მსოფლიოში, უპირველესად კი ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარე პროცესებში. უკანასკნელი ათწლეულის მანძილზე ირანის ისლამური რესპუბლიკა რთულ გეოპოლიტიკურ თამაშს ეწევა დედამიწის სხვადასხვა წერტილში, სწორედ ამიტომ ირანი ჩამოყალიბდა ანგარიშგასანევ სახელმწიფოდ.

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, ირანის გამოყვანა საერთაშორისო იზოლაციიდან და გონივრული კომპრომისის მიღწევა მის ბირთვულ პროგრამასთან დაკავშირებით საერთაშორისო პოლიტიკისა და დიპლომატიის გადაუდებელი ამოცანაა.

Student of New Higer Education Institute
YULIA TETVADZE

Supervisor: **Marine Donguzashvili**

HOW TO PROMOTE YOUR BUSINESS

Business promotion is an integral part of any business's success, as it is through promotion that a business expands its customer/client base and opens new windows of opportunity. There are many ways to promote a business, and each varies in regards to time, labor and costs. Many business plans use a combination of methods, based on individual needs and circumstances. Here are suggestions for how to promote your business

1) Create a brand image, or logo. Widespread brand recognition is your goal, as it will give your business credibility and inspire others to spread the word about your business. Grow your brand by placing your logo in your business stationary, business cards, email signatures, brochures, signs, website and merchandising materials.

2) Network. Meeting professionals from other, related businesses is an effective form of business promotion, as it provides you with opportunities to learn about your competitors, ask for referrals, form mutually beneficial partnerships in complementary industries and spread awareness about your business throughout a group of like-minded people. Network with other professionals in the following ways:

- Attend networking group meetings.
- Introduce yourself to people at the meetings.
- Ask relevant questions during group discussions.
- Hand out your business cards.

3) Advertise. Consider these methods for advertising your business:

- Signs.
- Print..
- Commercials.
- Advertisements.
- Direct mail.
- Public relations (PR) firms.
- Internet.
- AR Advertising.

4) Rely on the power of social networks. Social networks have become the new darling of advertising because much of the legwork is being done by dedicated fans, for free. You could pay someone to advertise for you, or you could establish a social community of fans who advertise by word of mouth, at little or no cost. What's it going to be?

5) Develop relationships with your customers. Customers are people — not numbers — and it is important that you put consideration and effort into building personal relationships with them. For example, when you send out Christmas cards each year, you not only gain customer loyalty but you also inspire customers to promote your business to the people they know.

6) Encourage customers to talk about their experience using your business. There is no tool more powerful than people talking with their family members or friends about your product or the quality of your work. If your customers are fully satisfied then you should ask them to refer you or your product to their family or friends. It is important to realise that your customers may not do so automatically and sometime a little poke requesting them to refer your business may work wonders.

თამაშის მურჯიკელი

სამცხე-ჯავახთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლის სპეციალობის
II კურსის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი დავით გეფერიძე

შეკრეპირისა და მართვისას თავისუფლება საქართველოს კონსტიტუციის მიხედვით

კონსტიტუცია, როგორც ქვეყნის უზენაესი კანონი, გარკვეულ ღირებულებებს ეფუძნება. საქართველოს კონსტიტუციამ მთავარ ღირებულებად სწორედ ადამიანი, მისი ღირსება და თავისუფლება დაასახელა. ამის გამოხატულებაა კონსტიტუციის მე-7 მუხლი, რომელიც მდგომარეობს შემდეგში: „სახელმწიფო ცნობს და იცავს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებებს. ხელისუფლების განხორციელებისას ხალხი და სახელმწიფო შეზღუდული არიან ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით, როგორც უშუალოდ მოქმედი სამართლით“.¹

თითოეული ეს უფლება, რომელიც მოცემულია კონსტიტუციაში უაღრესად მნიშვნელოვანია, რადგან კაცობრიობამ საკმაოდ დიდი და სისხლიანო გზა განვლო, რათა განემტკიცებინა ისინი.

მართლაც, ყოველი დემოკრატიული სახელმწიფოს უპირველესი საზრუნავი უნდა იყოს ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა, კანონმდებლობის დემოკრა-

¹<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346>

ტიზაცია, კანონიერების და მართლწესრიგის განმტკიცება, საქ-
მეზე ჭეშმარიტების დადგენა, უსაფუძვლო დასჯის გამორიცხ-
ვა, რაც სათანადოდაა ასახული სამართალწარმოების კონსტი-
ტუციური პრინციპების სისტემაში. უმნიშვნელოვანეს ამ ინ-
სტიტუტებიდან წარმოადგენს შეკრებებისა და მანიფესტაციე-
ბის თავისუფლება.

ჩვენი თემის ძირითადი მიზანია გამოვკვეთოთ თუ რას ნიშ-
ნავს შეკრებებისა და მანიფესტაციების თავისუფლება, რით
არის მნიშვნელოვანი თანამედროვე საზოგადოებისათვის და
არის თუ არა ხარვეზები ამ საკითხთან დაკავშირებით ჩვენს კა-
ნონმდებლობაში.

შეკრებებისა და მანიფესტაციების თავისუფლება ე.წ. სა-
კომუნიკაციო უფლებაა და იცავს მოქალაქის თავისუფალ გან-
ვითარებას საზოგადოებაში, იგი უზრუნველყოფს ადამიანის
უფლებას, შეხვდეს და უფლება ქონდეს სხვა ადამიანებთან. ეს
უფლება უზრუნველყოფს ადამიანთა თავისუფლებას, რომლის
მიხედვითაც, ძირითადი უფლებები, რომლებიც ყოველ ინდი-
ვიდს ცალ-ცალკე აქვს, ამ ინდივიდებმა ცალ-ცალკე გამოიყე-
ნონ. აქ შეიძლება დავასახელოთ აზრის და ინფორმაციის, აგ-
რეთვე რწმენის და სინდისის თავისუფლებები.

სანამ უშუალოდ ამ უფლების აქტიურ განხილვაზე გადა-
ვალთ, საინტერესოა ისტორიულად თუ რა მნიშვნელობა ენიჭე-
ბოდა მას. შეკრების უფლება კონსტიტუციის რანგში თავდა-
პირველად ჯერ კიდევ საქართველოს პირველ კონსტიტუციაში
გვხვდება. საქართველოს 1921 წლის კონსტიტუციით აღიარე-
ბული იყო საჯაროდ და უიარაღოდ „როგორც ჭერქვეშ, ისე გა-
რეთ“ შეკრების უფლება.¹

საბჭოურ საქართველოში კი პირველად, 1937 წლის 13 თე-
ბერვლის კონსტიტუციით დაფიქსირდა კრებების, მიტინგების,
მსვლელობებისა და დემონსტრაციების თავისუფლება². თუმცა,
საბჭოთა პრაქტიკამ გვაჩვენა, რომ ეს უფლება საბჭოთა სა-

¹ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის 1921 წლის კონსტი-
ტუციის 33-ე და 34-ე მუხლები.

² საბჭოთა კავშირის 1937 წლის კონსტიტუციის 138-ე მუხლი.

ქართველოში მხოლოდ დეკლარაციული, ილუზორული ხასიათის იყო და პრაქტიკაში იგი თითქმის არ იყო გამოყენებული. 1995 წლის კონსტიტუციის 25-ე მუხლის პირვანდელმა რედაქტიამ 2005 წლის 23 დეკემბრის კონსტიტუციური კანონით სახეცვლილება განიცადა. შედეგად კონსტიტუციის 25-ე მუხლის პირველ პუნქტში ამოღებულ იქნა სიტყვები „უშიშროების სამსახურის“ და იგი შეიცვალა სიტყვებით „შინაგან საქმეთა სამინისტროს“. ეს იყო მუხლის მხოლოდ ფორმალური სახეცვლილება, რაც გამოიწვია თვით სახელმწიფო ორგანოთა სტრუქტურულმა ტრანსფორმაციამ სახელწოდების შეცვლასთან დაკავშირებით.

გარდა ამისა ამ უფლების დიდი მნიშვნელობა და ღირებულება იმაშიც გამოიხატება, რომ ის მოცემულია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში, რომელიც მიიღეს 1948 წლის 10 დეკემბერს. დეკლარაციის მე-20 მუხლის I ნაწილში პირდაპირ მოცემულია „ყველას აქვს უფლება მშვიდობიანი შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება“.

საბოლოოდ უნდა აღვნიშნოთ, თუ როგორ ჩამოყალიბდა კონსტიტუციის 25-ე მუხლი.

1. ყველას, გარდა იმ პირებისა, რომლებიც არიან სამხედრო ძალებისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს შემადგენლობაში, უფლება აქვს წინასწარი ნებართვის გარეშე შეიკრიბოს საჯაროდ და უიარალოდ როგორც ჭერქვეშ, ისე გარეთ.

2. კანონით შეიძლება დაწესდეს ხელისუფლების წინასწარი გაფრთხილების აუცილებლობა, თუ შეკრება ან მანიფესტაცია ხალხისა და ტრანსპორტის სამოძრაო ადგილას იმართება.

3. ხელისუფლებას შეუძლია შეკრების ან მანიფესტაციის შეწყვეტა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მან კანონსაწინააღმდეგო ხასიათი მიიღო.

ზოგადად, შეკრებებისა და მანიფესტაციების თავისუფლება ორი მნიშვნელოვანი ასპექტით ხასიათდება. პირველი არის კავშირი კონსტიტუციით აღიარებული დემოკრატიის პრინციპთან. მართლაც დემოკრატიული სახელმწიფო ვერ იარსებებს თუ მის მოქალაქეებს არ ექნებათ შესაძლებლობა, შეკრებაზე გამოთქვან თავიანთი პოლიტიკური შეხედულებები, მოუსმინონ

სხვა მოქალაქეთა მოსაზრებებს, საჯაროდ გამოხატონ თავიანთი შეხედულებები. ამ უფლებით თანაბარი და სრულფასოვანი სარგებლობის შესაძლებლობა საზოგადოების ღიაობას და დემოკრატიულობის ხარისხს განსაზღვრავს. დემოკრატიული და პლურალური საზოგადოების საზრდოა აზრთა ვერბალური და-პირისპირება. მეორე ასპექტი მდგომარეობს ადამიანის ლირსებისა და პიროვნული თავისუფლების პატივისცემასა და აღიარებაში. ადამიანის ელემენტარული მოთხოვნილება არაა სხვა ადამიანებისაგან იზოლირება, არამედ მათთან ურთიერთობა, საუბარი და დისკუსია.

ამასთან ერთად, შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლება არ არის აბსოლუტური ხასიათის. ამ უფლების, ისევე როგორც გამოხატვის თავისუფლების სხვა ფორმების შეზღუდვა დასაშვებია კონსტიტუციით გათვალისწინებული ლეგიტიმური საფუძვლის არსებობის, სხვა კონსტიტუციური უფლებებისა და პრინციპების უზრუნველყოფის მიზნით.

ცნება შეკრება და მანიფესტაცია სხვადასხვაგვარად განიმარტება. ამ განმარტებას ჩვენ ვხვდებით საქართველოს კანონში „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“, რომლის მიხედვითაც შეკრება არის მოქალაქეთა ჯგუფის შეკრება ჭერქევში ან გარეთ, მიტინგი საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში, სოლიდარობის ან პროტესტის გამოხატვის მიზნით. მანიფესტაცია კი არის მოქალაქეთა დემონსტრაცია, მასობრივი საჯარო გამოსავლა, ქუჩაში მსვლელობა სოლიდარობის ან პროტესტის გამოხატვის მიზნით, ან მსვლელობა პლაკატების, ლოზუნგების, ტრანპარანტების და სხვა სახვითი საშუალებათა გამოყენებით.¹

ფაქტობრივად, შეკრების თავისუფლება უფრო მრავლის-მომცველი უფლებაა, ხოლო მანიფესტაციების თავისუფლება ანუ უფლება საკუთარი მოსაზრებების ერთობლივ საჯარო გამოცხადებაზე წარმოადგენს შეკრების თავისუფლების ერთერთ გამოხატულებას.

¹ საქართველოს კანონი შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ მე-3 მუხლის ა) და ბ) ნაწილები.

კონსტიტუციის 25-ე მუხლით დაცული შეკრებისათვის საკმარისია მინიმუმ ორი შეკრებაში მონაწილე პირი.

შეკრების თავისუფლებაში იგულისხმება შეკრებები, როგორც ჭერქვეშ, ისე გარეთ, ანუ „ღია ცისქვეშ“. „გარეთ“ ანუ „ღია ცისქვეშ“ შეკრება გულისხმობს შეკრებას, რომელიც იმართება ისეთ ადგილზე, სადაც სხვა ადამიანებს უშუალო კონტაქტი აქვთ შეკრებაში მონაწილე ადამიანებთან, ანუ შეკრების ადგილი არ არის შემოსაზღვრული რაიმე ნაგებობით (ლობით, კედლებით და ა.შ. შიდა ეზო ან სახურავის არმქონე სპორტული ნაგებობა-სტადიონი).

კონსტიტუციის 25-ე მუხლით დაცული სფერო ვრცელდება არა მხოლოდ წინასწარგანზრახულ და დაგეგმილ შეკრებაზე, არამედ სპონტანურ შეკრებებზეც. სპონტანურ, უცაბედ დემონსტრაციებზე არ ვრცელდება წინასწარი გაფრთხილების ვალდებულება.⁵ აქ უნდა გავითვალისწინოთ, რომ შეკრების ძირითადი უფლებით არ არის დაცული ადამიანთა მოულოდნელი შეჯგუფება რაიმე ფაქტთან დაკავშირებით. მაგალითად, ავტოავარიის სანახავად ან ქუჩებში სროლის შედეგად მოკლული პირის გვამთან. ასეთი შეჯგუფება უნდა განვასხვავოთ სპონტანური შეკრებებისაგან, რომლის, ისევე როგორც წინასწარ ორგანიზებული შეკრების ძირითადი მახასიათებელი ნიშანია ერთობლივი, საზოგადოებისათვის მნიშვნელოვანი მიზნის საფუძველზე ადამიანთა წინასწარი შეთანხმება და შეხვედრა და არა მათი უბრალო თავშეყრა თუ ერთმანეთის გვერდით დგომა.

შეკრებებსა და მანიფესტაციებზე საუბრისას აუცილებელია ყურადღება გავამახვილოთ, მისი გამართვის ადგილზე, დროზე და საშუალებებზე.

შეკრებისა და მანიფესტაციათა ჩატარების ადგილის შესახებ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ უკვე 2-ჯერ იმსჯელა.² რის საფუძველზეც ჩვენ შეგვიძლია დავასკვნათ,

⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2002 წლის 5 ნოემბრის გადაწყვეტილება.

² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის გადაწყვეტილება.

რომ სახელმწიფოს არ აქვს კანონით გათვალისწინებული შე-საძლებლობა წინასწარ დაადგინოს აღნიშნული უფლებით სარ-გებლობის გეოგრაფია. მას შეუძლია მოქალაქეებს სხვადასხვა ადგილები შესთავაზოს შეკრების ჩასატარებლად. თუმცა უნდა აღვნიშნოთ, რომ კანონმდებელი ზღუდავს შეკრებებისა და მა-ნიფესტაციების ჩატარებას გარკვეულ ტერიტორიებზე, ამაზე პირდაპირ უთითებს საქართველოს კანონი „შეკრებებისა და მა-ნიფესტაციების შესახებ“. ამ კანონის მე-9 მუხლში ჩამოთვლი-ლია ის ადგილები, სადაც აკალულია შეკრებებისა და მანიფეს-ტაციების ჩატარება შემდეგ შენობებთან და მათი შესასვლელე-ბიდან ოცი მეტრის რადიუსში მდებარე ტერიტორიაზე:

1. საქართველოს პროეურატურის, პოლიციის, პენიტენ-ციური დაწესებულებებისა და სამართალდამცავი ორგანოების შენობები;

2. რკინიგზის სადგურები, აეროპორტები, პორტები;

3. სამხედრო ნაწილებსა და ობიექტებში და მათი შესას-ვლელებიდან ასი მეტრის რადიუსში მდებარე ტერიტორიაზე;

4. შენობების შესასვლელებთან, ავტომაგისტრალებისა და რკინიგზის ბლოკირება;

5. ადმინისტრაციული ორგანო, რომლის შენობის მიმდება-რე ტერიტორიაზედაც ტარდება შეკრება ან მანიფესტაცია, შე-ნობის ბლოკირებისა და დაწესებულების საქმიანობის შეფერხე-ბის თავიდან აცილების მიზნით უფლებამოსილია დააწესოს შეზღუდვა შეკრების ან მანიფესტაციის შენობიდან მოშორებით ჩატარებასთან დაკავშირებით, მაგრამ არა უმეტეს ოცი მეტრი-სა.

6. სასამართლო, რომლის შენობის მიმდებარე ტერიტორი-აზედაც ტარდება შეკრება ან მანიფესტაცია, შენობის ბლოკი-რების, დაწესებულების საქმიანობის შეფერხების თავიდან აცი-ლებისა და სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძო-ებლობის უზრუნველყოფის მიზნით უფლებამოსილია დააწესოს შეზღუდვა შეკრების ან მანიფესტაციის შენობიდან მოშორებით ჩატარებასთან დაკავშირებით, მაგრამ არა უმეტეს ოცი მეტრი-სა;

კონსტიტუციის 25-ე მუხლით დაცულია უფლება, რო-

მელიც შესაძლებლობას აძლევს პირს, მისი შეხედულებისა-მებრ აირჩიოს გამოხატვის ფორმა, საშუალება და ადგილი. კერძოდ, მას კანონით გარანტირებული უნდა ჰქონდეს უფლება, საჯაროდ და მშვიდობიანად გამოხატოს საკუთარი აზრი ქუჩის იმ ნაწილში და იმ ფორმით, რომელსაც თავად ჩათვლის მიზანშეწონილად. აზრის გამოხატვა არა მხოლოდ საუბრით, განცხადებებით, არამედ მდუმარე ფორმით ან დროებითი კონსტრუქციების აგებით (რომელიც არ იწვევს სავალი ნაწილის გადაკეტვას) არის შესაძლებელი. შეკრებაზე აზრის გამოხატვის განსაკუთრებით მწვავე ფორმაა ქუჩის გადაკეტვა. როცა ქუჩის სავალი ნაწილის დაკავებას შეკრებაში მონაწილეთა მიერ შერჩეული გამოხატვის ფორმა და საშუალება განაპირობებს, ესე იგი ის ყურადღების მიპყრიბის, საკუთარი აზრის, პროტესტის ან სოლიდარობის გამოხატვის ეფექტურ საშუალებად არის მიჩნეული. კონსტრუქციების აგება აზრის გამოსახატად ასევე წარმოადგენს კონსტიტუციურ უფლებას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით: „სახელმწიფოს მხრიდან კონსტიტუციის 25-ე მუხლით დაცულ უფლებაში ჩარევის ინტენსივობა, შეზღუდვების სიმკაცრე დამოკიდებული იქნება იმაზე, თუ რა ფორმით და რა მიზნით ხორციელდება ქმედება“. თუ შეკრების მონაწილეები ისეთ ფორმას ირჩევენ, რომელიც სავალი გზის თვითნებურად გადაკეტვას ითვალისწინებს, გამოხატვის ასეთ ფორმას არ იცავს კონსტიტუციის 25-ე მუხლი. რადგან შეკრება და მანიფესტაცია, რომელიც სავალ ნაწილზე იმართება, არღვევს ტრანსპორტის მოძრაობის ჩვეულ რიტმს. შეკრების ასეთი ფორმის აკრძალვის მიზანი სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა. ამიტომაც ასეთი ფორმის აკრძალვა კონსტიტუციის 25-ე მუხლის შესაბამისია. ამავე დროს, „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ კანონის ნორმებზე მსჯელობისას სასამართლომ აღნიშნა, რომ ტრანსპორტის სავალ ნაწილზე შეკრების (მანიფესტაციის) ჩატარების უფლების შეზღუდვა გაუმართლებელი იქნებოდა მაშინ, თუ გზის დაკავება მონა-

წილეთა სიმრავლის გამო ხდება, როდესაც შეკრება (მანიფესტაცია) სხვაგვარად ვერ გაიმართება. მრავალრიცხოვანი შეკრება (მანიფესტაცია) საგზაო მოძრაობის წესების დარღვევისა და სხვათა უფლებების შეზღუდვის გარეშე შეიძლება ვერ განხორციელდეს. რაც, რა თქმა უნდა, სამართლიანი გადაწყვეტილებაა და სავსებით პასუხობს თანამედროვე გამოწვევებს. ამავდროულად საქართველოს კანონში „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“¹¹ მუხლის მე-4 ნაწილში მითითებულია, რომ დაუშვებელია ტრანსპორტის სავალი ნაწილის ხელოვნურად გადაკეტვა, თუ ამას არ მოითხოვს შეკრების ან მანიფესტაციის მონაბილეთა რაოდენობა. ამ ნორმის მოქმედების პირობებში პირთა მცირერიცხოვან ჯგუფს საერთოდ ეკრძალება ქუჩის გადაკეტვა და ამ ფორმით პროტესტის გამოხატვა. ზოგადად, გზის სავალი ნაწილი არის საერთო საჯარო სიკეთე და ის წარმოადგენს ყველას კუთვნილებას. შესაბამისად, მცირერიცხოვან ჯგუფსაც უნდა შეეძლოს გარკვეული დროით გადაკეტონ ქუჩა და გამოხატონ პროტესტი. აღსანიშნავია, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც დადგენილი გონივრული დროის ტესტი წარმოადგენს უფლებით დაცულ სფეროში ჩარჩვის პროპორციულ საშუალებას. გონივრული დროით ქუჩის გადაკეტვა, თუნდაც მცირერიცხოვანი ჯგუფის მიერ, წარმოადგენს ადეკვატურ შეზღუდვას და საშუალებას აძლევს ნებისმიერ პირთა ჯგუფს, ეფექტურად განახორციელოს მისი კონსტიტუციური უფლება.

მნიშვნელოვანია აგრეთვე ისიც, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2011 წლის 18 აპრილის გადაწყვეტილებით მიუთითა „ადამიანთა ისეთი თავშეყრა ან მსვლელობა, რომელიც მოკლებულია კონკრეტულ იდეას და არ ემსახურება აზრის, ინფორმაციის გაზიარებას ან გავრცელებას, ვერ იქნება კონსტიტუციის 25-ე მუხლით დაცული შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლება. შეკრებასა და მანიფესტაციას კონსტიტუციით დაცულ უფლებად მისი მიზანი და შინაარსი აქცევს. ამიტომაც, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ შეკრება და

მანიფესტაცია, რომელიც აზრის გამოხატვას არ ემსახურება, არ თავსდება კონსტიტუციის 25-ე მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით დაცულ სფეროში. მაგალითად, კონსტიტუციის 25-ე მუხლით ვერ იქნება ისეთი თავყრილობები დაცული, როგორიცაა: თბილისობა, მცხეთობა ან სხვაგვარი სახალხო ზემები, რადგან მონაწილეთა მსგავსი შეკრება არ ისახავს მიზნად საჯაროდ კონკრეტული აზრის გამოხატვას, არამედ იგი უფრო მასობრივი კულტურული ღონისძიებაა“. მიმართ, ამგვარი მიდგომა არ არის გამართლებული. ამ შეხედულებით გამოდის, რომ 25-ე მუხლით დაცულია მხოლოდ პოლიტიკური ხასიათის შეკრებები, რაც სიმართლეს არ შეესაბამება. ეს ჩვენ სხვადასხვა გარემოებით შეგვიძლია დავასაბუთოთ. თუმცა „მიტინგი საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში“ შესაძლებელია აპოლიტიკური ხასიათისაც იყოს. ამავდროულად საქართველოს კანონში შეკრებებისა და თავისუფლებების შესახებ პირდაპირ მითითებულია „შეკრება“ არის მოქალაქეთა ჯგუფის შეკრება ჭერქვეშ ან გარეთ, მიტინგი საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში, სოლიდარობის ან პროტესტის გამოხატვის მიზნით. სოლიდარობა კი ზოგადად ნიშნავს რაიმე ქმედების ან აზრის აქტიურ მხარდაჭერას, საერთო ინტერესების ქონას, ერთსულოვნებას. აქედან გამომდინარე, შეკრება, რომელზეც საუბარია კანონში, შეიძლება აპოლიტიკურიც იყოს. ამავდროულად, აღსანიშნავია ისიც რომ 25-ე მუხლი სწორედ შეკრებებსა და მანიფესტაციებს ეხება. შეკრება კი ზოგადი და საკმაოდ მრავლისმომცველი ტერმინია და არ შეიძლება გულისხმობდეს მხოლოდ პოლიტიკური ხასიათის შეკრებებს. ასე, რომ გასართობი, კომერციული, კულტურული, სპორტული ღონისძიებები და სადღესასწაულო ზემები, კარნავალები ქუჩებსა და მოედნებში წესით უნდა განეკუთვნებოდეს კონსტიტუციის 25-ე მუხლით დაცულ სფეროს.

შეკრებებისა და მანიფესტაციების თავისუფლება არ არის აბსოლუტურად დაცული უფლება. აქედან გამომდინარე, დასაშვებია მასში სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევა. თუ რა სამართლებრივი საუძველის არსებობა ანიჭებს ამის შესაძლებლობას.

ეს არის ის შემთხვევა, როცა შეკრება თუ მანიფესტაცია კანონ-საწინააღმდეგო ხასიათს მიიღებს. საქართველოს კანონში შეკრებისა და მანიფესტაციების შესახებ მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილი მიუთითებს თუ რა შემთხვევაში შეიძლება შეკრებამ მიიღოს კანონსაწინააღმდეგო ხასიათი:

შეკრების ან მანიფესტაციის მონაწილეებს ეკრძალებათ:

ა) იქონიონ ცეცხლსასროლი იარაღი, ფეთქებადი, ადვი-ლააღებადი, რადიოაეტიური ნივთიერება ან ცივი იარაღი;

ბ) იქონიონ ისეთი საგანი ან ნივთიერება, რომელიც გამოიყენება ან შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შეკრების, ან მანიფესტაციის მონაწილეთა, ან სხვა პირთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის ზიანის მიყენების მიზნით;

გ) იქონიონ ცრემლმდენი, ნერვულ-პარალიტიკური მოქმედების ან/და მომწამვლელი ნივთიერება;

დ) იქონიონ ალკოჰოლიანი სასმელები;

ე) განზრას შექმნას დაბრკოლებები ტრანსპორტის გადა-ადგილებისათვის, მათ შორის, დაარღვიონ ამ კანონის მე-11¹ მუხლის მოთხოვნები.

„შეკრებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონი აგრეთვე ადგენს 25-ე მუხლით დაცულ სიკეთეში ჩარევის კიდევ ერთ საფუძველს. კანონის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, შეკრებისა და მანიფესტაციის ორგანიზებისას და ჩატარებისას დაუშვებელია დამხობის კენ მოწოდება. ამ შემთხვევაში ადგილი აქვს შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლების შინაარსობრივ შეზღუდვას. ასეთი შეზღუდვა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა კონსტიტუციურად ცნო, რადგან: „დაუშვებელია, რომ კონსტიტუციური უფლება თავად კონსტიტუციით დაცული დემოკრატიული წესწყობილების ხელყოფისაკენ იყოს მიმართული და კანონსაწინააღმდეგო ქმედების განხორციელების საფუძველს ქმნიდეს. გამოხატვის თავისუფლების ზღვარი გაივლის იქ, სადაც გამოხატვა კონსტიტუციით დაცულ სიკეთეს, კონსტიტუციით გაცხადებულ პრინციპებსა და ღირებულებებს შეუქმნის საფრთხეს. კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვა კონსტიტუციით დაცუ-

ლი სიკეთის უზრუნველსაყოფად შეიძლება განხორციელდეს“.¹

თემის ბოლოს კი უნდა აღვნიშნოთ, რომ შეკრებებისა და მანიფესტაციების თავისუფლება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თითოეული ადამიანისათვის და ქვეყნის დემოკრატიული პრინციპების განმსაზღვრელია. თუმცა ჯერ კიდევ შეიმჩნევა ხარვეზები ამ საკითხთან დაკავშირებით, შესაბამისად სახელმწიფომ გარკვეული ნაბიჯები უნდა გადადგას, რათა არ დაირღვეს ამა თუ იმ ადამიანის უფლება.

¹ საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, გვ. 293.

თეონა სანდუხაძე

ახალი უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტი

ხელმძღვანელი: პროფესორი
მარა გელაშვილი

ობლიგაციათა ეფექტიანობა საქართველოს საფონდო ბირჟაზე

ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების მნიშვნელოვანი რგოლი – ფასიანი ქაღალდების ბაზარი და მისი გამართული ფუნქციონირებაა. ეკონომიკური წარმატების მიღწევა შეუძლებელია ეფექტიანად ფუნქციონირებადი ფინანსური ბაზრების გარეშე. ისეთი განვითარებადი ქვეყნები, როგორიც საქართველოა, განიცდიან საკუთარი სახსრების არარსებობას, შესაბამისად, საინვესტიციო კაპიტალის მოზიდვის საუკეთესო საშუალება კი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ამუშავებაა. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების აუცილებელ წინაპირობას საფონდო ბაზარი წარმოადგენს, რომელის მეშვეობით წარმოებს ფულადი სახსრების ნაკადების გადადინება მესაკუთრეებიდან მსესხებებისაკენ, რომელებიც სახსრების ნაკლებობას განიცდიან.

ფინანსური ინსტრუმენტებს შორის ობლიგაციებს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი როლი უჭირავს. ობლიგაციათა ბაზარი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქვეყნის ეკონომიკაში, რამეთუ კორპორაციებსა და მთავრობებს საშუალებას აძლევს მოიზიდონ სახსრები თავიანთი საქმიანობის დასაფინანსებლად. აგრეთვე ეხმარება ფირმებსა და ინდივიდებს, რომ საჯარო სექტორზე ნაკლებად იყვნენ დამოკიდებულნი. მსოფლიოში ობლიგაციების გამოშვება მაღალი მდგრადობითა და განტვრეტადო-

ბით ხასიათდება. მაშინ, როდესაც აქციებისა და ობლიგაციების გამოშვება საბანკო სესხის აღებასთან შედარებით უფრო იაფი ინსტრუმენტად ითვლება, ობლიგაციის გამოშვება აქციების გაყიდვით კაპიტალის მოზიდვასთან შედარებით უფრო დაბალი რისკის მატარებელი და იაფია, მაგრამ ამონაგების ნორმაც შედარებით დაბალია.

ზოგადად უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში საობლიგაციო ბაზარი, სააქციო ბაზართან მიმართებაში, ბოლო წლებში უფრო ჯანსაღად გამოიყურებოდა. უნდა აღინიშნოს 2014 წელს 12-მა კომპანიამ საქართველოს საფონდო ბირჟაზე $45.6\$$ მილიონი ობლიგაცია და $119.3\$$ მილიონი სააქციო კაპიტალი გამოიუშვა. მიუხედავად საქართველოს საფონდო ბირჟის არსებობის მრავალწლიანი გამოცდილებისა კვლავ რჩება პრობლემები, რადგან დღეს საქართველოს საფონდო ბაზარი გამოირჩევა ძალიან დაბალი აქტივობით. თუმცა დადებითის მომასწავებელია ის ფაქტიც, რომ 2015 წლის მარტში გამართული დისკუსიების შედეგად შეთანხმება დაიდო Fitch-ის საერთაშორისო სააგენტოსთან, რომელმაც მზაობა გამოთქვა მომავალში კორპორაციულ ობლიგაციათა გამოშვებთა რეიტინგულ შეფასებებზე, რაც მთლიანობაში სისტემის სამედოობას კიდევ უფრო გაზრდის.

ამრიგად, ეკონომიკაში საინვესტიციო კაპიტალის მოზიდვის ერთ-ერთი ძირითადი საშუალება ფასიანი ქაღალდების მექანიზმის ამუშავება და ამ ბაზრის განვითარებაა. საქართველოს განუვითარებელი ფინანსური ბაზარი ართულებს უცხოური პორტფელური ინვესტიციების მოზიდვას. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განუვითარებლობის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ინსტიტუტისადმი მოსახლეობის სკეპტიკური დამოკიდებულება და ამ სფეროში გაუთვითცნობიერებაა. შესაბამისად, მიზანშეწონილი იქნება, რომ სახელმწიფომ შეიმუშავოს ისეთი კანონმდებლობა და სტრატეგიული გეგმა, რომელიც გათვლილი იქნება ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების გრძელვადიან პერსპექტივებზე. ასევე ისეთი ღონიძიებების გატარება როგორიცაა: გამჭვირვალობა, წვდომა ინფორმაციაზე, სისტე-

მური რისკების შერპილება და შესაბამისობა სათანადო საერთაშორისო სტანდარტებთან.

ამდენად, გასაგებია თუ რატომ ასრულებს ფინანსური ბაზარი მნიშვნელოვან როლს ეკონომიკაში. მსოფლიო ბანკის 2015 წლის კვლევაში ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება წარმოადგენს ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს წინაპირობას, რადგან ორგანიზებული ბაზარი ხელს უწყობს კაპიტალის განთავსებას და განაწილებას, სახსრების აკუმულირებას და მათ ჩართვას ეკონომიკის განვითარების პროცესში.

ლიზი კაპაჩიშვილი

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ბიზნესის ადმი-
ნისტრირების ფაკულტეტის სტუ-
დენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი **მაია გელაშვილი**

ინფლაციის არსი და ფიკები საქართველოში

თანამედროვე ეკონომიკურ ლიტერატურაში მაკროეკონო-
მიკურ პრობლემათა შორის განიხილავენ შრომის უნარიანი მო-
სახლეობის დასაქმებას, ინფლაციას, მთლიანი შიდა პროდუქ-
ტისა და ეროვნული შემოსავლის წარმოებას, ეკონომიკურ-
ზრდას, ფასების საერთო დინამიკას, ფულადსაკრედიტო სის-
ტემას, ეკონომიკის სახელმწიფოებრივ რეგულირებას და ა.შ.
ინფლაცია, როგორც ეკონომიკური მოვლენა, ხანგძლივი პერი-
ოდია არსებობს. ითვლება, რომ მისი აღმოცენება ნაწილობრივ
კავშირშია ფულის წარმოშობასთან, რომლის ფუნქციონირება-
ში განუწყვეტლივ მონაწილეობს.

ინფლაციას ტრადიციულად მიიჩნევენ, რომ არის ეროვნუ-
ლი ვალუტის მსყიდველობითი უნარის დაცემა. მიუხედავად
ამისა, დღეისათვის ეკონომისტთა უმრავლესობა თვლის, რომ
ინფლაცია ნიშნავს საქონელსა და მომსახურებაზე ფასების სა-
ერთო დონის მატებას. აღსანიშნავია, რომ ცალკეულ პროდუქ-
ტზე ფასების მომატება არ ნიშნავს ინფლაციას. ეს პროცესი
მხოლოდ მიმოქცევაში ჭარბი ფულის არსებობით არ არის გა-
მოწვეული. ინფლაციის გამომწვევი მიზეზი შეიძლება იყოს
დისპროპორციულობა, როდესაც სახელმწიფო ბიუჯეტის დე-
ფიციტის დაფარვის მიზნით „მბეჭდავი დაზგა“ გამოიყენება,
რაც ფასების დონეს მაღლა წევს. ინფლაცია შეიძლება გამოიწ-

ვიოს სახიფათო ინვესტიციებმაც, რომელიც ძირითადად ეკო-ნომიკის მიღიტარიზაციას გულისხმობს. ჩემი აზრით, თავისუ-ფალი ბაზარი და კონკურენციის არარსებობაც შეიძლება გახ-დეს ინლაციის გამომწვევი მიზეზი. ოლიგოპოლიური ბაზრები, რომლებსაც თანამედროვე ბაზრის არცთუ მცირე ნაწილი უკა-ვიათ, ცდილობენ ფასების მაღალი დონის შენარჩუნებას დეფი-ციტის შექმნით. ინფლაციური მოლოდინიც ხშირად იწვევს რეა-ლურ ინფლაციას. ამის მაგალითებს კი ყოველდღიურ ცხოვრე-ბაშიც ვხვდებით. ზოგადად ეკონომიკაში შეიძლება გამოვყოთ შემდეგი სახის ინფლაცია:

- მოთხოვნით გამოწვეული ინფლაცია, როდესაც მთლია-ნი მოთხოვნა ეკონომიკაში აჭარბებს არსებულ მიწოდებას;
- ინფლაცია, რომელიც ხარჯებითაა გამოწვეული, როდე-საც მზა პროდუქტებსა და მომსახურებაზე ფასები იმატებს ნედლ მასალაზე ფასების ზრდის გამო;
- ფასწარმოქმნით გამოწვეული ინფლაცია, როდესაც რამდენიმე ბიზნესმენი გადაწყვეტს, მოუმატოს ფასებს საკუ-თარი მოგების გაზრდის მიზნით;
- სექტორული ინფლაცია, როდესაც ერთ დარგში ფასე-ბის ზრდას ხვა სექტორში ზრდის ფასებს.

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ ინფლაცია წარმოად-გენს ყველაზე მწვავე სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემას, ამიტომ საჭიროა ხელისუფლებამ გაატაროს იმ ღონისძიებათა ერთობლიობა, რომელიც ხელს შეუწყობს მის შემცირებას. კერ-ძოდ:

ა) ვინაიდან ინფლაცია დაკავშირებულია დიდ დანახარ-ჯებთან, ხელისუფლებამ პირველ რიგში უნდა იზრუნოს ფისკა-ლური ხარჯების შემცირებაზე. ამისათვის საჭიროა გონივრუ-ლი საბიუჯეტო-საგადასახადო პოლიტიკის შემუშავება. მთავ-რობამ უნდა შეამციროს გადასახადების განაკვეთი. ეს საშუა-ლებას მისცემს ფირმებს გააფართოონ წარმოება და შექმნან უფრო მეტი სამუშაო ადგილი.

ბ) ასევე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სწორ ფულად-საკრე-დიტო პოლიტიკას. უნდა გაკონტროლდეს ფულის მიწოდების

მასის ზრდა. ჩემი აზრით, მთავრობამ უნდა დაარეგულიროს შე-მოსავლების პოლიტიკაც. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ხელფასი გაწონასწორებული უნდა იყოს ერთობლივი მოთხოვ-ნისა და ერთობლივი მიწოდების საფუძველზე.

ამრიგად, ინფლაცია საყოველთაო მოვლენაა. მთავრობა ყველანაირად უნდა შეეცადოს, რომ ინფლაციას ზრდის ბუნებ-რივი ტემპი ახასიათებდეს და არ იყოს ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობისთვის გამანადგურებელი შედეგის მომტანი. შე-საბამისად, მის აღმოსაფხვრელად ხელისუფლებას უნდა გააჩ-ნდეს ყოველმხრივ დასაბუთებული საგარეო პოლიტიკა, რომე-ლიც გულისხმობს სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო ვალის რაციონალურად გამოყენების რეგულირებასა და მართვას. ვფიქრობთ, ეს მეტნაკლებად შესაძლებელი გახდება მთავრო-ბის სწორი პოლიტიკის შემუშავებით.

ელენე მაისურაძე

ახალი უმაღლესი სასწავლებლის
სტუდენტი

ხელმძღვანელი: ასოცირებული
პროფესორი **სოფო ჩქოფონა**

„ისლამური სახელმწიფოს“ პოლიტიკა და საფრთხე საქართველოსთვის

ჩემს მიერ წარმოდგენილი თემა ეხება ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარე პროცესებს. აქ არსებული მდგომარეობა უდიდეს გავლენას ახდენდა და ახდენს მსოფლიო პოლიტიკაზე, განსაკუთრებით მე-20 საუკუნიდან, როცა ნავთობზე მოთხოვნამ პიკს მიაღწია. ტერორიზმი, კონფლიქტები ამ რეგიონს განსაკუთრებულ მიმზიდვებით მატებს. XXI საუკუნეში ტერორიზმი აღარ ითვლება რომელიმე ერთი სახელმწიფოს პრობლემად, ის უკვე იქცა გლობალურ საფრთხედ, რომლის წინააღმდეგაც სახელმწიფოები ერთიანდებიან და ერთობლივი ძალებით ცდილობენ აღმოფხვრან არსებული პრობლემა.

„ისლამური სახელმწიფოს შექმნა“ ნატოს უელსის სამიტზე თანამედროვეობის უპირველეს გამოწვევად დასახელდა, მის წინააღმდეგ საერთაშორისო კოალიციაც შეიქმნა, შეერთებული შტატების მდივანმა ჯონ კერიმ განაცხადა, რომ მათ წინააღმდეგ ბრძოლას შესაძლოა წლებიც კი დასჭირდეს. თვით ამერიკის შეერთებული შტატებისთვისაც კი დიდ პრობლემას წარმოადგენს ისლამური სახელმწიფო.

ISIS არსებობა იწყება 2000 წლიდან, თუმცა იგი ცოტა მოგვიანებით აღზევდა, მაშინ, როცა სირიაში სამოქალაქო ომი იყო და ერაყში არასტაბილური ვითარება ჩამოყალიბდა. ყველაზე ძლიერ ოპოზიციურ ძალად 2014 წელს ჩამოყალიბდა ტერორისტული დაჯგუფება „ისლამური სახელმწიფო“, რომელიც სულ რამდენიმე წელია რაც არსებობს და დღეს ის 450 მილიარდი

დოლარით ყველაზე მდიდარი და გავლენიანი ტერორისტული ორგანიზაციაა. მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილის 80 ქვეყნი-დან ჩასული მოჯაპედები არიან. 2015 წლის მონაცემებით 25 ათასზე მეტი უცხოელი იბრძვის მათ რიგებში.

ისლამური სახელმწიფოს ლიდერია აბუ ბაქრ ბალდადი, რომელმაც მიიღო „იბრაჰიმის ხალიფას“ ტიტული. ტერორისტული დაჯგუფების ერთ-ერთი ლიდერი პანკისის ხეობიდან წა-სული 29 წლის თარხან ბათირაშვილი იყო, იგივე ომარ ალ შიშანი. ამერიკას სახელმწიფო დეპარტამენტმა თარხან ბათირაშვილი, მეორე ქართველთან, მურად მარგოშვილთან, იგივე მუს-ლიმ ალ-შიშანთან ერთად, ტერორისტულ საქმიანობაში ეჭვმი-ტანილთა შავ სიაში შეიყვანა. თარხან ბათირაშილის გარდაცვა-ლება დადასტურდა 2016 წელს.

ე.წ. ისლამურ სახელმწიფოს საქართველოსთან პირდაპირი საზღვარი არა ქვს, თუმცა, ისინი არც ისე შორს არიან საქარ-თველოდან. მითუმეტეს, რომ რადიკალი ისლამისტები უკვე მი-უახლოვდნენ თურქეთის საზღვარს.

აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტმა გამოაქვეყნა ანგარი-ში, რომელშიც აღნიშნულია, რომ საქართველო რჩება საერთა-შორისო ტერორიზმის წყაროდ და ტრანზიტულ ქვეყნად. დო-კუმენტში ასევე საუბარია სირიასა და ერაყში "ალ-ქაიდასა" და "ისლამური სახელმწიფოს" მხარეს საბრძოლველად საქართვე-ლოდან წასულ ახალგაზრდებზეც. სხვადასხვა ინფორმაციით, აჭარიდან და პანკისის ხეობიდან 50-დან 100-მდე ქართველია წასული ტერორისტების მხარდასაჭერად.

საქართველოს საზღვრებთან არის, ერთი მხრივ, ჩრდილო-ეთ კავკასია და, მეორე მხრივ, აზერბაიჯანი. სწორედ აზერბაი-ჯანში, კახისა და ზაქეთალას რაიონებში არიან ვაჰაბიტები მომრავლებული. თურქეთშიც არის ფუნდამენტური ისლამი, მაგრამ იქ ამას პოლიტიკური ფორმა არ მიუღია, მათ სხვა პრობლემები აქვთ ქურთისტანთან დაკავშირებით. თუ ჩვენ გარკვეულ ძალებთან კონსოლიდირებულები არ ვიქნებით, პო-ლიტიკურ ისლამთან დავმარცხდებით. თუმცა ჩვენამდე სერიო-ზული პროცესებია გასავლელი. პოლიტიკური ისლამის მეშვეო-ბით გეოპოლიტიკური ცვლილებების საფრთხეა და ეს საქარ-თველოში ახალი პრობლემების მოტანას ნიშნავს.

ნათია ბელუკაძე-მამაცაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი **დავით გეჯერიძე**

სააქციო საზოგადოება-ის წორია, თანამედროვეობა, კანონი, პერსპექტივა

თანამედროვე სააქციო საზოგადოება სათავეს იღებს XVII-XVIII საუკუნეების ევროპაში. პირველი სააქციო საზოგადოებები საქართველოში ჩამოყალიბდა 1896 წელს. ეს იყო გადელხანოვის ტყავისა და ქეჩის წარმოების სააქციო საზოგადოება, შემდგომში მეტი თუმანიანცების მიერ დაარსებული „ამიერკავკასიის მანუფაქტურის სააქციო საზოგადოება“ და ა.შ. კაპიტალისტთა კლასის ქართველ წარმომადგენელთა შორის აღსანიშნავია კონიაკის წარმოების ფუძემდებელი დ. სარაჯიშვილი და ჭიათურის მარგანეცის დამუშავების ფუძემდებლები ი. ვარაზიშვილი, ს. წერეთელი და ა. ჯაყელი. ჭიათურის მარგანეცის დამუშავებელი სააქციო საზოგადოება დაფუძნდა 1879 წელს, ხოლო 1887 წელს კი – კონიაკის წარმოების სააქციო საზოგადოება. აღსანიშნავია, რომ ჭიათურის მარგანეცმრეწველთა სააქციო საზოგადოების თავდაპირველი საწესდებო კაპიტალი შეადგენდა 30 მლნ. მანეთს, მაშინ, როცა 1,5 მლნ. მანეთის საწესდებო კაპიტალი ჰქონდათ გ. ადელხანოვის და ა. მანთაშვილის სააქციო საზოგადოებებს, ხოლო სხვებს უფრო ნაკლები. ყოველივე ეს იმაზე მეტყველებს, რომ ქართველი კაცი უფრო გამბედავი და რისკიანი იყო.

კორპორაცია ასოცირდება მსხვილ საწარმოსთან, მსხვილი საწარმოს სამართლებრივი ფორმა კი არის სააქციო საზოგადოება. ამას ადასტურებენ ქართველი მეცნიერები ი. მესხია, უ.

სამადაშვილი და კორპორაციას განმარტავენ, როგორც რამდენიმე პირის გაერთიანებას საერთო მიზნის მისაღწევად, სადაც კორპორაციის ყველა მონაწილე ქმნის დამოუკიდებელ იურიდიულ პირს, უმეტესწილად აქციონერული საზოგადოებების სახით.

რაც შეეხება თანამედროვე სააქციო საზოგადოებებს, რაოდენობრივად მათ ეკონომიკაში არ უკავიათ დიდი ხვედრითი წილი, თუმცა თვისებრივი პარამეტრებით სწორედ კორპორაციებს უჭირავთ ეკონომიკურად გაბატონებული მდგომარეობა. მეურნეობის აქციონერული ფორმები მყარია და მათი საერთო მსოფლიო ტენდენცია ზრდადი.

საქართველოში სააქციო სამართლის განვითარებას არ-ცთუ ისე დიდი ისტორიული წარსული აქვს. საქართველოს სწორ ეკონომიკურ განვითარებას საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში არსებობამ უარყოფითი შედეგები მოუტანა. თანამედროვე სააქციო სამართლის ჩამოყალიბების თარიღად შეიძლება მივიჩნიოთ 1994 წლის 28 ოქტომბერი, როცა საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „მეწარმეთა შესახებ“, რომელიც დღესაც მოქმედებს, მასში ყოველწლიურად შეტანილი ცვლილებებითა და დამატებებით.

საქართველოს კანონით „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოში დაშვებულია ორი ტიპის კაპიტალური საზოგადოება – სააქციო საზოგადოება და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება. მათგან აქციების გამოშვების უფლება აქვს მხოლოდ სააქციო საზოგადოებას.

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 51.1 მუხლის მიხედვით: „სააქციო საზოგადოება არის საზოგადოება, რომლის კაპიტალი დაყოფილია წესდებით განსაზღვრული კლასისა და რაოდენობის აქციებად. აქცია არის არამატერიალიზებული სახელობითი ფასიანი ქაღალდი, რომელიც ადასტურებს სააქციო საზოგადოების ვალდებულებებს პარტნიორის (აქციონერის) მიმართ და აქციონერის უფლებებს სააქციო საზოგადოებაში. სააქციო საზოგადოების წესდებით შეიძლება განისაზღვროს ის ღირებულება, რომელზე წაკლები ღირებულებითაც დაუშვებელია ამ კლასის აქციების პირველადი განთავსება (აქ-

ციების ნომინალური ღირებულება). სააქციო საზოგადოების პასუხისმგებლობა მისი კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლება მთელი მისი ქონებით. სააქციო საზოგადოების აქციონერი პასუხს არ აგებს სააქციო საზოგადოების ვალდებულებებისათვის. სააქციო საზოგადოების დაფუძნებისას კაპიტალი შეიძლება განისაზღვროს ნებისმიერი ოდენობით.“

სს-ის საწესდებო კაპიტალი ფორმირდება აქციონერთა ქონებრივი (ფულადი ან არაფულადი) შენატანით, რომლებსაც სანაცვლოდ მიეცემათ აქციები. აქცია არის ფასიანი ქაღალდი, რომელიც ადასტურებს მისი მფლობელის უფლებებს სს-ში და, პირიქით, სს-ის ვალდებულებებს მფლობელის მიმართ. საწესდებო კაპიტალის ყოველი შემდგომი გაზრდა ხდება ახალი აქციების გამოშვების გზით. აქციათა მთლიანი რაოდენობის ღირებულება სს-ის საწესდებო კაპიტალის ჯამია. აქციონერებს მფლობელობაში შეიძლება ჰქონდეს სხვადასხვა რაოდენობის აქციები, შესაბამისად, ფლობდნენ სხვადასხვა ოდენობის წილს საზოგადოების საწესდებო კაპიტალში.

აქციონერს გააჩნია როგორც ქონებრივი, ისე არაქონებრივი უფლებები. ქონებრივია წლიურ მოგებაში წილისა (დივიდენდი) და საზოგადოების ლიკვიდაციის შემდეგ დარჩენილი წილის მიღების უფლებები, ხოლო არაქონებრივი – აქციონერთა საერთო კრებაზე დასწრებისა და ხმის მიცემით გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობის, აგრეთვე საზოგადოების ხელმძღვანელობაზე კანონით განსაზღვრული წესითა და კანონის ფარგლებში კონტროლის განხორციელების უფლებები.

სააქციო საზოგადოება სხვა კორპორაციული ფორმებისაა გამოირჩევა იმით, რომ აქციების ყიდვა-გაყიდვა პერმანენტულად მიმდინარეობს და ამიტომ მასში მუდმივად არის შესაძლებელი მესაკუთრეთა (აქციონერთა) შემადგენლობის ცვლა. ამიტომ აუცილებელია შეთანხმება, თუ დროის რომელი მომენტისთვის არსებულ აქციონერებს აქვთ საერთო კრებაში მონაწილეობის უფლება.

სააქციო საზოგადოებას ყველაზე რთული მმართველი ორგანოთა სტრუქტურა გააჩნია: ხელმძღვანელობა (დირექტორა-

ტი); სამეთვალყურეო საბჭო, რომელიც ხელმძღვანელობის საქმიანობის მაკონტროლებელი ორგანოა; და აქციონერთა საერთო კრება, რომელიც სს-ში უმაღლესი ორგანოა.

მენარმეებს აქვთ სრული თავისუფლება აირჩიონ საწარმოთა ნებისმიერი, კანონით განსაზღვრული (კანონი მენარმეთა შესახებ, მუხ. 2) ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა და ეს არჩევანის თავისუფლება მხოლოდ საწარმოთა დაფუძნების დროს არ გამოიყენება. მენარმეებს საქმიანობის პროცესში შეუძლიათ თავისუფლად შეცვალონ ერთხელ არჩეული ფორმა სხვა ფორმით. კორპორაციის რეორგანიზაცია შეიძლება მოხდეს საწარმოთა გარდაქმნით, გაყოფითა და შერწყმით. რაც შეეხება სააქციო საზოგადოებას, ის შეიძლება გარდაიქმნას: სპს-დ; კს-დ; შპს-დ; კოპერატივად. საწარმოთა გაყოფა ხდება მაშინ, როცა საწარმო საქმიანობის რამდენიმე სახეს მისდევს ერთდროულად და მისი ორგანიზაციულად მართვა რთული ხდება. არსებობს საწარმოთა გაყოფის შემდეგი შესაძლებლობა: დაყოფა და გამოყოფა. საწარმოს როგორც დაყოფა, ასევე გამოყოფა შეიძლება განხორციელდეს როგორც ახალი საწარმოების დაფუძნებით, ისე უკვე არსებულ საწარმოებთან მიერთებით. კორპორაციის რეორგანიზაციის შემდეგი სახე-საწარმოთა შერწყმა დაიშვება, მიუხედავად ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმისა. განასხვავებენ შერწყმის ორ ფორმას: როცა ერთი საწარმო უერთდება მეორეს და როცა ორი დამოუკიდებელი საწარმო ერთიანდება ერთ ახალ საწარმოდ.

სააქციო საზოგადოების გრძელვადიანი წარმატების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია მისი კორპორაციული მართვის სრულყოფა, რაც შემდგომში დადებითად აისახება: აქციონერთა უფლებების დაცვაზე, კაპიტალზე ხელმისაწვდომობის გაზრდაზე და ვალის გაიაფებაზე.

სს-ის მენეჯმენტის სათანადო რეჟიმი, კომპანიებს ხელს უწყობს მათი კაპიტალის ეფექტურად გამოყენების უზრუნველყოფაში. რაც საბოლოო ჯამში დადებითად აისახება საზოგადოების კეთილდღეობაზე, ეს კი შემდგომში, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს უცხოელი და ადგილობრივი ინვესტორების

ნდობის შენარჩუნებას და ხანგრძლივი კაპიტალდაბანდებების მოზიდვას.

ყველა მაღალგანვითარებულ ქვეყანაში სააქციო საზოგადოება არის ქვეყნის სამეურნეო სისტემის საძირკელი. განვითარებულ ქვეყნებში საკუთრების აქციონერულმა ფორმამ შეასრულა სამი ფუნქცია: კაპიტალის აკუმულაციის, საკუთრების გაზრდა-გაფართოების და შრომის სამეურნეო მოტივაციის. სააქციო საზოგადოება ამ ფუნქციებს შეასრულებს ჩვენს ეკონომიკაშიც. სააქციო საზოგადოებებს შეუძლიათ ქვეყნის ეკონომიკის მოდერნიზაცია, რაც ასე საჭირო და მნიშვნელოვანია ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკისთვის.

ნინო გალეივაშვილი

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნეს-ადმინისტრირების ფაკულტეტის სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი მაია გელაშვილი

კონკურენციის როლი ეკონომიკაში

კონკურენცია საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპია. კონკურენცია ეს არის მნარმანებლებს შორის ურთიერთობა, ფასების დადგენისა და ბაზარზე საქონლის მიწოდების შესახებ. ეკონომიკის სფეროში იგი წარმოგვიდგება როგორც მეწარმეთა შეჯიბრი საქონლის (მომსახურების) წარმოებისა და გასაღების ხელსაყრელი პირობებისათვის. ვინც გაიმარჯვება ამ შეჯიბრში, მას გარანტირებული აქვს მტკიცე პოზიციები და მაქსიმალური მოგება.

ერთი მხრივ, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ კონკურენციას ყველა ქვეყნისთვის დადებითი შედეგი მოაქვს, ვინაიდან კონკურენცია აიძულებს კომპანიებს გაზარდონ წარმოების ეფექტურითა, რადგან კონკურენცი კომპანიები ეძებენ ხარჯების შემცირების გზებს, რომ გაზარდონ საკუთარი მოგება და მიღლონ კონკურენტული უპირატესობა. კონკურენცია უზრუნველყოფს ბაზარზე მაღალპროდუქტიული კომპანიების წარმატებულ საქმიანობას, რაც თავის მხრივ იწვევს დაბალპროდუქტიული კომპანიების ბაზრიდან გასვლას. მაღალი კონკურენციის პირობებში კომპანიები ცდილობენ დანერგონ ინოვაციები, რაც ავითარებს სექტორს და ეკონომიკას. კონკურენცია ხელს უწყობს ახალი ტექნოლოგიების დანერგვასა და განვითარებას, ფასის კლებას, მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაზრდას. ჯან-

საღი და ძლიერი კონკურენცია ასევე დიდ როლს თამაშობს სახელმწიფოს მშპ-ის სტაბილურობაში. ხოლო, მეორე მხრივ, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ კონკურენციას უარყოფითი შედეგებიც მოსდევს. როდესაც ბაზარზე პროდუქცია ახალია, შეიძლება მის ბაზარზე დამკვიდრებას დიდი დრო დასჭირდეს და უკვე არსებულმა პროდუქტმა მისი კონკურენტუნარიანობაც კი გადაფაროს.

კონკურენცია თავის მხრივ დიდ როლს თამაშობს ქვეყნის ეკონომიკაზე, რადგან თავისუფალი კონკურენციის დროს, ბაზარი თავისუფალია სახელმწიფოს ჩარევისა და მონოპოლიისგან. მეწარმეს შეუძლია აწარმოოს ის, რაც მას უნდა და როგორც უნდა.

და ბოლოს მინდა აღვნიშნო, რომ კონკურენცია ეს არის ეკონომიკური მეტოქეობა, რომელიც წარმოადგენს ძირითად მარეგულირებელ მექანიზმს ხელი შეუწყოს მომხმარებლისათვის საჭირო საქონლის წარმოებას. ვთიქრობ, რომ ბაზარი უნდა იყოს კონკურენტული, ვინაიდან კონკურენციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელი ის არის, რომ კონკურენცია უზრუნველყოფს ბაზრის მოქნილობას, რაც აუცილებელია დროთა განმავლობაში ეკონომიკის ეფექტიანობის წარმოებამ შეძლოს სათანადო ადაპტირება მომხმარებელთა გემოვნებაზე, ტექნოლოგიის ცვლილებაზე და ა.შ. ამასთანავე, კონკურენტუნარიანობის ამაღლებისათვის არ არის საკმარისი მხოლოდ პროდუქციის ხარისხის გაზრდა. შესაბამისად, მიზანშეწონილად მიგვაჩინია და აუცილებელიცაა დიდი უპირატესობა მიენიჭოს ახალი საქონლის შემუშავებისა და ათვისების საკითხს, ბაზარზე ლიდერის პოზიციის მოპოვებას. ყოველივე ეს კი ხელს შეუწყობს მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებას, წარმოების მოქნილ გარდაქმნას და საბოლოოდ ქვეყნის ეკონომიკის გაზრდას.

ნინო ხუციშვილი

ახალი უმაღლესი სასწავლებლის სტუ-
დენტი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:
პროფესორი ნაზი გვარამია

გულალტრის პროფესიული აღიარების კრიტერიუმები, თანამედროვე ტექნიკებითი და საქართველო

გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან, როდესაც საქართვე-
ლო დაადგა დამოუკიდებლობის გზას და ქვეყნაში საგეგმო-ად-
მინისტრაციული ეკონომიკის ნაცვლად საფუძველი ჩაეყარა კერ-
ძო საკუთრებაზე ორიენტირებულ საპაზრო ურთიერთობებს,
ცხადია, დღის წესრიგში დადგა ინსტიტუციონალური და ინფრას-
ტრუქტურული სისტემების რადიკალური ტრანსფორმაციის აუ-
ცილებლობა, რამაც თავის მხრივ განაპირობა სახელმწიფო სა-
კუთრებაზე დაფუძნებული ბუღალტრული აღრიცხვის ერთიანი
სისტემის რღვევა და მის ნაცვლად საერთაშორისო სტანდარტებ-
ზე ორიენტირებული აღრიცხვის ახალი სისტემის ფორმირების
პროცესის დაწყება. დასახული ამოცანის პრაქტიკულ რეალიზა-
ციას საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს პროფესიონალ ბუღალ-
ტერთა და აუდიტორთა ფედერაციამ (ბაფი), რომელიც 1998
წლის აპრილში შეიქმნა საქართველოს ბუღალტერთა კლუბისა და
საქართველოს ბუღალტერთა ასოციაციის შერწყმის შედეგად.

სააღრიცხვო საქმიანობის სრულყოფის გზაზე მნიშვნელო-
ვანი ნაბიჯი გადაიდგა საქართველოს პროფესიონალ ბუღალ-
ტერთა და აუდიტორთა ფედერაციისა და აშშ-ის საერთაშორი-
სო განვითარების სააგენტოს (USAID) ერთობლივი ძალისხმე-

ვით, რასაც შედეგად მოჰყვა პარლამენტის მიერ მიღებული კანონი “ ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების რეგულირების შესახებ”, რომლის ძალითაც სააქციო საზოგადოებები 2000 წლის 1 იანვრიდან, შეზღუდული პასუხისმგებლობის, კომანდიტური, სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოებები და კომპერატივები 2001 წლის 1 იანვრიდან ბუღალტრულ აღრიცხვასა და ანგარიშგებას აწარმოებენ ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად.

თანამედროვე ეტაპზე საქართველოში აქტუალურია საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარება და შესაბამისად დანერგვა ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების სფეროში. აქედან გამომდინარე, სამეცნიერო ნაშრომში განვიხილავთ ბუღალტრის პროფესიული აღიარების საერთაშორისო პრაქტიკას რამდენიმე ქვეყნის მაგალითზე. პროფესიული აღიარების სფეროში მსოფლიოში არსებულ მიდგომებსა და ჩვენს ქვეყანაში ჩამოყალიბებულ სისტემებს შორის პარალელის გასავლებად, საქართველოს პროფესიონალ ბუღალტერთა და აუდიტორთა ფედერაციის მიერ გაკეთდა მომოხილვა ჩქერის რესპუბლიკაში 2005 წელს ევროკავშირის დაფინანსებით განხორციელებული პროექტის საფუძველზე, პროექტის მიზანი იყო ბუღალტრის პროფესიის მარეგულირებელი ნორმატიული ბაზის ანალიზი მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში. პროექტის ფარგლებში ჩატარდა პროფესიონალი ბუღალტრების ეროვნული საკვალიფიკაციო მოთხოვნების გამოკვლევა ხუთ განვითარებულ და შვიდ გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყანაში. გამოკვლევისათვის შერჩეული იყო:

ანგითარებული ქვეყნები: დანია – ფინანსური ზედამხედველობის საბჭო; **ირლანდია** – ნაფიც ბუღალტერთა ირლანდიის ინსტიტუტი; **სამხრეთ აფრიკა** – სამხრეთაფრიკის ნაფიც - ბუღალტერთა ინსტიტუტი და საზოგადოებრივ ბუღალტერთა და აუდიტორთა საბჭო; **გაერთიანებული სამეფო** – ნაფიც სერტიფიცირებულ ბუღალტერთა ასოციაცია (ACCA); **ამერიკის შეერთებული შტატები** – ნაფიც საზოგადოებრივ ბუღალტერთა ამერიკის ინსტიტუტი (AICPA).

გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნები: უნგრეთი – უნგრეთის აუდიტორთა პალატა; **პოლონეთი** – პოლონეთის აუდიტორთა

პალატა; რუმინეთი – რუმინეთის აუდიტორთა პალატა; **რუსეთი** – რუსეთის აუდიტორთა პალატა; **თურქეთი** – თურქეთის სერტიფიცირებულ საზოგადოებრივ ბუღალტერთა კავშირი; **ჩეხეთი** – ჩეხეთის აუდიტორთა პალატა; ჩეხეთის ბუღალტერთა კავშირი; **სლოვაკეთი** – სლოვაკეთის აუდიტორთა პალატა.

ჩატარებული კვლევის შედეგად გაკეთდა ანალიზი, თუ რამდენად პასუხობს გამოკვლეული ორგანიზაციების განათლების სტანდარტები ბუღალტერთა საერთაშორისო ფედერაციის მოთხოვნებს პროფესიონალი ბუღალტრების განათლებისადმი. გამოკვლევამ გამოავლინა, რომ მსოფლიოში არსებული პროფესიული ორგანიზაციები იცავენ განათლების სფეროში ბუღალტერთა საერთაშორისო ფედერაციის სტანდარტების უმრავლესობას, მაგრამ ამავე დროს პროფესიულ ორგანიზაციებს უწევთ გარკვეული სამუშაოების ჩატარება ყველა მათგანის შესასრულებლად.

განვითარებულ ქვეყნებში სურათი ასეთია:

დანია – პროფესიას წარმოადგენს ორი ორგანიზაცია: სახელმწიფო სექტორის საზოგადოებრივ ბუღალტერთა ინსტიტუტი და რეგისტრირებულ საზოგადოებრივ ბუღალტერთა ინსტიტუტი. **ირლანდია** – ირლანდიის ნაფიც ბუღალტერთა ინსტიტუტი აწესებს საკუთარი განათლების სტანდარტებს და ამავდროულად, უწყვეტი პროფესიული ზრდის დონე და ხასიათი განიხილება ბსფი-ის უწყვეტი პროფესიული ზრდის სტანდარტის ფონზე. **სამხრეთ აფრიკა** – ქვეყანაში აუდიტისა და საზოგადოებრივი ბუღალტრის საქმიანობა კანონმდებლობით რეგულირდება. ბუღალტერთა ორგანიზაციის წევრს, მოეთხოვება რეგისტრაცია კანონმდებლობის საფუძველზე შექმნილ ორგანოში, საზოგადოებრივ ბუღალტერთა და აუდიტორთა საბჭოში და ამ საბჭოს მიერ გამოცემული წესებისა და მარეგულირებელი ნორმატივების დაცვა.

გაერთიანებული სამეფო – ისტორიულად, ბუღალტრის პროფესიის რეგულირებაში განსაკუთრებით დიდი როლი უკავიათ პროფესიულ ორგანიზაციებს, რომელებიც თავად ასრულებენ ყველა ფუნქციას. ნაფიც სერტიფიცირებულ ბუღალტერთა ასოციაცია (ACCA) ადგენს თავის საკუთარ განათლების სტანდარტებს. (ACCA) ამჟამად ხელახა იხილავს თავისი უწყვეტი პროფე-

სიული ზრდის მოთხოვნებს და იგი სავალდებულო გახდება ყველა წევრისათვის. **აშშ** – არ არსებობ სპროფესიის ერთიანი მარეგულირებელი სტრუქტურა. აქ მარეგულირებელ პროცესში ჩართულია სხვადასხვა ორგანო და ორგანიზაცია. ამერიკის სერტიფიცირებულ საზოგადოებრივ ბუღალტერთა ინსტიტუტი წარმოადგენს აშშ-ის პროფესიონალ ბუღალტერთა გაერთიანებას.

გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში პროფესიონალი ბუღალტრების განათლებისადმი მიღვომები ასეთია:

უნგრეთი – აუდიტორთა პალატაზე იურიდიულ ზედამხედველობას ახორციელებს ფინანსთა სამინისტრო, ასევე საზედამხედველო ორგანო. **პოლონეთი** – აუდიტორთა პალატა აღიარებულია მარეგულირებელ და დისციპლინარულ ორგანოდ. **რუმინეთი** – აუდიტორთა პალატის კვალიფიკაცია ეყრდნობა მთავრობის ბრძანებულებას, პალატა შექმნა ფინანსთა სამინისტრომ და აუდიტორთა პალატის მოთხოვნები შესაბამისობაში ბსფ-ის სტანდარტებთან. **რუსეთი** – აუდიტორთა პალატის კვალიფიკაცია ეყრდნობა ფინანსთა სამინისტროს მოთხოვნებს და ბუღალტერთა სერტიფიცირებას ახორციელებს რამდენიმე პროფესიული ორგანიზაცია, თუმცა კანონმდებლობით იგი სავალდებულო არ არის. **თურქეთი** – კანონი დამოუკიდებელი ბუღალტრისა და სერტიფიცირებული საზოგადოებრივი ბუღალტრის შესახებ (1989წ.) განსაზღვრავს, ვინ ეწევა ამ სფეროში მომსახურებას, როგორც პროფესიონალი. **ჩეხეთის რესპუბლიკა** – ქვეყნაში, ისევე როგორც აღმოსავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებში არსებობს პროფესიული ორგანიზაციები როგორც ბუღალტრებისათვის, ასევე აუდიტორებისათვის ცალ-ცალკე. **სლოვაკეთის რესპუბლიკა** – აუდიტორთა პალატის რეგულირება ხორციელდება კანონმდებლობით. პალატა ადგენს და გამოსცემს აუდიტორთა განათლების სტანდარტებს.

ზემოთ განვიხილეთ ბუღალტრული აღრიცხვის სფეროში პროფესიული აღიარების საერთაშორისო გამოცდილება, ამავდროულად ჩვენთვის მნიშვნელოვანია თუ როგორია პროფესიული აღიარების პრაქტიკა საქართველოში და პერსპექტივები.

ჩვენს ქვეყანაში არსებული კანონმდებლობით, აღიარებულია საქართველოს პროფესიონალ ბუღალტერთა და აუდიტორთა

ფედერაციის (ბაფი) პროფესიონალი ბუღალტრის კვალიფიკაცია.

ბაფი ადგენს პროფესიული განათლების სტანდარტებს, ატარებს გამოცდებს. ბუღალტრებს პროფესიონალი ბუღალტრის კვალიფიკაცია ენიჭებათ მას შემდეგ, რაც გახდებიან ბაფის წევრები, დაამთავრებენ (ACCA)-ის ქართულენოვანი პროგრამის სრულ კურსს და დაგროვილი ექნებათ არანაკლებ 3 წლის პრაქტიკული გამოცდილება.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში პროფესიული სერტიფიცირების პრაქტიკა დაიწყო ბაფის 1998 წლიდან, სერტიფიცირების პროგრამა ძირითადად შეესაბამებოდა ბუღალტერთა საერთაშორისო ფედერაციის (ბსფ) განათლების სტანდარტებს და სწორედ ეს გარემოება გახდა 2000 წელს ბსფ-ში ბაფის განევრიანების მნიშვნელოვანი საფუძველი, რის შემდეგაც დაიწყო მუშაობა მომხდარიყო გადასვლა ლოკალური პროგრამიდან უფრო დახვეწილ, მსოფლიოში აპრობირებულ და აღიარებულ პროგრამაზე. ბსფ-ისა და უცხოელი პარტნიორების რეკომენდაციების საფუძველზე არჩევანი გაკეთდა ბრიტანეთის ნაფიც ბუღალტერთა ინსტიტუტის (ACCA)-ის პროგრამაზე და 2001 წლიდან დაიწყო მისი ქართულ ენაზე ადაპტირება.

პროგრამის დამკვიდრებას მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოსთან (USAID) თანამშრომლობამ და ადგილობრივ კანონმდებლობაზე დაყრდნობით ბაფის მიერ შემუშავებულ იქნა სახელმძღვანელოები საგადასახადო დაბეგვრაში და ბიზნესის სამართალში.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენი კვლევის ხედვა მდგომარეობს იმაში, რომ თანამედროვე ეტაპზე საქართველოში მეტად აქტუალურია ბუღალტრული აღრიცხვისა და აუდიტის სფეროში პროფესიული აღიარების საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარება და გამოყენება, ამ მიზნის მისაღწევად კი ძლიერი საუნივერსიტეტო განათლების მიღება ბუღალტრული აღრიცხვის მიმართულებით, რაც თავის მხრივ იქნება ამ სფეროში პროფესიონალი კადრების მომზადების, ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების სისტემის სრულყოფილი ფუნქციონირების გარანტი.

რიტა პარუენაშვილი

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ბიზნესის ადმინისტრი-
რების სტუდენტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი მაია გელაშვილი

საერთაშორისო ვაჭრობის როლი ეკონომიკის განვითარები

საერთაშორისო ვაჭრობას მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს საერთაშორისო ურთიერთობებში, გამომდინარე იქედან, რომ იგი უდიდეს გავლენას ახდენს საერთაშორისო პოლიტიკაზე. თანამედროვე ურთიერთდამოკიდებულ მსოფლი-ოში საბაზრო ეკონომიკა კიდევ უფრო მნიშვნელოვანს ხდის სა-ერთაშორისო ვაჭრობას. შრომის საერთაშორისო დანაწილების პირობებში, ვფიქრობ, ქვეყანას ყოველთვის სჭირდება გარკვეუ-ლი პროდუქციის იმპორტირება, ხოლო საიმპორტო ხარჯების დაფარვა შესაძლებელია ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლით. რაც უფრო დიდია ქვეყანა, მისი ეროვნული პროდუქციის უფრო დიდი ნაწილია ჩაბმული საერთაშორისო ვაჭრობაში.

ერთი მხრივ, შეგვიძლია ცალსახად აღვნიშნოთ ის ფაქტი, რომ საერთაშორისო ვაჭრობას ყველა ქვეყნისთვის დადებითი შედეგი მოაქვს, ვინაიდან იგი აძლევს თითოეულს საშუალებას მაქსიმალურად წარმოაჩინოს თავისი წარმოებული პროდუქცი-ის ხარისხი და მომსახურების ეფექტიანობა. მიმაჩნია, რომ იგი ხელს უწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ აღმავლობასა და ეკონომი-კური სტაბილურობის შექმნას. ქვეყნის მიერ გადადგმული ნა-ბიჯი, ჩაერთოს საერთაშორისო ვაჭრობაში, თავისთავად გუ-ლისხმობს მოერგოს საერთაშორისო სტანდარტებით დადგე-ნილ ნორმებსა და კანონებს, რაც თავის მხრივ, ვფიქრობ, ხელს უწყობს კანონის მაქსიმალურ დაცვასა და სამართლიანი პოლი-ტიკის განხორციელებას. ყოველივე ეს კი გარანტია ქვეყნის

განვითარებისა და აღმავლობის ეფექტიანობის გაზრდისა. ხოლო, მეორე მხრივ, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ საერთაშორისო ვაჭრობა, პირველ რიგში, ხელს უწყობს გლობალიზაციის პროცესს, რაც თითოეული ქვეყნისთვის უარყოფითი ეფექტის მომტანია გამომდინარე იქნება, რომ იგი ხელს უშლის სახელმწიფოს ეროვნული ღირებულებების არსებობას და მიზანმიმართულია ერთი მთლიანი სახელმწიფოს შექმნაზე, რაც თავის მხრივ წინაპირობაა ქვეყნის კულტურისა თუ ღირებულებების, ადამიანთა ფასეულობების განადგურებისა. სწორედ ეს შეიძლება ჩავთვალოთ საერთაშორისო ვაჭრობის უარყოფით მხარედ.

საერთაშორისო ვაჭრობის მიზნად შეიძლება ბევრი რამ მივიჩნიოთ, თუმცა მთვარი მიზანი, მაინც მსოფლიო სიმდიდრის შექმნაა. ყველა ეკონომიკას გააჩნია შეფარდებითი უპირატესობა, შესაბამისად თავისუფალი ვაჭრობა ერთ-ერთი ძირითადი ხელიშემწყობი ფაქტორია ამ უპირატესობის გამოვლენისა.

იმისათვის, რომ ქვეყანა ჩაეძას საერთაშორისო ვაჭრობაში და გააძლიეროს საექსპორტო პოტენციალი, საჭიროა სხვა-დასხვა დარგების ხელშეწყობა და ახალი რესურსების ათვისება. კერძოდ, ფირმების მიერ სხვა ქვეყნების ბაზრების ათვისება მოგების მაქსიმიზაციის მიზნით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე კი მინდა აღვნიშნო, რომ საერთაშორისო ვაჭრობა ესაა სასაქონლო ურთიერთგაცვლა ქვეყნებს შორის, რომელიც მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული რომლის ძირითადი პრინციპებია: არადისკრიმინაციული დამოკიდებულება ყველა ქვეყნის მიმართ; თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეწყობა; კონკურენციის ხელშეწყობა; განსაკუთრებული დახმარების აღმოჩენა ნაკლებად განვითარებული ქვეყნებისთვის. შესაბამისად, სახელმწიფო ვალდებულია ქვეყნის შიგნით საკუთარი რესურსებით აწარმოოს პროდუქცია, რომელიც მომხმარებლის მოთხოვნებს სრულად შეესაბამება, დააკმაყოფილებს მას და გააძლიერებს ეკონომიკას, რაც ძალიან იშვიათ შემთხვევაშია წარმატებული, გამომდინარე იქნება, რომ ყველა ქვეყანას გააჩნია შეფარდებითი უპირატესობა, რომელიც სწორედ ვაჭრობის ამ ფორმით ივსება. იმ შემთვევაში თუ ქვეყანას არ ექნება ჩამოყალიბებული ეს ურთიერთობა მეტად რთული იქნება წარმატებული ეკონომიკის შექმნა და წარმართვა, რომელიც შემდგომში გახდება ქვეყნის განვითარების წინაპირობა.

თამარა ტარტარაშვილი

საქართველოს საზოგადოებრივ
საქმეთა ინსტიტუტის (ჯიპა)
დოქტორანტი

ხელმძღვანელი:
პროფესორი თორნიკე შურლულაია

სამსრთ პავასის რეგიონის პოლიტიკი და მისი ეფექტი რეგიონალურ უსაფრთხოებაზე

სამხრეთი კავკასია (საქართველო, აზერბაიჯანი და სომხეთი) მდებარეობს კავკასიონის ქედის სამხრეთით შავ ზღვასა და კასპიის ზღვას შორის. მსოფლიო პოლიტიკურ ლიტერატურაში ტერმინი „სამხრეთ კავკასია“ ახალი დამკვიდრებულია. საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად საქართველომ, სომხეთმა და აზერბაიჯანმა დამოუკიდებლობა აღიარების, ამან თავის მხრივ რეგიონში სერიოზული გეოპოლიტიკური ცვლილებები გამოიწვია. სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები იმყოფებიან რა, საერთაშორისო სატრანსპორტო და ენერგეტიკული გადაზიდვების გზაჯვარედინზე, მუდმივად განიცდიან უფრო მსხვილი პოლიტიკური ერთეულებისა და გაერთიანებების ზემოქმედებას. მათზე გავლენის მოპოვებას ცდილობენ როგორც რეგიონალური: რუსეთი, თურქეთი, ირანი, ასევე გარე ძალები: აშშ, NATO, ევროკავშირი, ისრაელი, ჩინეთი. კავკასიაში და მის გარშე მომიმდინარე პროცესების განხილვისას, შეუძლებელია არ ვახსენოთ ისტორიული აბრეშუმის გზა ანუ სავაჭრო არტერია, რომლის გამოც მრავალი საუკუნის განმავლობაში მიდიოდა ბრძოლა კავკასიისთვის. დღეს მიმდინარე პროცესებიდან გამომდინარე, რეგიონის მომავალი დამოუკიდებულია ორ სტრატეგიულ პროექტზე, ერთი მხრივ დასავლეთი ცდილობს, ამერიკული „ახალი აბრეშუმის გზის“ კონცეფციის შესაბამისად მოიპოვოს კონტროლი ცენ-

ტრალური აზიის ენერგორესურსებზე, რუსეთისა და ჩინეთის გვერდის ავლით და, მეორე მხრივ, რუსეთი ქმნის ევრაზიულ კავშირს. ევროკავშირი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ისტორიული „აპრეშუმის გზის“ აღდგენას, რომელიც აზიასთან პირდაპირ სა-ვაჭრო არხს წარმოადგენს. სამხრეთ კავკასიამ ერთგვარი ხიდის როლი შეიძლება შეასრულოს ევროპასა და აზიას შორის. ევრო-კავშირი დაინტერესებულია რეგიონის სტაბილურობით, რადგან კავკასიის ტერიტორიაზე გამუდმებული კონფლიქტების რეგიონის ფარგლებს გარეთ გავრცელების შესაძლებლობამ, შესაძლოა საფრთხე შეუქმნას გაფართოებულ ევროკავშირს.

აპმად ჯანსიზ და მაჟამმად რეზას (2014) მოსაზრებით, კავკასიის რეგიონი თავისი ეთნიკური და კულტურული, გეო-სტრატეგიული და გეო-ეკონომიკური ხასიათით ყოველთვის იყო მიმზიდველი მხარე სოციალური და პოლიტიკური კონფლიქტებისთვის. კავკასია ეს არის ნაზავი ქრისტიანობისა და მუსულმანობის და ძირითადი კონფლიქტებიც აქედან იღებენ სათავეს. მათ აქვთ საკუთარი დიალექტი – ძირძველი მოსახლეობით და თითოეულ ქვეყანაში ცხოვრობენ სხვადასხვა ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები. უმრავლესობა აზერბაიჯანში არიან შიიტები, უმრავლესობა სასომხეთში და საქართველოში არიან მართმადიდებელი ქრისტიანები, საქართველოში აზერბაიჯანელები და სომხები, რუსები და სხვა ეროვნებები კიდევ. მნიშვნელოვანი რაოდენობა მოსახლეობისა ნაგორნო ყარაბაღში არიან სომხები. ასევე ნახჩევანის ავტონომიურ რესპუბლიკაში აზერბაიჯანელი თურქები არიან და გარშემორტყმული და იზოლირებულია ირანით, სომხეთითა და თურქეთით. ავტონომიური რესპუბლიკები აჭარა და აფხაზეთი, ასევე ოსეთის ავტონომიური რეგიონში ცხოვრობენ მნიშვნელოვანნილად უმცირესობები.

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს შორის ეკონომიკურად მედ-გრად დგას აზერბაიჯანი. თუმცა სასომხეთან ომმა, საკმაოდ დიდი ტერიტორიების დაკარგვამ და ეთნიკური უმცირესობების პრობლემება, როგორიცაა თალიშები და ლეზგიები, ძალა-ან რთულ მდგომარეობაში არიან, რაც არყევს და საფრთხეს უქმნის უსაფრთხოების ბალანს.

აზერბაიჯანის საგარეო პოლიტიკის გეგმა გამოითვლება შემდეგი ფორმულით: 3+2+2, სადაც 3 სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებია, 2 რეგიონალური ქვეყნები თურქეთი და რუსეთი და 2 ტრანს-რეგიონალური ძალა ამერიკა და ევროკავშირი.

სასომხეთის საგარეო პოლიტიკის გეგმა ცნობილია, როგორც 3+3+2, 3 კავკასიის ქვეყნები, 3 დამატებით ირანი, თურქეთი და რუსეთი და 2 ტრანს-რეგიონალური ძალა ამერიკა და ევროკავშირი. სასომხეთს აქვს ბლოკადა აზერბაიჯანისა და თურქეთისგან და მისი საყრდენი არის ირანის პოლიტიკა.

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ საქართველოში, მუდმივად მიმდინარეობს სისხლიანი სამოქალაქო ომი აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის გამო, რომელიც არის რუსეთის სამხედრო ჩარევის გამო. 2003 წლის ვარდების რევულუციის შემდგომ, საქართველომ აიღო დასავლური ორიენტაცია და ანტირუსული რეჟიმი. სასომხეთისგან და აზერბაიჯანისგან განსხვავებით, საქართველოში მდგომარეობა ბევრად კომპლექსურია. საქართველომ ბევრად გააფართოვა ურთიერთობა ევროატლანტიკური ინსტიტუტებთან, როგორიცაა ევროპა და ნატო.

თურქეთი საგარეო პოლიტიკის პრინციპებით ცდილობს გაამყაროს თავისი პოზიციები სამხრეთ კავკასიაში და რუსეთისა და ირანის გავლენა შეამციროს. თურქეთის მოდელი არის შემდეგნაირი 3+1+2, 3 კავკასიის ქვეყნები, 1 თურქეთი, როგორც რეგიონალური ძალა და 2 ამერიკა და ევროკავშირი, როგორც უსაფრთხოების გარანტი.

რუსეთი დაინტერესებულია ირანის როლით რეგიონალურ განვითარებაში, მაგრამ ცდილობს მთლიანად იგნორირება გაუკეთოს ამერიკასა და ევროკავშირს და მათ შორის თურქეთსაც. რუსეთი ცდილობს დაეყრდნოს მხოლოდ თავის ძალებს და ითამაშოს ერთადერთი მთავარი როლი კავკასიის რეგიონის უსაფრთხოებაში.

კავკასიაში ეთნიკურმა კონფლიქტებმა, როგორიც იყო ნაგორნო-ყარაბაღი, აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთი, რეგიონის სტაბილურობა შეარყია, დაინგრა ეკონომიკური და ინდუსტრიული სტრუქტურები, გაიზარდა ორგანიზებული დანაშაულები

და რაც მთავარია რეგიონალური პოლიტიკა არასტაბილური გახდა. სხვა მხრივ, ამ კონფლიქტებმა გაზარდეს ეთნიკური ნაციონალიზმი და იდეოლოგია რეგიონში. ნაგორნო-ყარაბაღის, აფხაზეთისა და ოსეთის პრობლემები კვლავ არ არის გადაჭრილი.

ირანი თავისი უსაფრთხოების პერსპექტივებით ცდილობს დაამყაროს რეგიონალური სიმშვიდე და სტაბილურობა. სამხრეთ კავკასიაში არსებული ეთნიკური ასიმილაცია, პოლიტიკური და ეკონომიკური ძალა ხელს უწყობს ირანს, რომ გაზარდოს თავისი ზეგავლენა ამ რეგიონზე, დაამყაროს სტაბილურობა და დაიცვას უსაფრთხოების კუთხითაც. ირანის ფორმულა არის 3+3, სადაც 3 არის სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები და მეორე 3 სამეზობლო ძალა, როგორიცაა, რუსეთი, თურქეთი და ირანი.

სარჩევი

ხეიჩა გოგია.....	3
მოლაპარაკების ორგანიზება და პრობლემის გადაწყვეტა	
თორნიკე დევაძე	11
გრიგოლ რობაქიძის პუბლიცისტიკა (ერთი ასპექტი)	
ხეიჩა გოგია.....	17
კომერციული ბანკები და საქართველოს საბანკო სისტემა	
გოგიტა ინასარიძე	23
ამნისტიის და შეწყალების სამართლებრივი	
ასპექტები საქართველოს კანონმდებლობაში	
გოგა კვარაცხელია.....	29
საქართველოს – როგორც აგრარული ქვეყნის	
ეკონომიკური პოტენციალი	
ლანა გელაშვილი	34
ინფორმაციის თავისუფლება	
მარიამ დავლაშერიძე	45
საქართველოსა და ევროკავშირის ურთიერთობა	
სალომე შენგელია.....	49
ადმინისტრაციული აქტის აღსრულების საშუალებების	
გამოყენების სამართლებრივი პრობლემები	
თეონა ჯანიბეგაშვილი.....	58
ძალის გამოყენების სამართლებრივი ასპექტები	
საერთაშორისო სამართალში	
ზინა მურჯიკნელი.....	65
ადამიანის უფლებები და პოლიცია	
არჩილ ბრეგვაძე.....	74
მენეჯერის როლი ტურისტული საწარმოს მართვის პროცესში	
ბაქარ გვაზავა.....	76
არასრულწლოვან დამნაშავეთა ფსიქოლოგიური	
თავისებურებანი	
გიორგი ლაპარტყავა	78
ტურიზმის საქანონმებლო რეგულირება საქართველოში	
ნინო ჭითანავა.....	81
სტუდენტური თვითმმართველობის არსებობის ფორმა	
საქართველოში	
გურანდა შალამბერიძე.....	85
ბრიტანული სლენგი და უარგონი	

ნინო დიდებაშვილი	88
ანორექსიის ფსიქოლოგიური ასპექტები	
თათული ალადაშვილი	93
ტურიზმის ადგილი და როლი ქვეყნის ეკონომიკაში	
თეა თათეშვილი	97
გადახდისუნარიანობის რესურსის მართვა	
ნინო ცხვარაძე	99
ადამიანის უფლებები საქართველოში	
ნინო ცხვარაძე	103
ირანის ბირთვული პროგრამა – დაპირისპირებიდან შეთანხმებამდე	
Yulia Tetvadze	105
<i>How to Promote Your Business</i>	
თამუნა მურჯიკნელი	107
შეკრებებისა და მანიფესტაციების თავისუფლება	
საქართველოს კონსტიტუციის მიხედვით	
თეონა სანდუხაძე	118
ობლიგაციათა ეფექტიანობა საქართველოს	
საფონდო ბირჟაზე	
ლიზი კაკაჩიშვილი	121
ინფლაციის არსი და ტიპები საქართველოში	
ელენე მაისურაძე	124
„ისლამური სახელმწიფოს“ პოლიტიკა და საფრთხე	
საქართველოსთვის	
ნათია ბედუკაძე-მამაცაშვილი	126
სააქციო საზოგადოება-ისტორია,	
თანამედროვეობა, კანონი, პერსპექტივა	
ნინო გელეიშვილი	131
კონკურენციის როლი ეკონომიკაში	
ნინო ხუციშვილი	133
ბუღალტრის პროფესიული აღიარების კრიტერიუმები,	
თანამედროვე ტენდენციები და საქართველო	
რიტა პარუნაშვილი.....	138
საერთაშორისო ვაჭრობის როლი ეკონომიკის განვითარებაში	
თამარა ტარტარაშვილი.....	140
სამხრეთ კავკასიის რეგიონის კონფლიქტები და	
მისი ეფექტი რეგიონალურ უსაფრთხოებაზე	

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, გ. ვაკევაძის გამზ. 19, ტელ: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge; universal505@ymail.com